

Risiko- og kapitalstyring 2010

SpareBank 1 SR-Bank

Risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 SR-Bank 2010

Dokumentet er utarbeidet for å gi markedet best mulig informasjon om SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalstyring. Det er i tillegg ment å dekke kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter "Forskrift om kapitalkrav".

Konsernets informasjonsstrategi vektlegger en utstrakt dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Informasjonen skal være korrekt, relevant og tidsriktig om konsernets utvikling og resultater, og skal sørge for at konsernets ulike interessegrupper kan holde seg løpende orientert og skape tillit overfor investormarkedet.

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 SR-Bank bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis. SpareBank 1 SR-Bank gjør utstrakt bruk av risikomodeller i risikostyringen, og det er med tilfredshet at konsernet kan konstantere at modellene så langt har vist seg robuste gjennom finanskrisen.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikrer samtidig finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank er moderat, og marginalt redusert i løpet av 2010 som følge av styrket kapitaldekning, redusert operasjonell risiko og redusert kredittrisiko.

Den økonomiske veksten i verden økte klart i 2010 etter det kraftige tilbakeslaget i etterkant av finanskrisen. Det er stor usikkerhet knyttet til den økonomiske utviklingen i OECD- området fremover, mens det i flere fremvoksende økonomier rapporteres om sterk vekst. Hovedrisikoen for norsk økonomi fremover vil være uro i Europa da dette er landets største eksportmarked. Det er grunn til å anta at norsk eksportorientert næringsliv vil oppleve en moderat vekst i etterspørselen på verdensmarkedet i årene fremover.

Kredittrisiko står for en betydelig del av konsernets risiko. Kredittkvaliteten ble styrket gjennom 2010 som følge av bedringen i økonomien og som følge av et betydelig internt fokus på risikoreducerende tiltak mot eksisterende kunder.

Kjernekapitaldekningen for konsernet økte fra 9,6 prosent ved utgangen av 2009 til 10,2 prosent ved utgangen av 2010 som følge av tilbakeholdt egenkapital.

Internasjonalt er det ikke etablert en anerkjent metode for identifisering og kvantifisering av operasjonell risiko. Det regulatoriske kapitalkravet for operasjonell risiko gjenspeiler i svært liten grad den organisasjonsspesifikke risikoen i den enkelte bank. I tillegg er målemetodene svært datadrevne og fokus blir dermed tilbakeskuende i stedet for fremoverskuende.

SpareBank 1 SR-Bank har derfor vært initiativtager til et F&U prosjekt i samarbeid med SpareBank 1 alliansen, DNB Nor, Norges Forskningsråd og Universitetet i Stavanger for å utvikle avanserte metoder og modeller for å bli enda bedre på å identifisere, måle og styre operasjonell risiko hvor de ovennevnte svakhetene blir ivaretatt.

Den iboende risikoen for kriminalitet øker i samfunnet. Konsernet har derfor i 2010 hatt et spesielt fokus på å implementere forbedringstiltak med formål å redusere sannsynligheten for og eventuelle konsekvenser av kriminalitet. Dette arbeidet vil videreføres i 2011.

I løpet av 2010 er det gjennomført en systematisk vurdering av kvaliteten i styrings- og kontrollsystemene i konsernet. Gjennomgangen viser at kvaliteten i konsernets rammeverk for styring og kontroll er tilfredsstillende. Det er identifisert enkelte forbedringsområder som det vil arbeides videre med.

Ved inngangen til 2011 er SpareBank 1 SR-Bank godt rustet til å være med å skape verdier for den regionen konsernet er en del av.

1.	SPAREBANK 1 SR-BANK	5
1.1	VISJON, HENSIKT OG VERDIGRUNNLAG	5
1.2	STRATEGISK MÅLBILDE	5
1.3	KORT OM SPAREBANK 1 SR-BANK	5
1.4	FINANSIELLE NØKKELTALL FOR 2010	6
1.5	OMDANNELSE AV SPAREBANK 1 SR-BANK FRA EGENKAPITALBEVISBANK TIL AKSJBANK	7
1.6	SPAREBANK 1 ALLIANSEN	7
2.	KAPITALDEKNINGSREGELVERKET	9
2.1	INTRODUKSJON TIL GJELDENE KAPITALDEKNINGSREGLER - BASEL II	9
2.2	INTRODUKSJON TIL FORSLAGET TIL NYTT REGELVERK – BASEL III	9
2.2.1	Konsekvenser av Basel III forslagene internasjonalt	11
2.2.2	Vurdering av forslaget til nytt regelverk	12
2.2.3	Konsekvenser av Basel III for SpareBank 1 SR-Bank	13
3.	PILAR 1: MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL	15
3.1	METODEVALG SPAREBANK 1 SR-BANK	15
3.2	SOLIDITETSMÅL	16
3.2.1	Regulatorisk kapital	17
3.2.2	IRB-ambisjoner for SpareBank 1 SR-Bank	18
3.2.3	Risikojustert kapital	18
4.	PILAR 2: KONSERNETS INTERNE RISIKO- OG KAPITALVURDERINGSPROSESS	20
4.1	FORMÅL MED RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK	20
4.2	RISIKOEKSPONERING SPAREBANK 1 SR-BANK	20
4.2.1	Næringsstruktur i konsernets markedsområde	20
4.2.2	Makroøkonomiske utsikter	22
4.2.3	Overordnet risikoeksponering for SpareBank 1 SR-Bank	24
4.2.4	Kreditrisiko	26
4.2.5	Risikoeksponering markedsrisiko	49
4.2.6	Operasjonell risiko	52
4.2.7	Likviditetsrisiko	54
4.2.8	Eierrisiko	56
4.2.9	Forretningsrisiko	57
4.2.10	Omdømmerisiko	57
4.2.11	Strategisk risiko	57
4.2.12	Compliance risiko (etterlevelse)	58
4.3	STRESSTEST	58
4.4	RAMMEVERK FOR STYRING OG KONTROLL	67
4.4.1	Beskrivelse av rammeverk for styring og kontroll	67
4.4.2	Konsernets strategiske målbilde	67
4.4.3	Risikoidentifikasjon og analyse	67
4.4.4	Kapitalallokering	67
4.4.5	Finansielle framskrivninger og stresstesting	68
4.4.6	Evaluering og tiltak	68
4.4.7	Rapportering og oppfølging	69
4.4.8	Organisering og organisasjonskultur	69
4.4.9	Kreditrisiko	73
4.4.10	Markedsrisiko	80
4.4.11	Operasjonell risiko	82
4.4.12	Likviditetsrisiko	85
4.4.13	Eierrisiko	86
4.4.14	Forretningsrisiko	87
4.4.15	Omdømmerisiko	88
4.4.16	Strategisk risiko	88
4.4.17	Compliance risiko (etterlevelse)	88
4.5	BESKRIVELSE AV RISIKOMODELLER OG METODIKK	91
4.5.1	Scenariomodell	91

4.5.2	Kreditrisiko	92
4.5.3	Markedsrisiko	111
4.5.4	Operasjonell risiko	111
4.5.5	Eierrisiko	113
4.5.6	Forretningsrisiko	113
4.5.7	Omdømmerisiko.....	113
4.5.8	Strategisk risiko.....	113
4.5.9	Diversifiseringseffekter.....	113
5.	PILAR 3: DETALJINFORMASJON REGULATORISK KAPITALDEKNING	115
5.1	KONSOLIDERING	115
5.2	ANSVARLIG KAPITAL.....	117
5.3	KREDITTRISIKO - GENERELT OM KREDITTRISIKO, MISLIGHOLD OG VERDIFALL.....	119
5.3.1	Porteføljeinformasjon basert på regulatoriske beregninger	119
5.3.2	Minimumskrav til ansvarlig kapital.....	124
5.4	MARKEDSRISIKO	125
5.4.1	Porteføljeinformasjon.....	125
5.4.2	Minimumskrav til ansvarlig kapital.....	127
5.5	OPERASJONELL RISIKO	127
6.	SAMMENLIGNING AV REGULATORISK KAPITAL OG RISIKOJUSTERT KAPITAL	128

1. SPAREBANK 1 SR-BANK

1.1 Visjon, hensikt og verdigrunnlag

Anbefalt av kunden

SPAREBANK 1 SR-BANKS STRATEGI

Vi skal være Sør- og Vestlandets mest attraktive leverandør av finansielle tjenester

Basert på:

- Gode kundeopplevelser
- Sterk lagfølelse og profesjonalitet
- Lokal forankring og beslutningskraft
- Soliditet, lønnsomhet og tillit i markedet

VÅR HENSIKT

SpareBank 1 SR-Bank skal skape verdier for den regionen vi er en del av

VÅRE VERDIER

“Mot til å meina, styrke til å skapa”

Gjennom å være

- Langsiktig
- Åpen og ærlig

Gjennom å vise

- Ansvar og respekt
- Vilje og evne til forbedring

1.2 Strategisk målbilde

SpareBank 1 SR-Bank skal være Sør- og Vestlandets mest attraktive leverandør av finansielle tjenester basert på:

- Gode kundeopplevelser
- Sterk lagfølelse og profesjonalitet
- Lokal forankring og beslutningskraft
- Soliditet, lønnsomhet og tillit i markedet

1.3 Kort om SpareBank 1 SR-Bank

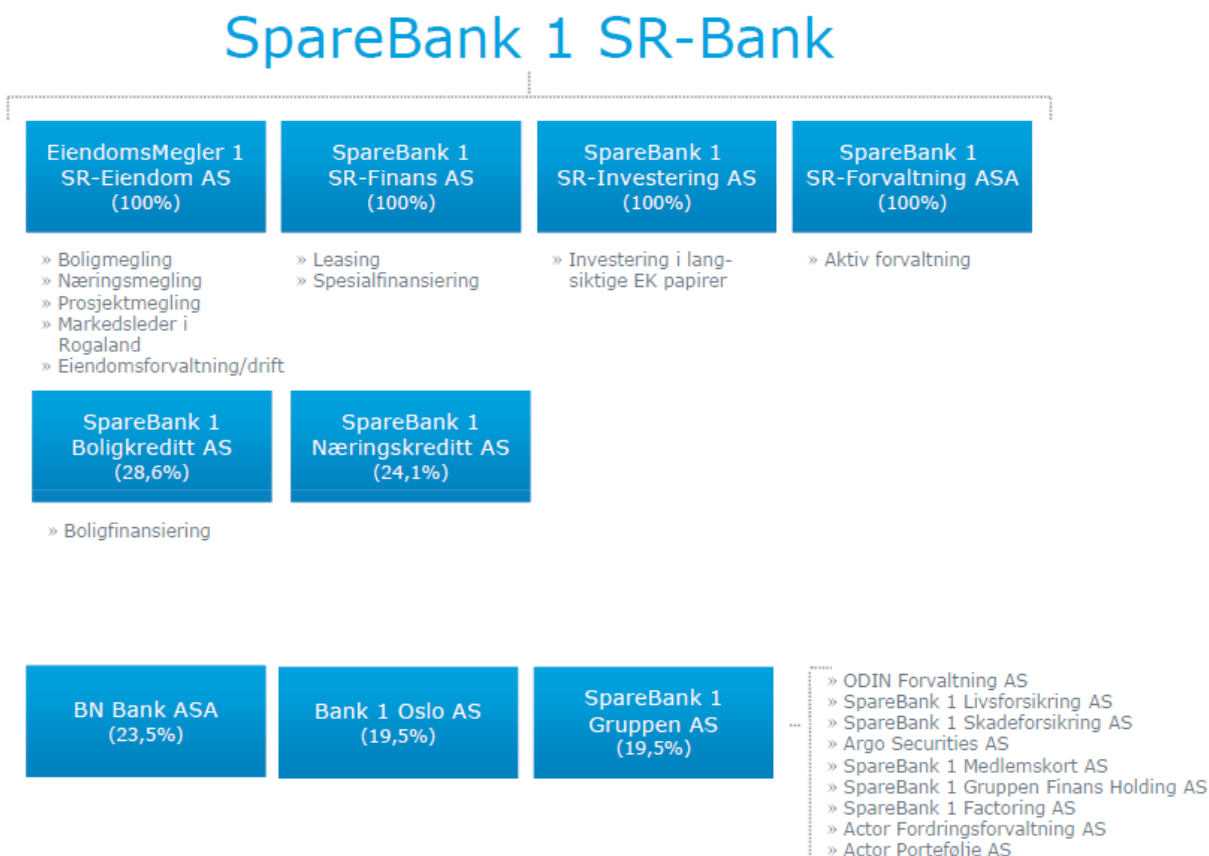
SpareBank 1 SR-Bank er i dag Sør- og Vestlandets ledende finanskonsern med en forvaltningskapital på 135 mrd kroner. SpareBank 1 SR-Bank har vært en av de mest lønnsomme bankene i Norden de siste 15 årene. Konsernresultat før skatt ble 1,614 mrd kroner i 2010. Konsernets markedsområde er Rogaland, Hordaland og Agder-fylkene, hvor antall kunder er nærmere 300.000. Antall ansatte er ca 1200.

Konsernet har 54 avdelinger i 38 kommuner og er markedsleder med 26 kommuner/fylkeskommune som hovedbankkunder i markedsområdet. SpareBank 1 SR-Bank er et finanskonsern med et komplett produktspekter overfor personmarked, næringsliv og offentlig sektor. I tillegg til selve

bankvirksomheten innehar konsernet spesialkompetanse innen finansiering, valutarådgivning, fondsforvaltning, verdipapirhandel, forsikring, eiendomsmevling og finansiell rådgivning.

Konsernets hovedkontor er lokalisert i Stavanger. Oversikt over selskaper i SpareBank 1 SR-Bank konsernet er vist i figuren nedenfor.

Figur 1: Heleide og deleide selskaper i SpareBank 1 SR-Bank konsern

1.4 Finansielle nøkkeltall for 2010

- Resultat før skatt: 1.614 mill kroner
- Resultat etter skatt: 1.317 mill kroner
- Egenkapitalavkastning etter skatt: 15,5 prosent
- Nedskrivning på utlån: 234 mill kroner
- Netto renteinntekter: 1.742 mill kroner
- Netto provisjons- og andre inntekter: 1.101 mill kroner
- Netto avkastning på finansielle investeringer: 571 mill kroner
- Utlånsvekst (inkl lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS) siste 12 måneder: 11,6 prosent
- Innskuddsvekst siste 12 måneder: 11,8 prosent

- Resultat pr egenkapitalbevis: 6,84 kroner
- Styret foreslår et utbytte pr egenkapitalbevis på 2,75 kroner
- Styret foreslår avsetning til gavefond på 197 mill kroner
- Kjernekapitaldekning (hensyntatt styrets forslag til utbytte): 10,2 prosent

1.5 Omdannelse av SpareBank 1 SR-Bank fra egenkapitalbevisbank til aksjebank

I representantskapsmøtet den 28. juni 2010 ba representantskapet i SpareBank 1 SR-Bank styret utrede fordeler og ulemper ved en eventuell omdanning av SpareBank 1 SR-Bank til aksjesparebank.

Etter en samlet vurdering kom styret frem til at det vil være rett for SpareBank 1 SR-Bank å styrke seg best mulig i markedet for egen- og fremmedkapital for fortsatt å kunne lede an i utviklingen av den regionen konsernet virker i. Styret vedtok derfor den 28. oktober 2010 å fremme forslag overfor representantskapsmøtet om å omdanne SpareBank 1 SR-Bank til aksjesparebank. Styret la i sitt forslag stor vekt på at aksjesparebanken skal videreføre den regionale forankringen, bankens historie og sparebanktradisjonen.

Representantskapet behandlet på to etterfølgende representantskapsmøter den 25. november 2010 å omdanne SpareBank 1 SR-Bank til allmennaksjeselskap. Vedtakene var enstemmige. Styret fikk samtidig fullmakt til å søke Finanstilsynet/Finansdepartementet om tillatelse til omdanning og om skattelempe. Det ble stilt som betingelse for omdanningsvedtaket at Finansdepartementet gir tillatelse til omdanning på tilfredsstillende vilkår, og at SpareBank 1 SR-Bank gis skattelempe ved omdanning til aksjesparebank. Representantskapet vil treffe nærmere vedtak om gjennomføring av omdanning etter at tillatelse til omdanning eventuelt er gitt.

Søknaden om omdanning ble oversendt Finanstilsynet som tilrådene myndighet i desember 2010. Styret legger til grunn at Finanstilsynet/Finansdepartementet konklusjon vil foreligge i 2011.

1.6 SpareBank 1 Alliansen

SpareBank 1 Alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1-bankene i Norge samarbeider gjennom holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Alliansens overordnede mål er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurransevne, lønnsomhet og soliditet. Sparebank 1 Alliansen er en av de største tilbydere av finansielle tjenester i Norge, og er et fullverdig alternativ til tradisjonelle finanskonsern.

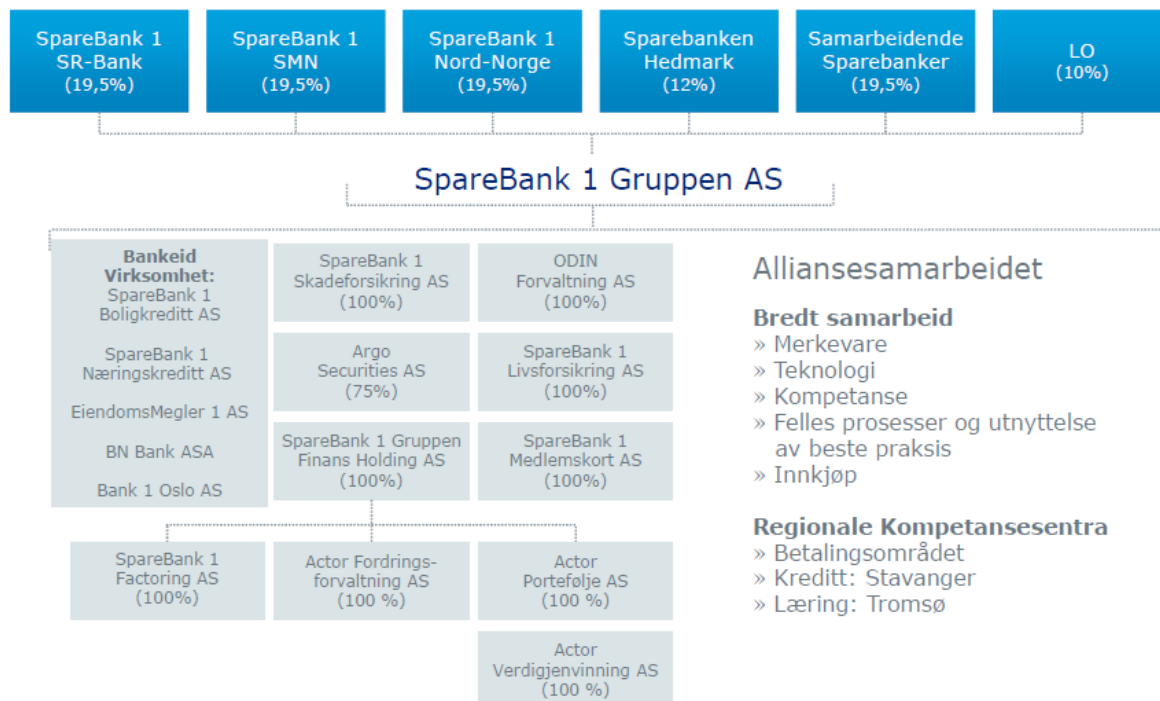
SpareBank 1 Gruppen eier og utvikler selskaper som leverer finansielle tjenester og produkter. Sparebank 1 Alliansen er Norges tredje største finansgruppering. Gruppen er et forpliktende bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1 bankene samarbeider gjennom det felleseide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS.

Øvrig eier og samarbeidspartner gjennom SpareBank 1 Gruppen AS er Landsorganisasjonen i Norge (LO).

Figur 2 nedenfor gir en oversikt over eierstrukturen i SpareBank 1 alliansen.

Figur 2: SpareBank 1 Alliansen

SpareBank 1 Alliansen

2. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET

2.1 Introduksjon til gjeldende kapitaldekningsregler - Basel II

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle markedet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Bankens interne risiko- og kapitalvurderingsprosess og individuell tilsynsmessig oppfølging.

Pilar 3: Offentliggjøring av informasjon

Nærmere informasjon om de ulike pilarene er gitt i kapittel 3 (pilar 1), kapittel 4 (pilar 2) og kapittel 5 (pilar 3). I kapittel 6 er det foretatt en sammenligning av behovet for regulatorisk kapital i forhold til interne beregninger basert på risikjustert kapital.

Endringer i Basel II fra 01.01.11

Som følge av endringer i EU sitt kapitaldekningsdirektiv ble de norske forskriftene om beregning av kapitalkrav og ansvarlig kapital endret med virkning fra 01.01.2011. De viktigste endringene omfatter strengere krav til hybridkapitalen (fondsobligasjonene), økt kapitalkrav for egenkapitalrisiko i handelsporteføljen, samt økte kapitalkrav og strengere krav til risikostyringen relatert til verdipapiriseringsposisjoner og ved bruk av Value at Risk-metoder i handelsporteføljen.

2.2 Introduksjon til forslaget til nytt regelverk – Basel III

Baselkomitéen la 12. september i 2010 frem den konkrete tallfestingen for nye minstekrav til bankenes kapitaldekning. De nye minstekravene skal gjelde fra 1. januar 2013 med ulike overgangsordninger som innebærer at de vil ha full effekt fra 1. januar 2019. I tillegg kommer effektene av overgangsordningene for utestående hybridkapital og ansvarlige lån som gjør at de foreslåtte Basel III-reglene først vil ha full effekt fra 2023.

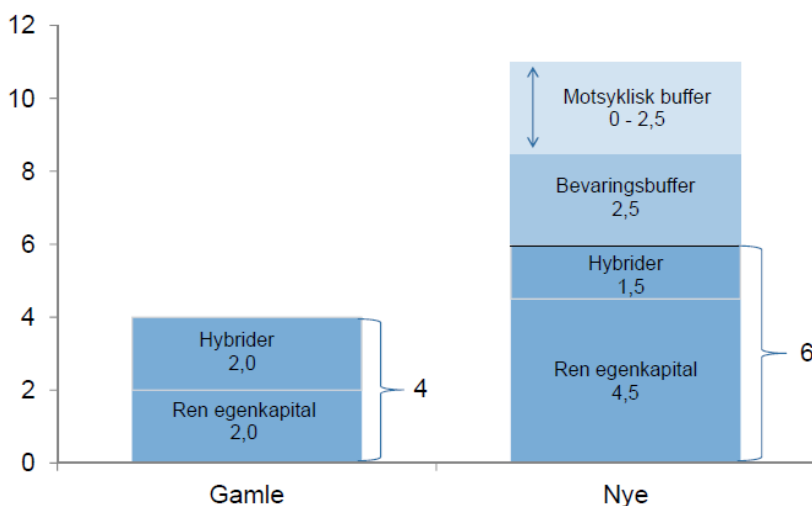
Baselkomitéen har bestemt at ren kjernekapital (common equity Tier 1) og kjernekapital (Tier 1) skal utgjøre henholdsvis 4,5 prosent og 6 prosent av beregningsgrunnlaget. Kombinert med de strengere kvalitative kravene til kjernekapital generelt og ren kjernekapital spesielt som komitéen allerede har foreslått, innebærer dette en klar innskjerping av gjeldene minstekrav på henholdsvis 2 prosent og 4 prosent. Kravet til ansvarlig kapital holdes uendret på 8 prosent.

For å hindre at bankene får problemer med å møte minstekravene i perioder med store tap i banksektoren skal bankene holde to ulike kapitalbuffer. Kravet til bevaringsbuffer (capital conservation buffer) innebærer at bankene skal holde en ren kjernekapital på 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget i tillegg til minstekravet.

For å beskytte banksystemet mot følgene av sterk kredittvekst skal bankene også holde en motsyklisk kapitalbuffer (countercyclical buffer) på inntil 2,5 prosent i perioder med svært sterk kredittvekst. Banker som ikke møter bufferkravene vil møte restriksjoner på sin utbyttepolitikk, diskresjonære betalinger av renter, etc. på hybridkapital, bonusutbetalinger og tilbakekjøp av aksjer. Disse restriksjonene øker desto mindre forskjellen er mellom den faktiske kapitalen og minimumskravet inkludert nødvendige buffere.

Nedenstående figur illustrerer endringene i kravene til kjernekapital i Basel III beskrevet ovenfor:

Figur 3: Oppbygging av kjernekapitalen

Baselkomitéen vil også innføre krav til uvektet egenkapitalandel (leverage ratio) som et supplement til de risikobaserte kapitalkravene. Dette kravet skal utformes endelig i 2017 og gjøres gjeldende i 2018. Overgangsperioden skal benyttes til å teste et krav om at kjernekapitalen skal utgjøre minst 3 prosent av bankens eksponering, der utenombalansposter i ulik grad inngår.

I tillegg til å innføre økte kvalitetskrav til den ansvarlige kapitalen og økte minimumskapitalkrav så omfatter Basel III-forslaget også en utvidelse av de risikoer det skal beregnes kapitalkrav for i form av økte kapitalkrav for motpartsrisiko i derivatforretninger og lignende.

Baselkomitéen vil også innføre kvantitative likviditetskrav og tar sikte på å innføre den kortsiktige likviditetsindikatoren, Liquidity Coverage Ratio (LCR) i 2015 og den langsiktige Net Stable Funding Ratio i 2019.

I tabell 1 nedenfor gis en oppsummering av overgangsreglene i forbindelse med Basel III forslagene.

Tabell 1: Forslag til overgangsordning Basel III

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Minimumskrav ren kjernekapital			3,5 %	4,0 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
Minimumskrav kjernekapital			4,5 %	5,5 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %
Bevaringsbuffer						0,625 %	1,25 %	1,875 %	2,5 %
Minimumskrav kjernekapital inkl. bevaringsbuffer			4,5 %	5,5 %	6,0 %	6,625 %	7,25 %	7,875 %	8,5 %
Minimum kapitaldekning			8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %
Minimum kapitaldekning inkl. bevaringsbuffer			8,0 %	8,0 %	8,0 %	8,625 %	9,25 %	9,875 %	10,5 %
Leverage ratio	Overvåkes av tilsynsmyndighetene		Parallellrapportering til tilsynsmyndighetene		Parallellrapportering til tilsynsmyndighetene. Bankene må i tillegg offentliggjøre nøkkeltallet. Kravet utformes endelig i 2017.			Regulatorisk minimumskrav	
Krav til likviditetsdekning (Liquidity coverage ratio)	Observasjonsperioden starter				Implementering av minimumsstandard				
Krav til stabil finansiering (Net stable funding ratio)		Observasjonsperioden starter						Implementering av minimumsstandard	

Norges Bank og Finanstilsynet har imidlertid i felles høringssvar til EU kommisjonen tatt til orde for muligheten til å fastsette et høyere motsyklisk kapitalkrav enn 2,5 prosent. Det argumenteres også for en tidligere innføring av Basel III regelverket i Norge enn ellers i Europa.

Pr 01.01.2011 trådte nye krav til hybridkapitalen i kraft. Basert på disse reglene vil fondsobligasjoner slik de i dag normalt er utformet i norske banker ikke være tellende som kjernekapital. Det er imidlertid innført en overgangsordning som gjør at dagens fondsobligasjoner teller med som hybridkapital frem til 2041, men med maksimalt 20 prosent av kjernekapitalen fra 2021 og 10 prosent fra 2031. For norske banker er det allerede innført en maksimalgrense på 15 prosent.

Som følge av Basel III vil disse overgangsordningene i praksis kun ha betydning frem til 2013. I Basel III-forslaget stilles det ytterligere nye krav til hybridkapital som skal telle som kjernekapital. Basel III-forslaget inkluderer også nye krav til ansvarlige lån som skal inngå i tilleggskapitalen. Overgangsordningen for både hybridkapital og ansvarlige lån medfører at allerede utestående kapital som ikke oppfyller de nye kravene likevel vil inngå med 90 prosent av beløpet i 2013 og deretter en reduksjon på 10 prosentpoeng årlig. Fra og med 2013 vil da slike lån ikke lenger inngå.

2.2.1 Konsekvenser av Basel III forslagene internasjonalt

Baselkomiteen og CEBS har gjennomført en beregningsstudie for blant annet å vurdere virkninger av de foreslåtte endringer i kapitaldekningsreglene. Resultatene er benyttet til å fastsette kvantitative krav til ren kjernekapital, kjernekapital, ansvarlig kapital og kapitalbuffer samt overgangsregler og vil bli benyttet i videre arbeid med utforming av måltall for uvektet egenkapitalandel (leverage ratio).

Noen foreløpige hovedkonklusjoner er:

- De kvantitative og kvalitative kravene til ren kjernekapital vil ha store utslag, spesielt for de større bankene, men med betydelige variasjoner land og banker imellom.

- For norske institusjoner er utslagene på kapital relativt beskjedne og ligger i det laveste sjiktet i Europa.

Foreløpige resultater viser altså at endringer i kapitaldefinisjonen har store utslag på kjernekapitalnivåene internasjonalt, særlig for de større bankene. Det er hovedsakelig harmoniseringen av fradragposter og at fradragene skal gjøres fullt ut i ren kjernekapital (mot dagens fordeling på fradrag i kjernekapital og tilleggs kapital) som driver resultatene. Sammen med høyere krav til ren kjernekapitaldekning og kjernekapitaldekning medfører dette et betydelig kapitaliseringsbehov for mange banker.

De første beregningene av uvektet egenkapitalandel tyder på at mange av de større europeiske bankene ligger under den foreslåtte grensen på 3 prosent. Anslagene er svært følsomme for både eksponerings- og kapitalmål, som vil være gjenstand for ytterligere vurderinger frem til kravet innføres i 2018. De mindre bankene ser gjennomgående ut til å kunne oppfylle et slikt krav. Beregningene viser store forskjeller i resultater for banker fra ulike land. C-QIS resultatene tilsier at norske spare- og forretningsbanker i utgangspunktet ikke må begrense sine utlån eller øke sin kapital som følge av et 3 prosent krav.

De internasjonale beregningsstudiene viste også at de største bankene har de største tilpasningsbehovene i forhold til de fremtidige likviditetskravene. I gjennomsnitt oppfylte de største bankene 83 prosent av likviditetskravet og 93 prosent av finansieringskravet, mens tallene for de mindre bankene var henholdsvis 98 prosent og 103 prosent. Beregningene av likviditetsindikatorerne LCR (Liquidity Coverage Ratio) og NSFR (Net Stable Funding Ratio) tyder på at de norske bankene ikke skiller seg vesentlig fra de øvrige europeiske bankene.

2.2.2 Vurdering av forslaget til nytt regelverk

SpareBank 1 SR-Bank støtter på et generelt grunnlag forslaget om å øke kapitalkravet til banker for å bygge opp et mer robust finansielt system, og gjennom dette forebygge økonomiske og finansielle sjokk.

En av hovedsvakheterne med kapitaldekningsregelverket så langt har vært at flere betydelige risikoer ikke fanges opp av det regulatoriske kapitalkravet. Dette gjelder konsentrasjonsrisiko, forretningsrisiko, omdømmerisiko, strategisk risiko og en del poster utenom balansen. Videre har den regulatoriske kapitalbindingen på egenkapitalinvesteringer vært betydelig undervurdert.

Finanskrisen har vist at den regulatoriske kapitalen ikke i tilstrekkelig grad klarte å fange opp totalrisikoen i bankene.

Innføringen av kravet til uvektet egenkapitalandel er et forsøk på å rette opp noe av denne svakheten, men slik forslaget nå foreligger vil det i for stor grad ramme institusjoner som spesialiserte seg på utlån til lavrisikosegmentet. Kravet til uvektet egenkapitalandel bør differensieres etter bankenes ulike forretningsmodeller. Dette er imidlertid kjente problemstillinger og Baselkomitéen har varslet at den vil vurdere dette.

SpareBank 1 SR-Bank mener at operasjonell risiko fortsatt ikke dekkes på en tilfredsstillende måte i Basel III-forslaget. Dette skyldes i hovedsak at det ikke er etablert en internasjonalt anerkjent metode for identifisering og kvantifisering av operasjonell risiko. Det regulatoriske kapitalkravet for operasjonell risiko gjenspeiler i svært liten grad den organisasjonsspesifikke risikoen i den enkelte bank. I tillegg er målemetodene svært datadrevne og fokus blir dermed tilbakeskuende i stedet for fremoverskuende.

Når det gjelder forslaget om implementering av den motsykliske bufferen så deler SpareBank 1 SR-Bank synet om at det er fornuftig at bankene i gode tider bygger opp en kapitalbuffer for å bedre kunne stå imot tap ved negative konjunkturskifter. SpareBank 1 SR-Bank mener imidlertid at den foreslåtte løsningen har en rekke svakheter som bankene må ta hensyn til ved vurdering av fremtidige kapitaliseringsstrategier.

Beregningsmetodikken som legges til grunn er teoretisk kompleks, og den gir dårlig utsagnskraft i forhold til hvilket tidspunkt den motsykliske kapitalbufferen skal innføres eller utfases.

Tilsynsmyndighetene er derfor tiltenkt vide fullmakter til å bruke andre indikatorer som utvikling i eiendomspriser, kredittspreader, renteforhold eller BNP-vekst som kriterium for å innføre eller fase ut kapitalbufferen. Dette kan medføre manglende globale konsistente tiltak da tilsynsmyndighetene uavhengig av hverandre kan legge ulike vurderinger til grunn. Et land kan med andre ord velge å innføre tiltaket, mens et annet land kan velge ikke å innføre kravet selv om indikatorutviklingen er lik.

For å gi bankene en viss grad av forutsigbarhet i kapitalplanleggingen er det foreslått en varslingsfrist på 12 måneder før tilsynsmyndighetene kan innføre kapitalbufferen.

I tillegg til overnevnte svakheter tar verken bevaringsbufferen eller den motsykliske kapitalbufferen hensyn til individuelle bankers ulike forretningsmodeller eller risikostyringssystemer og gir dermed ikke i seg selv motivasjon til bedre risikostyring. Ved implementering av Basel II regelverket var det å gi incitament til bedre risikostyring en av hovedmålsettingene.

I tillegg til den motsykliske bufferen vil det høyst sannsynlig bli innført et nytt regelverk for tapsføringer. Det foreslåtte prinsippet bygger på at tapsføringene skal ta utgangspunkt i forventede tap. I perioder med svært lave tap skal differansen mellom faktiske tap og forventet tap settes av som en tilleggsreserve, mens i perioder der tapene er høyere enn forventete tap skal det tæres på avsetningen. Tilnærningen vil gi lavere volatilitet i resultatene til bankene gjennom en konjunktursyklus, og tilnærningen vil også virke avdempende på kredittveksten i høykonjunkturer. SpareBank 1 SR-Bank støtter denne tilnærningen.

Den motsykliske konjunkturbufferen og den foreslåtte endringen i metode for tapsføringer drar imidlertid i samme retning. Begge metodene gir innstramminger i høykonjunkturer og lempelser i nedgangskonjunkturer. Det er dermed viktig at den samlede effekten av de to tilnærningene ikke gir utilsiktede økonomiske innstramminger i nedgangskonjunkturer.

2.2.3 Konsekvenser av Basel III for SpareBank 1 SR-Bank

SpareBank 1 SR-Bank har pr. 4. kvartal 2010 en kjernekapitaldekning på 10,2 prosent, og ligger betydelig over forslaget til nytt regulatoriske minimumskrav til kjernekapitaldekning på 6,0 prosent. Konsernet ligger også godt over det foreslåtte nivået for kjernekapitaldekning inkludert bevaringsbufferen på 8,5 prosent gjeldende fullt ut fra 2019.

Videre er det foreslått at de regulatoriske fradragene som i dag kommer til fratrukk med 50 prosent i kjernekapitalen og 50 prosent i tilleggskapitalen, skal settes til 100 prosent fradrag i kjernekapitalen fra utgangen av 2012. For SpareBank 1 SR-Bank gjelder dette i hovedsak fradragspostene for eierrisiko i SpareBank 1 Gruppen, Bank 1 Oslo og forskjellen mellom "forventet tap IRB" fratrukket tapsavsetninger. Dette vil gi en begrenset negativ effekt på kjernekapitalen til konsernet.

SpareBank1 SR-Bank har en eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS på 19,5 prosent. Etter gjeldende regelverk behandles denne eierandelen som kapitaldekningsreserve og bokført verdi av eierandelen kommer i sin helhet til fradrag i SpareBank1 SR-Bank sin konsoliderte ansvarlige kapital. I morbankens kapitaldekningsberegning behandles eierandelen i SpareBank1 Gruppen AS som investering i annen finansinstitusjon og hoveddelen av investeringens bokførte verdi trekkes dermed fra ved beregning av morbankens ansvarlige kapital.

Under det foreslåtte Basel III-regelverket vil eierandelen i SpareBank1 Gruppen bli betraktet som såkalt eierandel utover 10 prosent, men som er utenfor den såkalte regulatoriske konsolideringen.

Dette vil innebære at bokført verdi av eierandelen, sammen med andre tilsvarende eierandeler (Bank 1 Oslo AS), vil komme til fradrag i ansvarlig kapital både konsolidert og i morbanken, men kun for den delen av samlet beløp som overstiger 10 prosent av ren kjernekapital. Den andel av investeringen som

ikke trekkes fra i ansvarlig kapital vil inngå i beregningsgrunnlaget med en risikovekt på 250 prosent. Forutsatt at Basel III-regelverket innføres som beskrevet pr dato vil investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo gi en begrenset negativ effekt på kjernekapitaldekningen i forhold til gjeldende regelverk.

Baselkomitéen vil også fra 2018 innføre krav til uvektet egenkapitalandel (leverage ratio) som et supplement til de risikobaserte kapitalkravene. Norske banker inkludert SpareBank 1 SR-Bank opererer gjennomgående med høyere egenkapitalandeler, slik at kravet til egenkapital ikke blir et problem for konsernet. Kravet kan imidlertid bli en utfordring for enkelte institusjoner som spesialisere seg på utlån til lavrisikosegmenter som for eksempel SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette er imidlertid en kjent problemstilling og Baselkomitéen har varslet at den vil vurdere hvorvidt dette kravet er egnet for ulike forretningsmodeller.

Foreløpige beregninger viser at SpareBank 1 SR-Bank oppfyller de kvantitative likviditetskravene for Liquidity Coverage Ratio (LCR) og Net Stable Funding (NSF) som er foreslått innført fra henholdsvis 2015 og 2019, men med observasjonsperiode fra 2011 og 2012.

3. PILAR 1: MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL

I Pilar 1 beskrives ulike metoder som bankene kan velge mellom for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i figur 4.

Figur 4: Alternative metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målemetoder *)	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning av Kredittilsynet

Minimumskravet til ansvarlig kapital (heretter kalt regulatorisk kapital) utgjør 8 prosent av vektet balanse (beregningsgrunnlaget). Det er i prinsippet to ulike tilnæringer for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital etter kapitaldekningsregelverket. Den ene tilnærmingen er basert på sjablongregler mens den andre er basert på bruk av interne modeller. Ved bruk av interne modeller er det regulatorisk minimumskravet til kapital basert på bankenes interne risikovurderinger. Dette gjør det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad samsvarer med risikoen i de underliggende porteføljer eller aktiviteter. Bruk av interne modeller må forhåndsgodkjennes av tilsynsmyndighetene.

3.1 Metodevalg SpareBank 1 SR-Bank

Tabell 2 viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SR-Bank bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Tabell 2: SpareBank 1 SR-Bank sine metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kredittrisiko	Stater – morbank	Standardmetoden
	Institusjoner – morbank	Standardmetoden
	Borettslag, lag og foreninger – morbank	Standardmetoden
	Foretak – morbank	IRB-Grunnleggende
	Massemarked – morbank	IRB-massemarked (Avansert)
	SpareBank 1 SR-Finans AS – datterselskap	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Investering AS – datterselskap	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Forvaltning AS – datterselskap	Standardmetoden

	Massemarked - SpareBank 1 Boligkreditt AS	Avansert IRB
	Foretak – SpareBank 1 Næringskreditt AS	Standardmetoden
	Foretak – BN Bank AS	Standardmetoden
	Massemarked – BN Bank AS	Standardmetoden
Markedsrisiko	Egenkapitalrisiko – morbank	Standardmetoden
	Gjeldsrisiko – morbank	Standardmetoden
	Valutarisiko- morbank	Standardmetoden
	Døtre og andre deleide selskap	Standardmetoden
Operasjonell risiko	SpareBank 1 SR-Bank inklusive datterselskaper	Sjablongmetoden
	Andre deleide selskap	Standardmetoden

For datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans AS er det planer om en senere overgang til IRB-metoden, og porteføljen rapporteres derfor etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant. Beregningsgrunnlaget for SR-Finans AS ca 3,5 prosent av totalt beregningsgrunnlag.

SpareBank 1 SR-Bank eier 28,6 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS, 24,1 prosent av SpareBank 1 Næringskreditt og 19,5 prosent av BN Bank ASA per 31.12.2010. SpareBank 1 SR-Bank sin andel av kapitalkravet til disse selskapene konsolideres inn i SpareBank 1 SR-Bank sin kapitaldekningsrapportering basert på konsernets eierandel.

SpareBank 1 SR-Bank eier 19,5 prosent av SpareBank 1 Gruppen og bank 1 Oslo. Den del av investeringen i SpareBank 1 Gruppens bokførte verdi som overstiger 2 prosent av SpareBank 1 Gruppens ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget i SpareBank 1 SR-Bank.

SpareBank 1 SR-Bank har godkjenning fra Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kredittrisiko. Banken er godkjent for bruk av IRB-Grunnleggende (IRB-Foundation) for foretak (heretter kalt bedriftsmarked) og IRB (IRB-retail) for massemarked (heretter kalt personmarked). Dette betyr at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko vil være basert på konsernets interne risikomodeller.

Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode for bedriftsmarked beregnes risikoparametere misligholdssannsynlighet (PD – Probability of Default) basert på egne modeller. Risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD - Exposure at Default), og tapsgrad ved mislighold (LGD - Loss Given Default) er fastsatt etter sjablongregler i Forskrift om Kapitalkrav.

Ved beregning av kapitalkravet etter IRB-metode for personmarked benyttes egne modeller for beregning av risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, samt tapsgrad ved mislighold (LGD).

3.2 Soliditetsmål

Kapitalsituasjonen til SpareBank 1 SR-Bank vurderes ut fra to ulike kriterier:

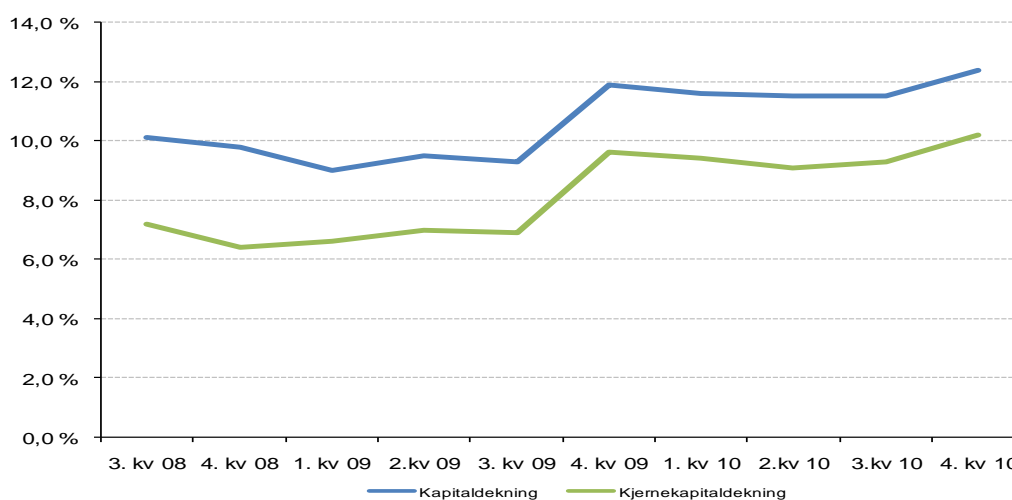
- a) Regulatorisk kapital: Styret har vedtatt at minimumsmålet for kjernekapitaldekningen for konsernet er 9,0 prosent, mens målet for kapitaldekningen er satt til minimum 11,0 prosent.

- b) Risikojustert kapital: Styret har vedtatt at konsernets egenkapital og fondsobligasjoner skal dekke risikojustert kapital (uventet tap) fra alle konsernets risikoer beregnet ut fra et konfidensnivå på 99,97 prosent¹.

3.2.1 Regulatorisk kapital

Konsernet hadde ved utgangen av 4. kvartal 2010 en kapitaldekning på 12,4 prosent og en kjernekapitaldekning på 10,2 prosent. Utviklingen er positiv og i tråd med SpareBank 1 SR-Bank sine målsetninger for området.

Figur 5:Utvikling i kapitaldekning pr 4. kvartal 2010

Overgangsregler i IRB-systemet

I forbindelse med innføringen av Basel II regelverket i 2007 gjelder fortsatt to midlertidige overgangsordninger for IRB-bankene.

I henhold til Kapitaldekningsforskriften skal IRB-beregningsgrunnlaget i 2011 ikke være lavere enn 80 prosent av minstekravet beregnet etter det gamle kapitaldekningsregelverket (Basel I). Overgangsordningen skulle i utgangspunktet opphørt i 2009, men ble forlenget ut 2011. Med utgangspunkt i porteføljen pr. 4. kvartal 2010 ville gjeldende kapitalkrav vært 566 mill kroner lavere og kjernekapitaldekningen 0,8 prosentpoeng høyere uten overgangsregelen.

I henhold til Kapitaldekningsforskriften skal LGD for massemarkedsengasjementer med pant i boligeiendom justeres opp med en felles faktor dersom dette er nødvendig for å oppnå en EAD-vektet gjennomsnittlig LGD på minst 10 prosent. Denne overgangsregelen er forutsatt videreført ut 2012.

Med utgangspunkt i porteføljen pr. 4. kvartal 2010 ville gjeldende kapitalkrav vært 260 mill kroner lavere og kjernekapitaldekningen 0,4 prosentpoeng høyere uten overgangsregelen.

Kjernekapitaldekningen til SpareBank 1 SR-Bank ville pr. 4. kvartal 2010 vært 11,4 prosent uten de to midlertidige overgangsreglene.

¹ Styret har vedtatt at eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen skal beregnes etter et konfidensnivå på 99,5 % som følge av at risikoen i SpareBank 1 Gruppen i betydelig grad er forsikringsrisiko. Forsikringsrisiko har en annen tapsfordeling enn tradisjonell bankrisiko, og ett konfidensnivå på 99,5 % er i tråd med Solvency II regelverket.

3.2.2 IRB-ambisjoner for SpareBank 1 SR-Bank

SpareBank 1 SR-Bank har godkjenning fra Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kredittrisiko. Banken er godkjent for bruk av IRB-Grunnleggende (IRB-Foundation) for bedriftsmarked. Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode for bedriftsmarked beregnes risikoparameteren misligholdssannsynlighet (PD) basert på egne modeller.

Risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD), og tapsgrad ved mislighold (LGD) er fastsatt etter sjablongregler i Forskrift om Kapitalkrav. Tapsgraden ved mislighold er regulatorisk satt til 45 prosent.

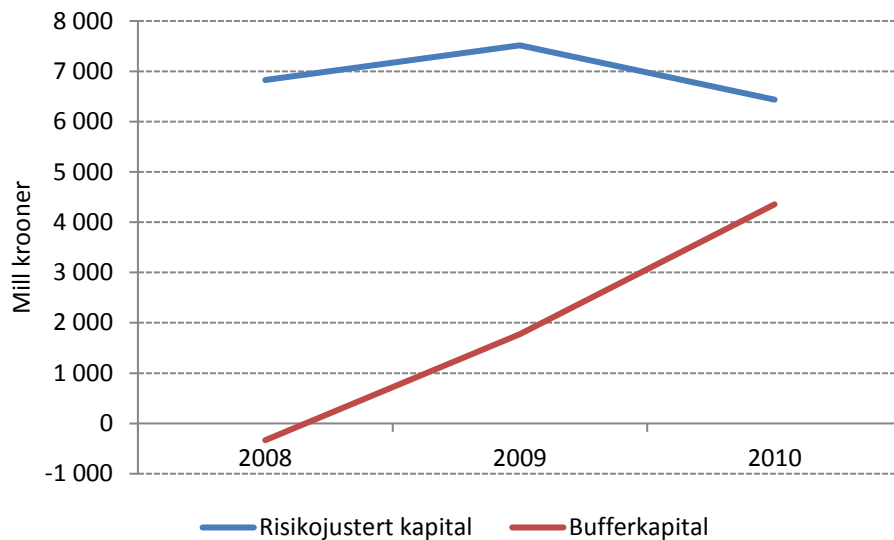
SpareBank 1 SR-Bank har startet arbeidet med å forberede søknad til Finanstilsynet om godkjenning av egne risikomodeller for å beregne risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD) og tapsgrad ved mislighold (LGD). Det er forventet at en eventuell godkjenning vil få en betydelig positiv effekt på kjernekapitaldekningen.

3.2.3 Risikojustert kapital

SpareBank 1 SR-Bank vektlegger risikojustert kapital i den interne styringen av konsernet som følge av flere forhold. Erfaringer fra finanskrisen viser at de regulatoriske beregningene i mange tilfeller underestimerer betydelig behovet for regulatorisk kapital for å dekke potensielle tap fra blant annet operasjonell risiko og egenkapitalinvesteringer. Et annet viktig moment er at det regulatoriske kapitalkravet kun dekker kreditt-, markeds- og operasjonell risiko. Konsentrasjonsrisiko, forretningsrisiko, omdømmerisiko og strategisk risiko omfattes for eksempel ikke av det regulatoriske kapitalkravet.

Figur 6 nedenfor viser utviklingen i risikojustert kapital og bufferkapital siden 2008. Bufferkapitalen er definert som forskjellen mellom egenkapital/fondsobligasjoner og risikojustert kapital etter diversifiseringseffekter. Fra og med 2010 ble det vedtatt å øke konfidensnivået for kreditorvernet til 99,97 prosent i tråd med internasjonal praksis.

Figur 6: Utvikling i risikojustert kapital og bufferkapital

For å kunne sammenligne risikojustert kapital for 2008 og 2009 med 2010 er det foretatt en reberegning av risikojustert kapital og sikkerhetsbuffer i 2008 og 2009 basert på nytt konfidensnivå.

Figuren viser at behovet for risikojustert kapital er redusert i 2010. Dette skyldes i hovedsak lavere behov for risikojustert kapital for kredittrisiko som følge av positiv porteføljeutvikling.

Bufferkapitalen er på 4,3 mrd kroner ved utgangen av 2010 og har vist en betydelig forbedring fra 2008. Forbedringen skyldes i hovedsak at SpareBank 1 SR-Bank styrket kjernekapitalen i løpet av 4. kvartal 2009 med 1 228 mill kroner i rettede emisjoner og 800 mill kroner i fondsobligasjon. I tillegg ble bufferkapitalen styrket i 2010 som følge av fusjonen med Kvinnherad Sparebank, samt tilbakeholdt resultat.

4. PILAR 2: KONSERNETS INTERNE RISIKO- OG KAPITALVURDERINGSPROSESS

4.1 Formål med risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 SR-Bank

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet bruker derfor betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategi
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter

4.2 Risikoeksponering SpareBank 1 SR-Bank

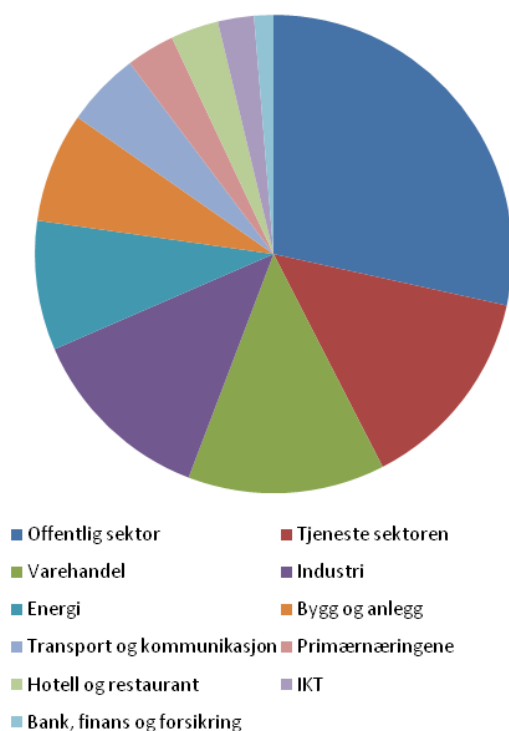
4.2.1 Næringsstruktur i konsernets markedsområde

SpareBank 1 SR-Bank har sitt markedsområde på Sør- og Vestlandet. Banken er i dag lokalisert i fylkene Agder, Hordaland og Rogaland. Selv om konsernet har hatt en relativt stor vekst i Agder og Hordaland de siste årene, er fortsatt hovedaktiviteten til konsernet i Rogaland. Beskrivelsen og analysen nedenfor tar derfor i hovedsak utgangspunkt i Rogaland.

”Konjunkturbarometeret for Rogaland – høsten 2010” slår fast at de aller fleste bransjer i fylket er på vei ut av de turbulente tidene og veksten ser ut til å drives av aktiviteten innen olje og gass. Petroleumsklyngen vil trolig sikre rogalandindustrien mange år fremover, mens den eksportrettede industrien står overfor utfordringer som skyldes den økonomiske situasjonen internasjonalt. Industriens utfordringer fremover vil være dens evner til endring og å gripe nye muligheter. Det gjelder å kunne omsette den erfaring og kunnskap som er tilegnet gjennom mange år i den internasjonale petromaritime bransjen, til nye produkter og ny kompetanse.

Nedenfor gis en kort beskrivelse av de største næringene i Rogaland, målt i antall sysselsatte. Beskrivelsen er basert på ”Konjunkturbarometeret for Rogaland – høsten 2010”. Figuren nedenfor viser sysselsettingen fordelt på bransjer i Rogaland.

Figur 7: Sysselsettingsandel pr bransje

Energisektoren

Energisektoren omfatter olje- og gassutvinning, kraft og vannforsyning. Energibransjen sysselsetter ca 20 000 personer, noe som utgjør i underkant av 9 prosent av sysselsettingen i fylket. Det er olje og gass som er den dominerende delen og står for hele 72 prosent av omsetningen i fylket. Aktiviteten i bransjen er sensitiv i forhold til svingninger i oljeprisen. Veksten i oljeprisen i 2007 og deler av 2008 førte til gode tider og stor aktivitet. Det kraftige oljeprisfallet fra midten av 2008 gav imidlertid bransjen utfordringer i form av utsettelse av investeringer og dreining mot vedlikehold heller enn nysatsning. På tross av disse store svingningene i aktivitet har man ikke sett de store endringene i sysselsettingen. Gjennom 2010 har optimismen og aktivitetsnivået tatt seg opp, noe som fører til et høyere investeringsnivå for 2011. Det kan virke som om investeringer som ble satt på hold tidlig i lavkonjunkturen nå rykker frem, noe som vil bety store muligheter for det lokale næringslivet i Rogaland. Bransjens hovedutfordringer fremover vil være konkurransen med andre fremvoksende global olje - og gassmarkeder, teknologi og tilgang til kvalifisert kompetanse.

Industri

Industrien i Rogaland omfatter i hovedsak tre områder; mekanisk og metallvare, næringsmiddel og øvrig industri. Den samlede sysselsettingen i industrien er ca 29 000 personer, noe som utgjør ca 12 prosent av sysselsettingen i fylket. Når halyparten av de sysselsatte er i mekanisk og metallvare, som er tett knyttet opp mot olje- og gassvirksomheten. Investeringsnivået i industrien henger noe igjen etter finanskrisen og anslagene viser at veksten først vil komme godt ut i 2011 eller i 2012. Kostnadspress og større konkurranse fra internasjonale bedrifter på hjemmemarkedet og behov for produktutvikling er noen av utfordringene industrien står ovenfor. Nedgangen i sysselsettingen ser ut til å ha stoppet opp, og Rogaland, som her synes mer optimistiske enn landet for øvrig, forventer vekst i sysselsettingen allerede for inneværende år.

Bygg og anlegg

Bygg og anlegg sysselsetter rundt 17 000 personer, noe som utgjør 7,5 prosent av sysselsettingen i fylket. Bransjen er svært konjunkturutsatt og finanskrisen har gitt store negative utslag, men sysselsettingen for fast ansatt har vært relativt stabil. Markedet i Rogaland viser høsten 2010 tegn til bedring. Rogaland har stort behov for nye boliger på grunn av sterk befolkningsvekst og det ser ut som om oppgangen først kommer innen boligmarkedet. Det forventes også en vekst innen næringsbygg og anlegg som en følge av relativt høy sysselsetting og at det lokale næringsliv går godt.

Varehandel

Næringen sysselsetter like i overkant av 30 000 personer, noe som utgjør ca 13 prosent av den totale sysselsettingen i fylket. Bransjen opplevde en samlet nedgang i omsetningen i forbindelse med finanskrisen. Omsetningen har nå økt, men man forventer ikke den samme sterke veksten som før krisen de neste årene.

Offentlig sektor

Det er ca 65 000 ansatte i offentlig sektor i Rogaland, noe som utgjør nær 30 prosent av den totale sysselsettingen i fylket. Under finanskrisen var det sysselsettingen i denne sektoren som viste sterke vekst. Offentlig sektor har i stor grad vært en buffer for økende ledighet i nedgangstidene. Det legges til grunn en utflating av veksten i offentlig sektor. På sikt har sektoren et betydelig arbeidskraftbehov og fylkets befolkningsvekst gir økt etterspørsel etter offentlige tjenester. Det foreligger videre et betydelig investeringsbehov, særlig innen helsesektoren.

4.2.2 Makroøkonomiske utsikter

Generelt

Den økonomiske veksten i verden økte klart i 2010 etter det kraftige tilbakeslaget i etterkant av finanskrisen. Det er stor usikkerhet knyttet til den økonomiske utviklingen i OECD- området fremover, mens det i flere fremvoksende økonomier rapporteres om sterk vekst.

Konjunktursituasjonen i Norge er i løpet av det siste året vesentlig forbedret, hvor nedgangen i næringsinvesteringene har stoppet opp, husholdningenes realinntekt øker og økningen i arbeidsledigheten ser ut til å flate ut.

Hovedrisikoen for norsk økonomi fremover vil være uro i Europa da dette er landets største eksportmarked. Norske banker er avhengige av å finansiere seg i det internasjonale bankmarkedet, og en uro videre inn i 2011 vil få en dempende effekt på norsk økonomi. Det er grunn til å anta at norsk eksportorientert næringsliv vil oppleve en moderat vekst i etterspørselen på verdensmarkedet i årene fremover.

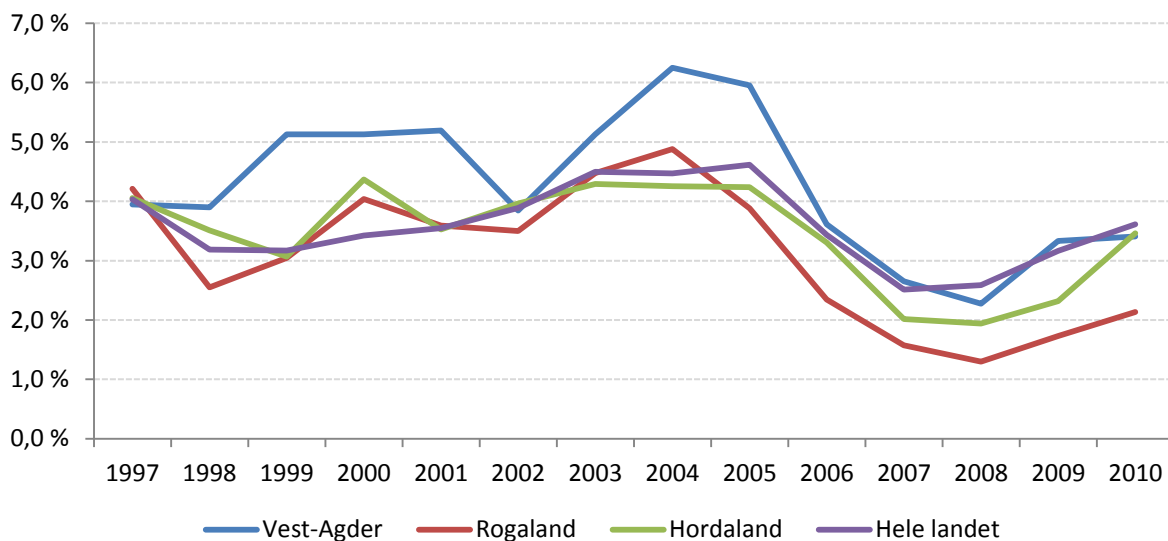
Rogaland

Arbeidsledighet

Mens arbeidsledigheten fortsetter å stige, fra allerede høye nivåer, for mange land i Europa har den stabilisert seg i Norge. AKU-tallene viser at ledigheten ved utgangen av 2010 var på 3,6 prosent. Rogaland har et godt arbeidsmarked. Det siste året har ledigheten i Rogaland vært fallende og særlig falt ledigheten siste kvartal i 2010. Rogaland har ved utgangen av 2010 en arbeidsledighet på 2,14 prosent. I bankens markedsområde for øvrig er ledigheten på samme tidspunkt 3,4 prosent i Vest-

Agder og 3,5 prosent i Hordaland. En fortsatt styrking av verdensøkonomien og stigende oljepriser og oljeinvesteringer er viktige faktorer for at den lave ledigheten lokalt holder seg.

Figur 8: Utvikling i arbeidsledighet. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken

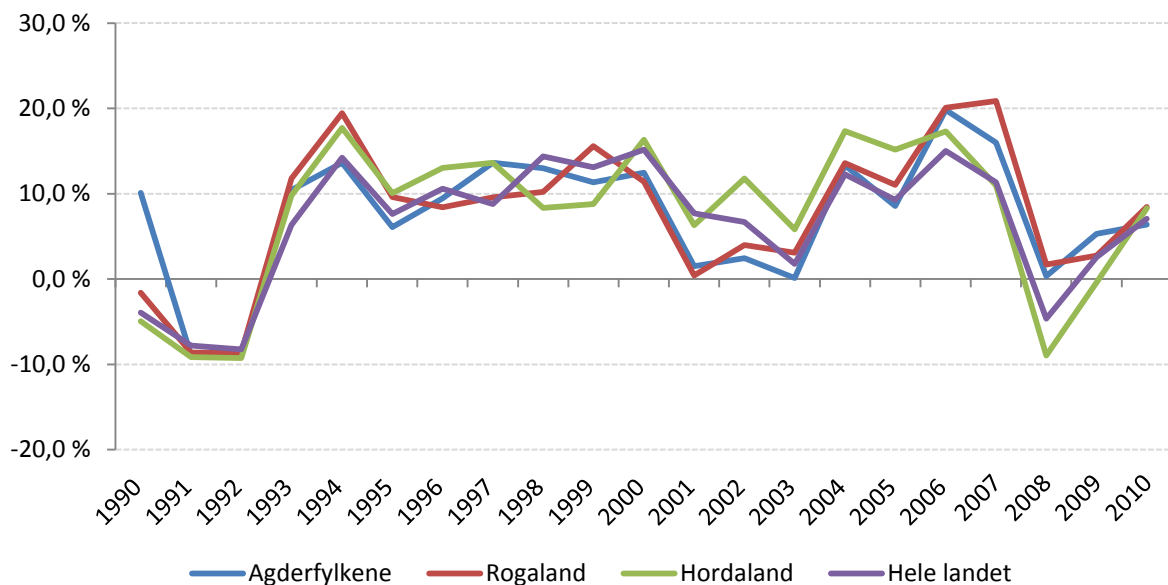

Boligpriser

For 2010 sett under ett var boligprisene i gjennomsnitt 8,3 prosent høyere enn i 2009. Boligprisene i Stavanger økte mest, med hele 14,5 prosent. Fra 3. til 4. kvartal 2010 gikk boligprisene for landet i gjennomsnitt ned med 0,1 prosent. Prisene for hele landet er 6,6 prosent høyere 4. kvartal 2010 enn i samme periode året før. For bankens markedsområde utgjorde dette en økning i prisene på 8,4 prosent i Rogaland, 8,3 prosent i Hordaland og 4,4 prosent i Agder.

Figuren nedenfor viser prosentvis endring i boligpriser fra året før.

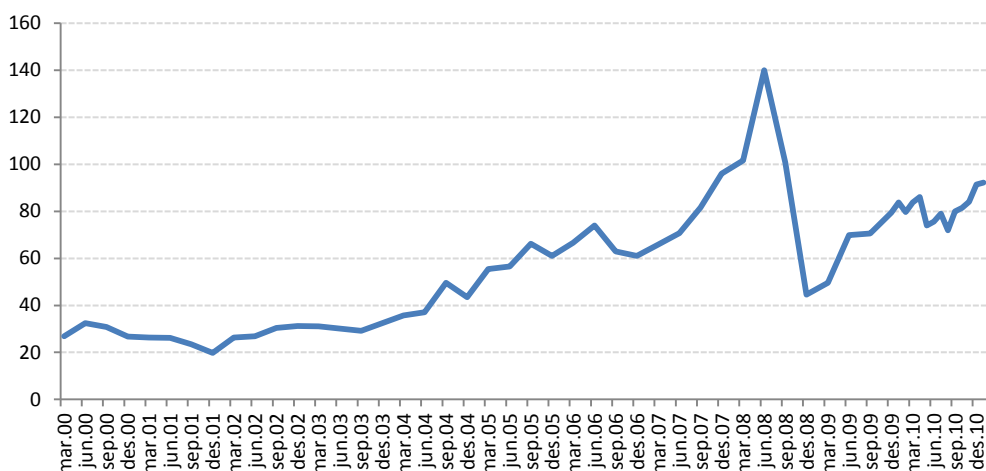
Figur 9: Utvikling i boligpriser prosent vis endring fra året før

Oljepris

Oljeprisen har steget med ca 9 prosent i 2010 og ble notert like i overkant av USD 90 pr fat ved årsskiftet. I slutten av januar 2011 passerte oljeprisen USD 100 pr fat, det er første gang siden oktober 2008 at oljeprisen kan måles i et tresifret dollarbeløp. Høy vekst i fremvoksende økonomier og økt usikkerhet i Midtøsten er viktige forklaringer på stigningen i oljeprisen. Frykten er at opptøyene skal skape uroligheter i andre land i Midt-Østen og Nord-Afrika. Denne regionen står for ca en tredjedel av verdens oljeproduksjon. Egypt selv er ingen stor oljeprodusent, men om urolighetene brer seg kan det få store konsekvenser da tre millioner fat olje fraktes gjennom Egypt hver dag.

Figur 10: Oljeprisutvikling

4.2.3 Overordnet risikoeksponering for SpareBank 1 SR-Bank

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 SR-Bank bruker derfor betydelige ressurser i å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis. SpareBank 1 SR-Bank bruker i utstrakt grad risikomodeller i risikostyringen, og konsernet konstaterer at modellene har vist seg robuste gjennom finanskrisen.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikrer finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank er moderat, og marginalt redusert i løpet av 2010 som følge av styrket kapitaldekning, redusert operasjonell risiko og redusert kredittrisiko.

Den økonomiske veksten i verden økte klart i 2010 etter det kraftige tilbakeslaget i etterkant av finanskrisen. Det er stor usikkerhet knyttet til den økonomiske utviklingen i OECD- området fremover, mens det i flere fremvoksende økonomier rapporteres om sterk vekst. Hovedrisikoen for norsk økonomi fremover vil være uro i Europa da dette er landets største eksportmarked. Det er grunn til å anta at norsk eksportorientert næringsliv vil oppleve en moderat vekst i etterspørselen på verdensmarkedet i årene fremover.

Kjernekapitaldekningen for konsernet økte fra 9,6 prosent ved utgangen av 2009 til 10,2 prosent ved utgangen av 2010 som følge av tilbakeholdt egenkapital.

Kredittrisiko står for en betydelig del av konsernets risiko. Kredittkvaliteten ble styrket gjennom 2010 som følge av bedringen i økonomien og som følge av et betydelig internt fokus på risikoreducerende tiltak mot eksisterende kunder.

Internasjonalt er det ikke etablert en anerkjent metode for identifisering og kvantifisering av operasjonell risiko. Det regulatoriske kapitalkravet for operasjonell risiko gjenspeiler i svært liten grad den organisasjonsspesifikke risikoen i den enkelte bank. I tillegg er målemetodene svært datadrevne og fokus blir dermed tilbakeskuende i stedet for fremoverskuende.

SpareBank 1 SR-Bank har derfor vært initiativtager til et F&U prosjekt i samarbeid med SpareBank 1 alliansen, DNB Nor, Norges Forskningsråd og Universitetet i Stavanger for å utvikle avanserte metoder og modeller for å bli enda bedre på å identifisere, måle og styre operasjonell risiko hvor de ovennevnte svakhetene blir ivarettatt.

Den iboende risikoen for kriminalitet øker i samfunnet. Konsernet har derfor i 2010 hatt et spesielt fokus på å implementere forbedringstiltak med formål å redusere sannsynligheten for og eventuelle konsekvenser av kriminalitet. Dette arbeidet vil videreføres i 2011.

I løpet av 2010 er det gjennomført en systematisk vurdering av kvaliteten i styrings- og kontrollsystemene i konsernet. Gjennomgangen viser at kvaliteten i konsernets rammeverk for styring og kontroll er tilfredsstillende. Det er identifisert enkelte forbedringsområder som det vil arbeides videre med.

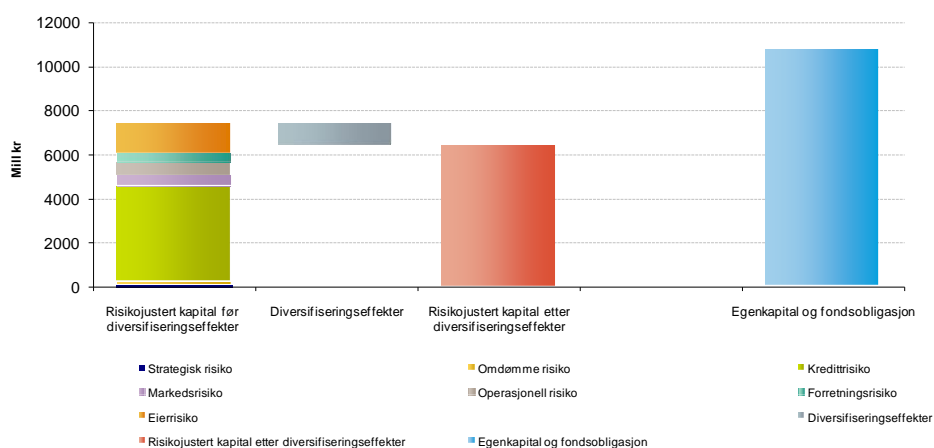
EUs målbevisste arbeid med å fullharmonisere regelverket innenfor EU/EØS-området medfører stadig nye direktiver og reguleringer som konsernet må tilpasse seg. Høye regulatoriske krav knyttet til konsernets virksomhet (konesjoner) medfører økt omfang og stiller store krav til oppfølging av etterlevelsen. Operasjonalisering og tilfredsstillende etterlevelse av MiFID regelverket, samt implementering av nytt hvitvaskingsregelverk, har hatt stort fokus i 2010. Fokuset må opprettholdes for å imøtekomme både interne og eksterne krav.

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,97 prosent av mulige uventede tap.

For eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det valgt et konfidensnivå på 99,5 prosent som følge av at risikoen i stor grad består av forsikringsrisiko med en annen tapsfordeling. Et konfidensnivå på 99,5 prosent for forsikringsrisiko er i tråd med det internasjonale Solvency II-regelverket.

Figuren nedenfor viser sammensetningen og behovet for risikojustert kapital pr. 4 kvartal 2010. I tillegg viser figuren nødvendig risikojustert kapital etter diversifiseringseffekter målt opp mot tilgjengelig risikokapital.

Figur 11: Sammensetning og behov for risikojustert kapital

Risikojustert kapital er beregnet til 6,4 mrd kroner etter diversifiseringseffekter. Samlet risikokapital for konsernet er 10,7 mrd kroner, fordelt på 9,4 mrd kroner på egenkapital og 1,3 mrd kroner på hybridkapital. Bufferkapitalen er dermed på 4,3 mrd kroner. I tillegg har konsernet ansvarlige lån på 2,9 mrd kroner som en ekstra tilleggsbuffer utover dette.

Kredittrisiko står for 60 prosent av det totale risikobildet målt etter risikojustert kapital. Etter kredittrisiko utgjør eierrisikoen den største risikokategorien med 18 prosent.

4.2.4 Kredittrisiko

På de følgende sider fremkommer utfyllende informasjon om SpareBank 1 SR-Banks kredittrisikoeksponering ved utgangen av 4. kvartal 2010. Alle figurer og tall gjelder for morbank og inkluderer porteføljer overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS dersom ikke annet er spesifikt nevnt.

SpareBank 1 SR-Bank eier 28,6 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette er et kredittforetak med status som selvstendig juridisk enhet som primært er opprettet for å sikre konsernet en stabil og konkurransedyktig funding. SpareBank 1 SR-Bank er en av flere aksjonærer, og som aksjonær har konsernet en eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS som over tid skal være i samsvar med konsernets andel av overført portefølje.

Når lån overføres fra konsernet til SpareBank 1 Boligkreditt AS vil SpareBank 1 SR-Bank fremdeles foreta forvaltningen av disse (operasjonell håndtering av kundeforespørsler, oppfølging etc.). SpareBank 1 SR-Bank har også en rett til å ta tilbake lån dersom mislighold oppstår. Konsernet har på bakgrunn av dette valgt å inkludere overført portefølje til SpareBank 1 Boligkreditt AS ved oppfølging og rapportering av konsernets kredittrisiko.

Samlet overførsel til SpareBank 1 Boligkreditt AS utgjør ved utgangen av 4. kvartal 2010 en utlånseksponering (EAD) på 30,5 mrd kroner. Dette representerer et faktisk trukket utlånsvolum på 25,9 mrd kroner. Kvaliteten på denne delen av porteføljen er meget god, med lav misligholds-sannsynlighet og høy sikkerhetsdekning.

Kredittporteføljen i datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans er ikke inkludert i porteføljeoversiktene nedenfor. Dette skyldes at konsernets kredittmodeller ennå ikke er fullt ut implementert på disse porteføljene. Kredittporteføljen til SpareBank 1 SR-Finans utgjør ca. 4 prosent av konsernets samlede utlånseksponering. SpareBank 1 SR-Finans har i utgangspunktet en større andel marginalfinansiering

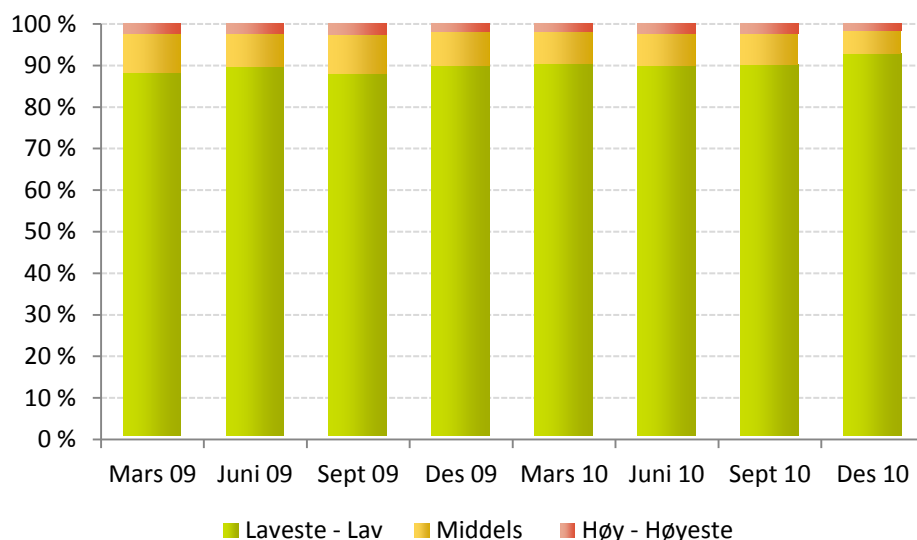
(kjøretøy, driftsutstyr etc.) enn hva som er tilfellet i konsernet for øvrig. Dette innebærer at den iboende kredittrisikoen normalt vil være noe høyere i SpareBank 1 SR-Finans enn i morbanken.

SpareBank 1 SR-Bank konsernet

I avsnittene nedenfor gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen i SpareBank 1 SR-Bank ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Figuren nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i porteføljen ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Figur 12: Utviklingen i SpareBank 1 SR-Banks portefølje

Figur 12 viser at konsernet har en moderat risikoprofil, og at denne er blitt ytterligere forbedret det siste året. Et vedvarende lavt rentenivå bidrar til høyt aktivitetsnivå, lav arbeidsledighet og fortsatt stigende boligpriser i konsernets markedsområde. Disse utviklingstrekkene bidrar, sammen med et kontinuerlig internt fokus på risikoreducerende tiltak, til at den gode kredittkvaliteten i konsernets portefølje opprettholdes.

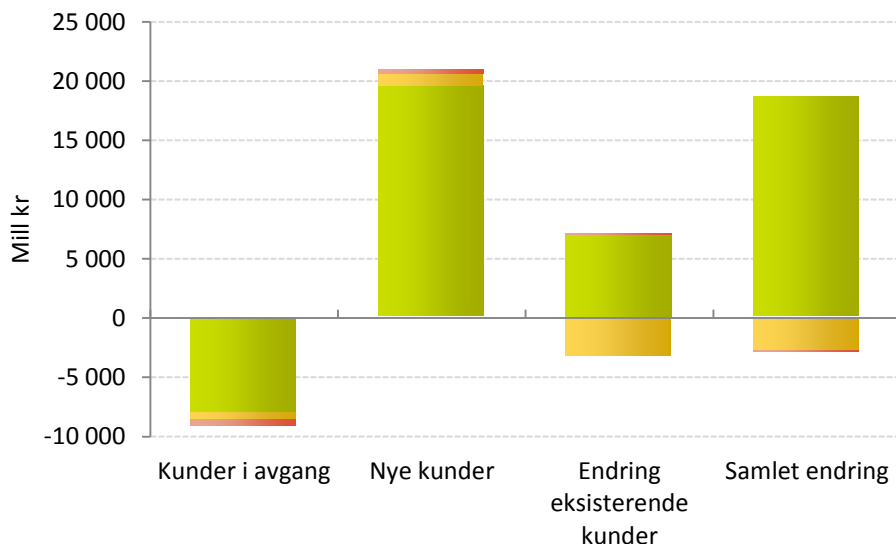
92,9 prosent av utlånseksponeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 0,05 prosent. Eksponeringen mot høy/høyeste risiko utgjør 1,6 prosent av utlånseksponeringen. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 4,4 prosent.

I løpet av de siste 12 måneder har andelen av utlånseksponering i lav/ laveste risiko økt med 3 prosentpoeng, mens andelen av utlånseksponering i middels risiko er redusert tilsvarende. Denne endringen i porteføljekvalitet gjennom året kan forklares ut fra tre ulike forhold:

- Kunder i avgang: Innvilget finansiering er innfridd
- Nye kunder: Innvilgelse av finansiering til nye kunder
- Endring eksisterende kunder: Endringer i innvilget finansiering som følge av nedbetalinger/opplåning eller som følge av endret risikogruppe

På basis av ovenstående inndeling viser figur 13 nedenfor hovedårsakene til endringen i SpareBank 1 SR-Banks portefølje ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Figur 13: Migrering i SpareBank 1 SR-Banks portefølje siste 12 måneder

Figur 13 viser at hovedparten av engasjementer mot nye kunder klassifiseres som laveste/lav risiko, og at volumet i denne gruppen er større enn avgangen. Figuren viser imidlertid også at konsernet relativt sett har hatt en noe større tilgang av nye kunder i middels risiko enn hva avgangen har vært. Denne utviklingen motvirkes av en positiv utvikling i den eksisterende kundemassen, der utlånseksponeringen i middels risiko er redusert. Den samlede endring blir derfor positiv, med økende andel av utlånseksponeringen i lav og laveste risiko.

Når kredittrisikoen i en portefølje skal vurderes er det også viktig å ha et forhold til eventuelle konsentrasjonsrisikoer i porteføljen. Konsentrasjonsrisiko er den risiko som oppstår ved opphopning av eksponering mot en enkelt kunde, bransje eller geografisk område.

SpareBank 1 SR-Bank har betydelig fokus på konsentrasjonsrisiko. For å sikre en diversifisert portefølje er det etablert egne kredittstrategiske rammer for konsentrasjonsrisiko som setter begrensninger ikke bare knyttet til eksponering, men også til risikoprofil på porteføljenivå, og for ulike bransjer og enkeltkunder. Finansinstitusjoner er i tillegg underlagt regulatoriske krav som begrenser konsentrasjonsrisikoen knyttet til henholdsvis store enkeltkunder isolert og til opphopning av store enkeltkunder samlet.

Utviklingen i konsentrasjonsrisiko følges løpende, og i de påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av den enkelte type konsentrasjonsrisiko:

- Konsentrasjon større tapspotensialer²
- Bransjekonsentrasjon
- Geografisk konsentrasjon

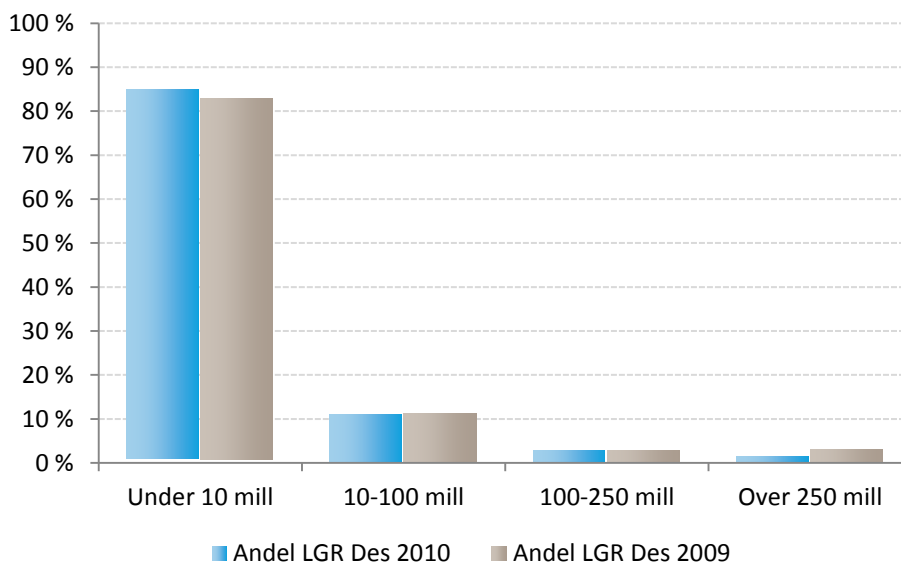
² Konsentrasjon større tapspotensialer er definert som selskap med et potensielt tap i en nedgangskonjunktur på over 100 mill kroner (LGR > 100 mill kroner).

Konsentrasjon større tapspotensialer

SpareBank 1 SR-Bank vurderer risikoen ved konsentrasjoner omkring engasjementer med større tapspotensialer som den vesentligste konsentrasjonsrisikoen.

Figuren nedenfor viser fordelingen av engasjement etter tapspotensial (LGR)

Figur 14: SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje fordelt på LGR

Konsernet har ved utgangen av 4. kvartal 2010 til sammen 17 store engasjementer med tapspotensial over 100 mill kroner. Disse engasjementene utgjør 4,1 prosent av samlet utlånseksposering, men 14 prosent av samlet risikojustert kapital. Kvaliteten på denne delen av porteføljen er god og misligholdssannsynligheten er markert lavere enn gjennomsnittet for bedriftsmarkedsengasjementene for øvrig. Antall engasjementer med tapspotensial over 100 mill kroner er redusert gjennom det siste året.

Også antall engasjementer med mellomstort tapspotensial (LGR over 25 mill kroner) er redusert. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 er det 92 slike engasjementer, og disse står for totalt 11 prosent av samlet utlånseksposering og 33 prosent av samlet risikojusterte kapital.

Det finnes ingen internasjonalt anerkjent og presis metode for å beregne konsentrasjonsrisiko for større tapspotensialer. Konsernet har derfor utviklet en egen simuleringsmetode for å belyse konsentrasjonsrisikoen. Den interne modellen viser at konsentrasjonsrisikoen utgjør et påslag på 220 mill kroner (5,3 prosent) på risikojustert kapital. Kvaliteten i denne del av porteføljen målt ved misligholdssannsynlighet er også vesentlig bedre enn for gjennomsnittet av bedriftsmarkedsporteføljen for øvrig. Dette indikerer at konsentrasjonsrisikoen er begrenset. Påslaget for konsentrasjonsrisiko større tapspotensialer er også noe redusert over tid.

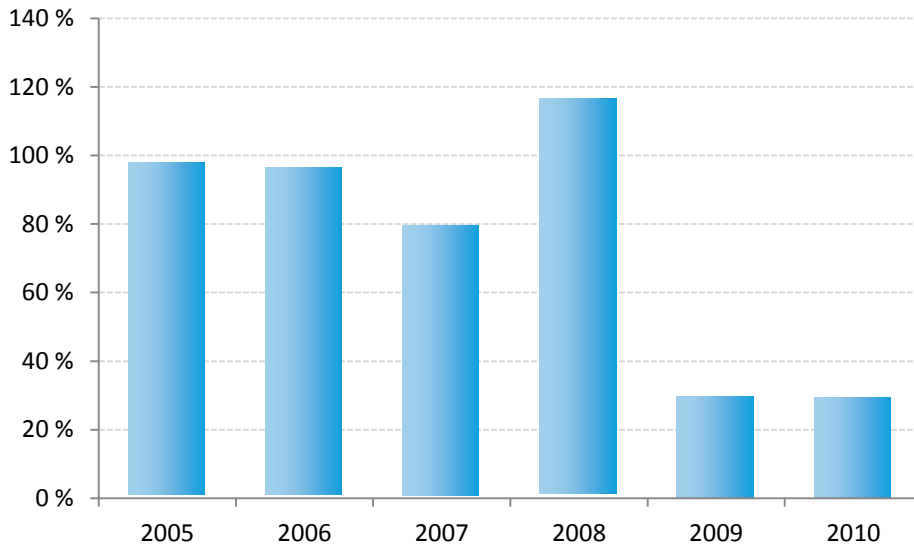
Det foretas også en myndighetspålagt rapportering av store engasjement i henhold til Forskrift om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer. Denne rapporteringen foretas kvartalsvis til Finanstilsynet, Norges Bank og Sikringsfondet. Forskriften fastslår at alle engasjementer som utgjør mer enn 10 prosent av ansvarlig kapital skal innrapporteres. Maksimalt kan summen av disse engasjementene utgjøre 800 prosent av ansvarlig kapital, mens grensen for største enkeltengasjement er 25 prosent av ansvarlig kapital.

Forskriften fastslår at grensene for høyeste samlede engasjement med en enkelt motpart også gjelder for engasjementer med to eller flere motparter når bestemmende innflytelse eller økonomiske

forbindelser mellom disse er slik at økonomiske vansker hos den ene sannsynligvis vil medføre betalingsvanskeligheter for den eller de andre.

Figuren nedenfor viser hvor stor andel summen av disse engasjementene utgjør i forhold til ansvarlig kapital (maksimal grense er 800 prosent).

Figur 15: Rapportering i henhold til Forskrift store engasjementer

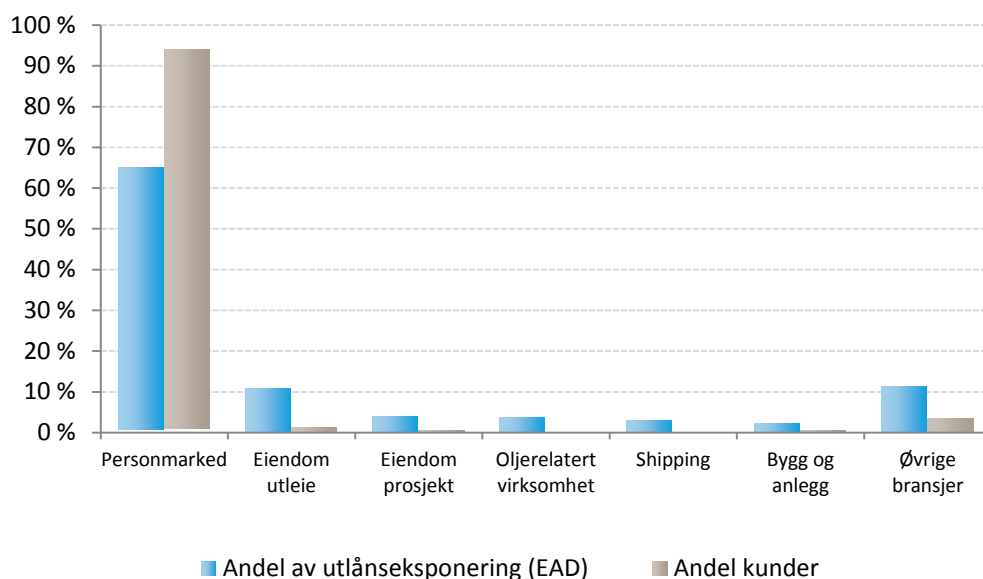
Ved utgangen av 4. kvartal 2010 har SpareBank 1 SR-Bank en netto ansvarlig kapital på 11.192 mill kroner. Dermed må alle engasjementer over 1.119 mill kroner rapporteres etter forskriften. Dette innebærer rapportering av 4 engasjementer som samlet utgjør 29,3 prosent av ansvarlig kapital. Til sammenligning ble det ved utgangen av 3. kvartal 2010 rapportert 5 engasjementer som samlet utgjorde 40,3 prosent av ansvarlig kapital.

En annen type konsentrasjonsrisiko som konsernet også må ha et aktivt forhold til er bransjekonsentrasjon.

Bransjekonsentrasjon

Figuren nedenfor viser SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje (EAD) fordelt på de ulike bransjene/segmentene.

Figur 16: SpareBank 1 SR-Banks portefølje fordelt på bransjer

Figur 16 viser at personmarkedet utgjør rundt 65 prosent av den samlede porteføljen målt etter utlånseksponering. Kvaliteten i personmarkedsporteføljen vurderes som meget god. Det meste av porteføljen har meget lav misligholdssannsynlighet og er gitt med sikkerhet i fast eiendom. Inntjeningen fra personmarkedet er god og har gitt meget lave tap over tid.

Størst konsentrasjon, bortsett fra personmarkedet, er det for bransjen eiendom utleie som utgjør 11 prosent av samlet utlånseksponering. De andre bransjene har enkeltvis inntil 3,9 prosent av samlet utlånseksponering. Figuren ovenfor viser at SpareBank 1 SR-Bank har en begrenset bransjemessig konsentrasjon. Som følge av vesentlig høyere vekst i personmarkedet enn i bedriftsmarkedet siste år, er også den bransjemessige konsentrasjonen redusert.

Graden av volatilitet i de enkelte bransjene varierer betydelig. Volatiliteten gir svingninger i resultatene til selskapene, som igjen påvirker deres betjeningsevne (sannsynligheten for mislighold) på lån og kreditter. Jo større volatilitet, desto større svingninger i resultatene. For å analysere SpareBank 1 SR-Bank sin bransjekonsentrasjon (inkludert personmarkedssegmentet) i forhold til bransjevolaatilitet og eksponering i enkeltbransjer, er det foretatt en rangering av den enkelte bransje ut fra grad av volatilitet (lav, middels og høy). Bransjeinndelingen er hovedsakelig basert på konsernets eget erfaringsmateriale.

Volatiliteten defineres som svingninger i inntjeningen i bransjene som igjen påvirker deres evne til å betjene gjelden. Ved vurdering av volatiliteten til den enkelte bransje er det spesielt tatt hensyn til sensitiviteten i forhold til endringer i rentenivå og oljepris.

Tabell 3: SpareBank 1 SR-Banks portefølje fordelt på bransjer

Bransje	Andel av porteføljen	Volatilitet
Personmarked	65,2 %	Lav
Eiendom utleie	10,8 %	Lav
Eiendom prosjekt	3,9 %	Lav
Oljerelatert virksomhet	3,7 %	Høy
Shipping	2,9 %	Høy
Bygg og anlegg	2,3 %	Høy
Øvrige bransjer med lav volatilitet	3,6 %	Lav
Øvrige bransjer med middels volatilitet	6,8 %	Middels
Øvrige bransjer med høy volatilitet	0,7 %	Høy
Sum	100,0 %	-

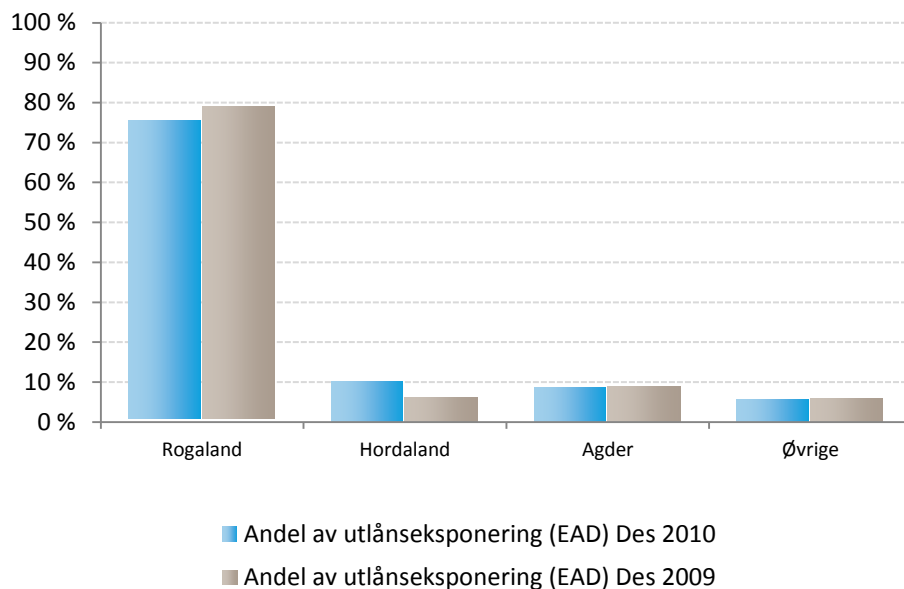
SpareBank 1 SR-Bank har valgt å vurdere volatiliteten til eiendomssegmentet som konsernet er eksponert i som relativt lav. Konsernets portefølje består av bygg for utleie, oppføring av bolig- og næringsprosjekter samt finansiering av tomteområder for fremtidig utbygging. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med langsiktige leiekontrakter og solide leietakere, og en stor del av denne porteføljen er rentesikret. Ved finansiering av boligbygging stilles det normalt krav om minimum 70 prosent forhåndssalg. Det er kun en mindre del av porteføljen som gjelder finansiering av tomteområder, og den vesentlige delen av disse er ferdig regulert.

Personmarkedskundene representerer en stabiliserende faktor knyttet til bransjevolatilitet, og medvirker i betydelig grad til at hele 83,5 prosent av utlånseksponeringen vurderes å ha en lav volatilitet. 9,6 prosent av porteføljen har en høy volatilitet, først og fremst gjelder dette eksponeringen innen bransjene shipping, oljerelatert virksomhet og bygg & anlegg. Dette betyr at SpareBank 1 SR-Bank vil ha begrenset volatilitet i resultat og tapsstørrelse som følge av bransjekonsentrasjoner. Tendensen er at personmarkedsandelen øker, noe som ytterligere begrenser volatiliteten. Det er fastsatt særskilte kredittstrategiske rammer for maksimal andel av risikojustert kapital bundet opp i en enkelt bransje. Dette bidrar til en diversifisert portefølje der bransjekonsentrasjonen er begrenset.

Geografisk konsentrasjon

Figur 17 nedenfor viser porteføljen fordelt på geografiske områder.

Figur 17: SpareBank 1 SR-Banks portefølje fordelt på geografiske områder

Figuren viser at 76 prosent av den samlede utlånseksponeringen er knyttet til kunder i Rogaland, mens den resterende porteføljen er fordelt mellom kunder i henholdsvis Agder, Hordaland og øvrige fylker. Andelen av utlånseksponeringen knyttet til Rogaland er relativt stabil, men det forventes en ytterligere geografisk diversifisering i de kommende årene som følge av satsningen i Agder og Hordaland.

SpareBank 1 SR-Bank er en regional bank, noe som innebærer at banken vil ha en geografisk konsentrasjon i Rogaland. Aktiviteten innenfor oljerelatert virksomhet er sensitiv i forhold til svingninger i oljeprisen, men de siste års variasjon i oljepris har hatt en relativt liten direkte effekt på sysselsetting og aktivitet i Rogaland. Årsaken til dette kan være at aktiviteten på norsk sokkel i stadig sterkere grad preges av drift, veldikehold og modifikasjon av eksisterende felt.

Svinginger i oljeprisen antas å gi størst utslag for planleggingen av utbygging av nye felt og oljeleting. Prognoser viser at oljeprisen forventes å ligge rundt USD 80 pr fat de neste årene.

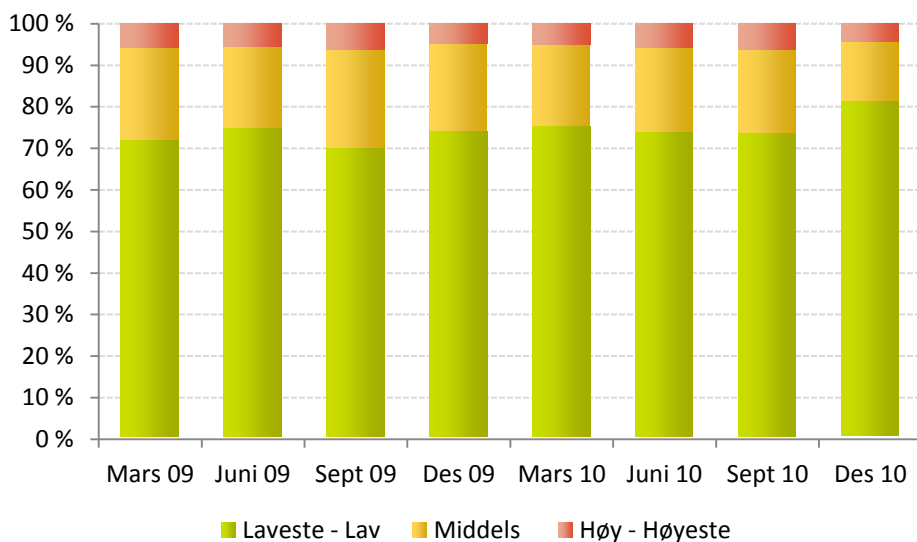
På bakgrunn av overnevnte er det ingen faktorer som tilsier at konsernets markedsområde skal være mer utsatt for en nedgangskonjunktur enn landet for øvrig. Konsernet ser det derfor ikke som nødvendig med et særskilt kapitalpåslag for geografisk konsentrasjon.

Bedriftsmarkedet

I de påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen til bedriftsmarkedsdivisjonen ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Figurene nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i porteføljen ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Figur 18: Utviklingen i bedriftsmarkedsporteføljen

Figur 18 viser at kvaliteten i bedriftsmarkedsporteføljen er god. Utviklingen er positiv og porteføljens risikoprofil er ytterligere styrket gjennom 4. kvartal 2010. Dette skyldes både at tilgangen på nye engasjementer med lav risikoprofil er større enn avgangen, og at den eksisterende porteføljen preges av en positiv migrering der andelen engasjementer med lav risikoprofil øker. Både porteføljens gjennomsnittlige misligholdssannsynlighet, dens forventede tap og krav til risikojustert kapital beveger seg som et resultat av dette i positiv retning i 4. kvartal 2010.

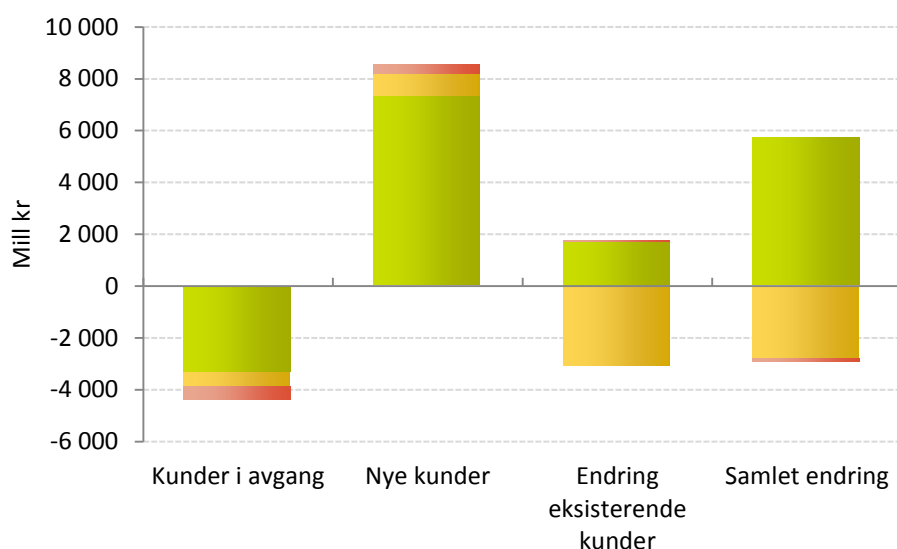
81 prosent av utlånseksponeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 0,12 prosent. Andelen i høy/høyeste risiko utgjør 4,2 prosent av utlånseksponeringen. Forventet tap (langsiktig utfall) i denne delen av porteføljen er på 4,4 prosent.

I løpet av de siste 12 måneder har andelen av utlånseksponering i lav/ laveste risiko økt med 7 prosentpoeng, mens andelen av utlånseksponering i middels risiko er redusert tilsvarende. Denne endringen i porteføljekvalitet gjennom året kan forklares ut fra tre ulike forhold:

- Kunder i avgang: Innvilget finansiering er innfridd
- Nye kunder: Innvilgelse av finansiering til nye kunder
- Endring eksisterende kunder: Endringer i innvilget finansiering som følge av nedbetalinger/opplåning eller som følge av endret risikogruppe

På basis av ovenstående inndeling viser figur 19 nedenfor hovedårsakene til endringen i bedriftsmarkedsporteføljen ved utgangen av 4. kvartal 2010.

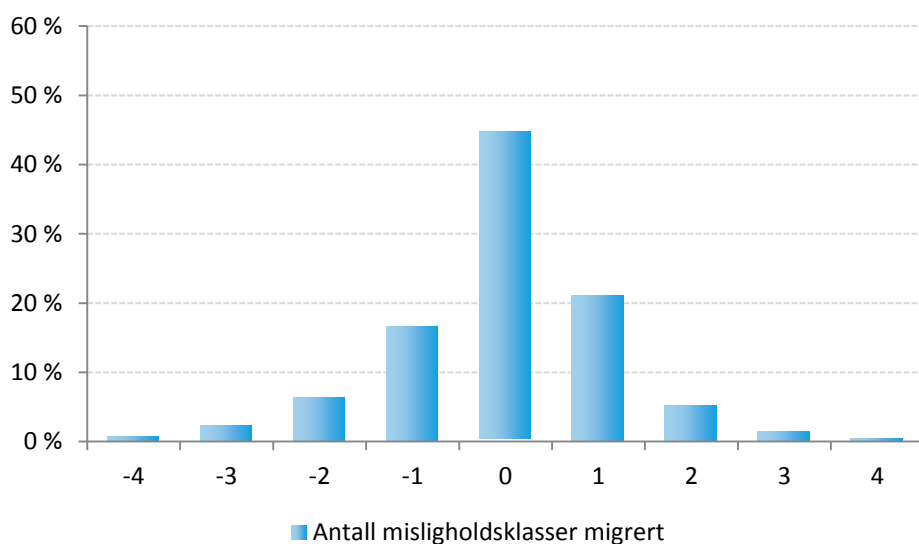
Figur 19: Migrering i bedriftsmarkedsporteføljen siste 12 måneder

Figur 19 viser at ca 85 prosent av volumet av engasjementer mot nye kunder klassifiseres som laveste/lav risiko, og at volumet i denne gruppen er større enn avgangen. Figuren viser imidlertid også at konsernet relativt sett har hatt en større tilgang av nye kunder i middels risiko enn hva avgangen har vært. Denne utviklingen motvirkes av en positiv utvikling i den eksisterende kundemassen, der utlånseksponeeringen i middels risiko er redusert. Den samlede endring blir derfor positiv, med økende andel av utlånseksponeeringen i lav og laveste risiko.

Den positive utviklingen i eksisterende portefølje kan illustreres ved å se på hvordan kundene har migrert mellom misligholdsklassene de siste 12 månedene.

Figur 20: Migrering i eksisterende bedriftsmarkedsportefølje siste 12 måneder

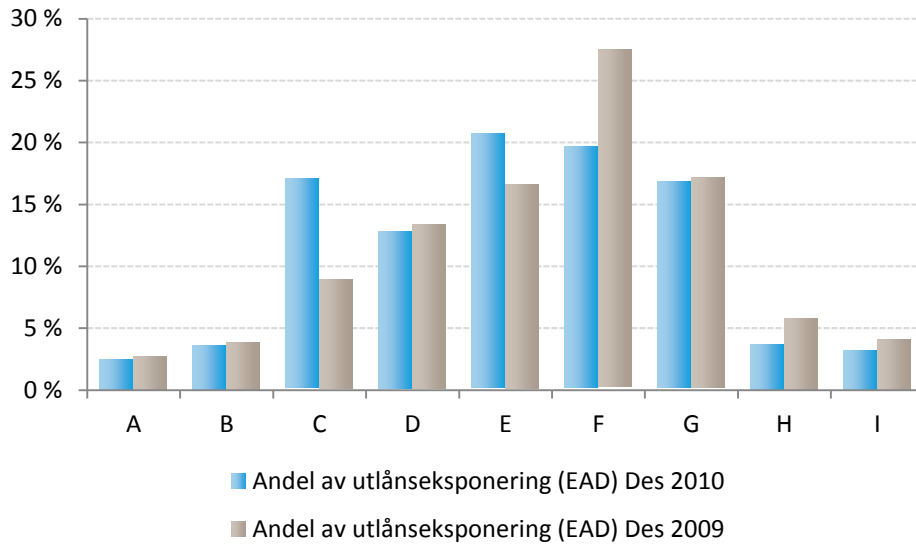

Figur 20 viser at ca. 45 prosent av bedriftskundene er i samme misligholdsklasse gjennom de siste 12 måneder. Av de resterende 55 prosent av bedriftskundene, migrerer 26 prosent negativt, mens 28 prosent migrerer positivt. Dette underbygger bildet av stor stabilitet i porteføljen, men med en svak

positiv utvikling. 5 prosent av bedriftskundene beveger seg mer enn to misligholdsklasser (positivt eller negativt) gjennom året.

Konsernets risikogrupper (lav til høyeste) er basert på engasjementenes forventede tap over tid. Forventet tap er beregnet ut fra produktet av misligholdssannsynlighet og tapsgrad ved mislighold. Under følger en oversikt over bedriftsmarkedsporføljen fordelt på disse to parametrene.

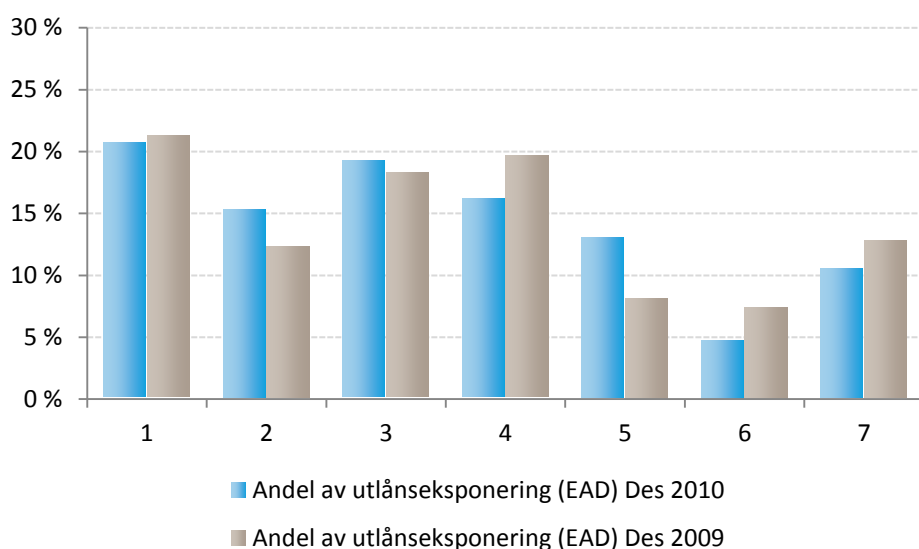
Figur 21: Bedriftsmarkedsporføljen fordelt på misligholdsklasser

Porteføljene tilordnes en misligholdsklasse fra A – I basert på kundenes misligholdssannsynlighet. Misligholdssannsynligheten reflekterer et langsiktig utfall gjennom en konjunktursyklus. Figuren viser at hovedtyngden av utlånseksponeringen har en misligholdssannsynlighet på mellom 0,25 prosent (laveste verdi i klasse C) og 5 prosent (høyeste verdi i klasse G).

Porteføljene tilordnes også en klasse fra 1 – 7 basert på engasjementets tapsgrad. Tapsgraden representerer tapspotensialet på et engasjement i en økonomisk nedgangskonjunktur.

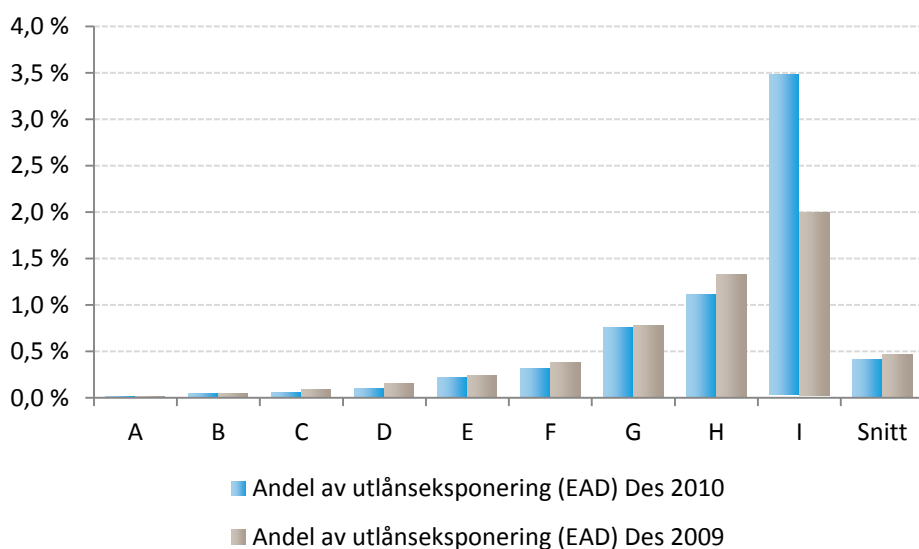
Figur 22: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Sikkerhetsklasse 1 og 2 innebærer at kundene har stilt sikkerheter for sine engasjementer som basert på realisasjonsverdi i økonomiske nedgangstider overstiger engasjementets størrelse. Tapsgraden i disse to klassene vil derfor være begrenset til eventuelle inndrivelseskostnader. Figur 22 viser at 36 prosent av utlånseksponeringen tilhører disse sikkerhetsklassene. 11 prosent av utlånseksponeringen har sikkerheter med en realisasjonsverdi på mindre enn 20 prosent av engasjementet (sikkerhetsklasse 7). SpareBank 1 SR-Bank har konservative sikkerhetsvurderinger som tilsier at sikkerheter i form av negativ pant, kausjoner og unoterte verdipapirer normalt ikke tillegges noen realisasjonsverdi.

For bedriftsmarkedsporteføljen samlet er forventet tap beregnet til 0,43 prosent av utlånseksponeringen gjennom en konjunktursyklus, men variasjonene pr. misligholdsklasse er betydelige. Gjennomsnittelig forventet tap i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 23 nedenfor.

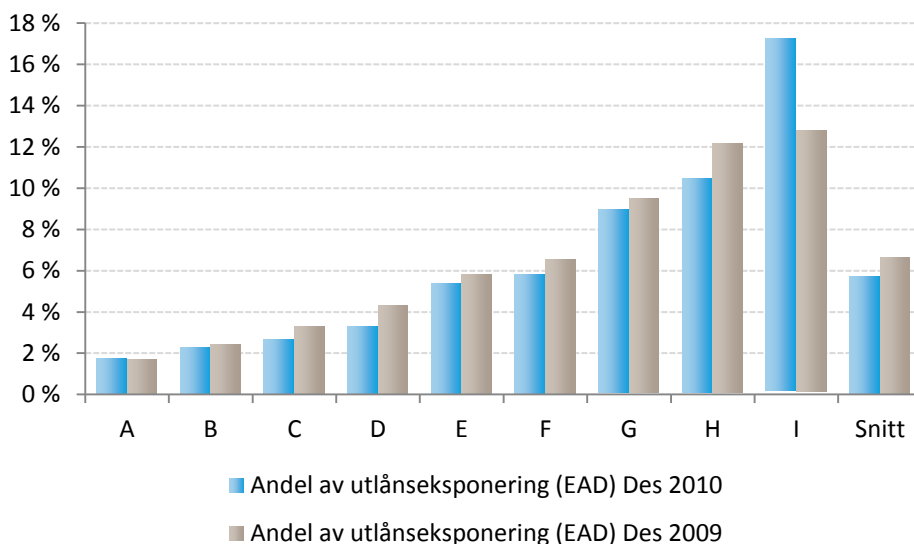
Figur 23: Forventet tap i bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

Gjennomsnittelig forventet tap i misligholdsklasse A er 0,02 prosent økende til 3,49 prosent i misligholdsklasse I.

Kapitalbindingen (risikojustert kapital) vil også variere betydelig mellom misligholdsklassene. Risikojustert kapital gir uttrykk for maksimalt tap i løpet av en 12 måneders periode med et 99,97 prosents konfidensnivå. Gjennomsnittlig kapitalbinding i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 24 nedenfor.

Figur 24: Risikojustert kapital i bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

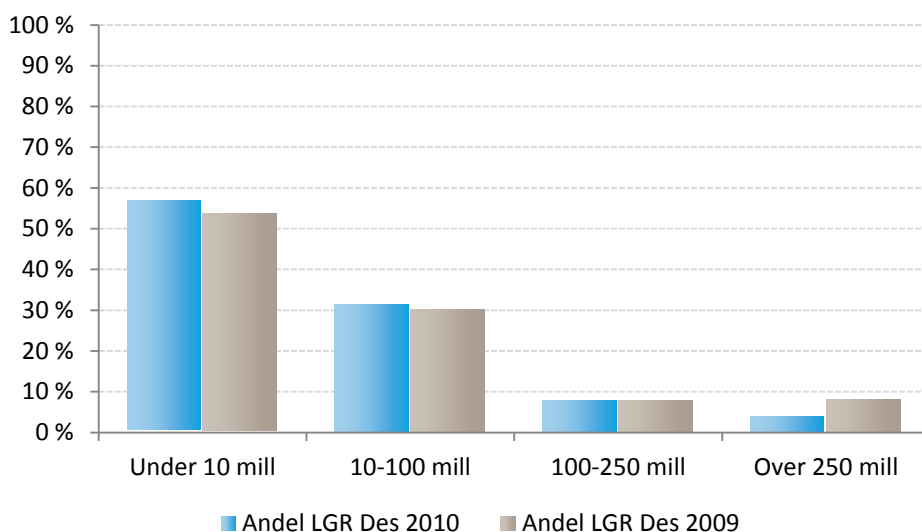

For bedriftsmarkedsporteføljen samlet er risikojustert kapital beregnet til 5,65 prosent av utlånseksponeringen. Gjennomsnittlig risikojustert kapital i misligholdsklasse A er 1,74 prosent og økende til 17,28 prosent i misligholdsklasse I.

Siden risikojustert kapital gir uttrykk for nødvendig kapital for å kunne dekke uventede tap innen et gitt konfidensnivå, innebærer dette at kravet til risikojustert kapital øker med stigende misligholdssannsynlighet. Dette er i tråd med det bærende prinsippet i konsernets risikostyring om at et engasjements kapitalbinding skal knyttes direkte til dets beregnede risiko.

Figuren nedenfor viser fordelingen av engasjement etter tapspotensial (LGR)

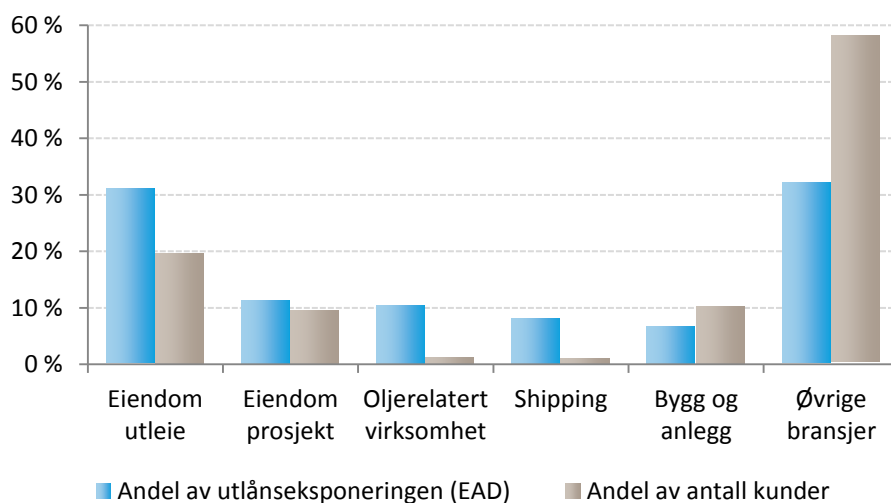
Figur 25: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på LGR

Bedriftsmarkedet har ved utgangen av 4. kvartal 2010 til sammen 17 store engasjementer med tapspotensial over 100 mill kroner. Disse engasjementene utgjør 12 prosent av bedriftsmarkedets samlede utlånseksponering, men representerer 19 prosent av bedriftsmarkedets samlede kapitalbinding. Det ligger en klart definert strategi bak denne porteføljesammensetningen, og vekst og risikoprofil er blant annet styrt gjennom særskilte kredittstrategiske rammer for konsentrasjonsrisiko. Denne del av porteføljen har generelt lavere misligholdssannsynlighet enn gjennomsnittet av porteføljen for øvrig. Andelen av utlånseksponering med tapspotensial over 100 mill kroner er redusert fra 16 prosent til 12 prosent i løpet av det siste året.

Innenfor shipping og verftsfinansiering er enkelte engasjementer også gjenstand for avlastning mot Garantiinstituttet for Eksportkreditt (GIEK) og Eksportfinans. Omfanget av slik avlastning er imidlertid begrenset.

Figur 26: Bedriftsmarkedsporteføljen fordelt på bransjer

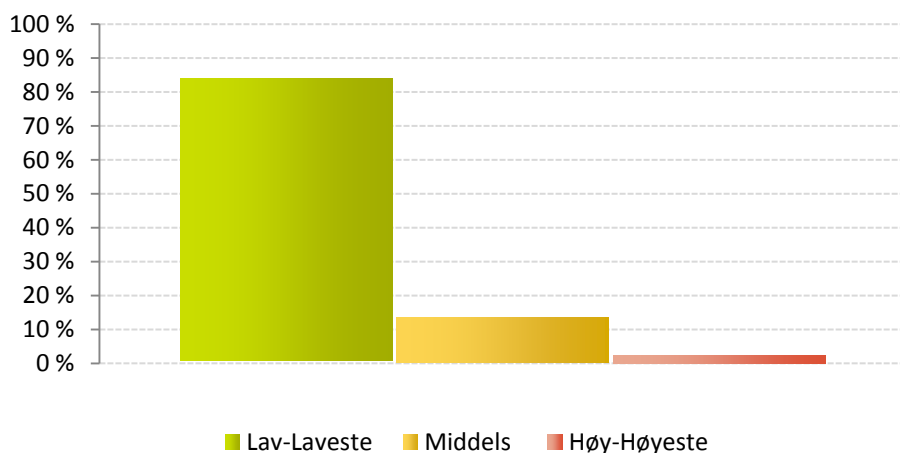
Figur 26 viser at bedriftsmarkedsporteføljen har en tilfredsstillende spredning på ulike bransjer. Eiendom utleie er største enkeltbransje og utgjør 31 prosent av utlånseksponeringen i bedriftsmarkedet. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med langsiktige leiekontrakter og solide leietakere, og en stor del av denne porteføljen er rentesikret. For øvrig er utlånseksponeringen bredt diversifisert på ulike bransjer.

Det er betydelig fokus på risikoen knyttet til utlånseksponering innen eiendom utleie, shipping, oljerelatert virksomhet og oppkjøpsfinansiering. På den bakgrunn følger en nærmere gjennomgang av disse bransjene nedenfor.

Eiendom utleie

Porteføljen av eiendom utleie representerer konsernets største konsentrasjon i en enkelt bransje, og utgjør i underkant av 11 prosent av total eksponering (EAD) inkludert personmarkeds kunder.

Figur 27: Porteføljen av eiendom utleie fordelt på risikogrupper.

Figur 27 viser at porteføljen av eiendom utleie domineres av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør 84 prosent av utlånseksponeringen, mens kun 2 prosent av utlånseksponeringen er klassifisert som høy risiko.

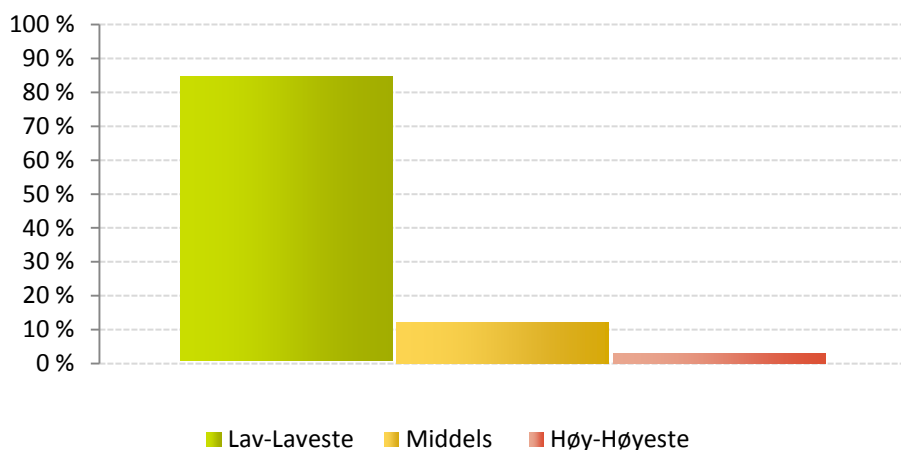
Porteføljen knyttet til finansiering av eiendom utleie er veldiversifisert, robust og med betydelig innslag av eiendommer der de underliggende leiekontraktene har lang varighet. I tillegg tilsier gode leietakere og stor grad av rentesikring at risikoen i porteføljen er moderat. Porteføljen består i stor grad av engasjementer der låneyield overstiger 7,5 prosent samtidig som den vektete gjenværende leieperioden overstiger 5 år, noe som bekrefter inntrykket av en robust portefølje. Generelt vurderes utsiktene for konsernets portefølje av næringseiendom som gode i 2011.

Det meste av porteføljen er knyttet til eiendom utleie i konsernets markedsområde (Rogaland, Agder og Hordaland). Men om lag 15 prosent av porteføljen er knyttet til eiendom utleie utenfor konsernets markedsområde, i hovedsak østlandsområdet. Dette har sin bakgrunn i henholdsvis eiendom kjøpt av kunder hjemmehørende i konsernets markedsområde, deltagelse i syndikater med øvrige banker i SpareBank 1 Alliansen og enkelte større engasjementer med en enkelt aktør hjemmehørende i østlandsområdet.

Shipping

Figuren nedenfor viser at porteføljen innen shipping domineres av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør 85 prosent av utlånseksponeringen, mens kun 3 prosent av utlånseksponeringen er klassifisert som høy risiko.

Figur 28: Porteføljen innen shipping fordelt på risikogrupper.

Hovedtyngden av konsernets shippingportefølje er innenfor offshore- og riggmarkedet. Den resterende porteføljen er hovedsakelig knyttet til et fåtall selskaper innenfor seismikk og produkttank / kjemikalieskip. Konsernets overordnede vurdering sett i forhold til markedsutsiktene er at risikoen i shippingporteføljen er middels. Dette begrunnes med at engasjementene primært er rettet mot solide aktører med lang erfaring, og god kontraktsdekning med solide befraktere de nærmeste par årene.

Generelt finansierer konsernet virksomheter innen offshore servicefartøy som man har langvarige relasjoner med. Det innvilges i begrenset grad finansiering mot helt nye kunder, og disse vurderes grundig før finansiering innvilges. Hovedtyngden av skipene som finansieres er knyttet opp mot virksomheten i Nordsjøen, og kontraktsdekningen er jevnt over god. Motpartsrisikoen er begrenset i det kontraktene går mot solide befraktere.

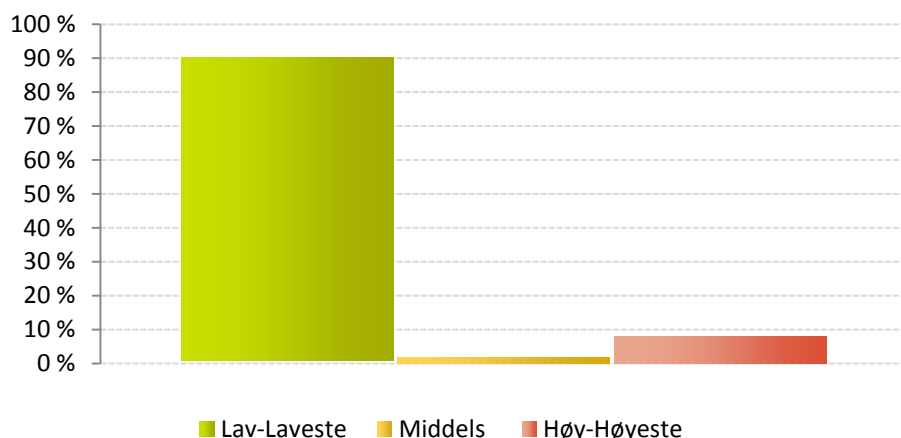
Konsernet har en moderat eksponering innen shipping mot kjemikalieskip og produkttankere. Porteføljen består av en relativt ny flåte av skip som i all hovedsak er bygd ved velrenommerte verft. Konsernet har også en moderat eksponering mot seismikkfartøy. Markedet for slike fartøy er utfordrende, men det forventes en bedring i markedsituasjonen fremover.

Konsernet er i begrenset grad eksponert mot gasstankskip, og da i hovedsak mot LNG-skip med langsiktige kontrakter. Videre er konsernet i begrenset grad eksponert mot tørrbulkskip, da med eksponering mot finansielt solide rederier. Konsernet er ikke nevneverdig eksponert mot containerfartøy, roro fartøyer eller tankskip.

Oljerelatert virksomhet

Figuren nedenfor viser at porteføljen innen oljerelatert virksomhet domineres av engasjementer med lav risiko. Disse utgjør 90 prosent av utlånseksponering, mens 8 prosent av utlånseksponeringen er klassifisert som høy risiko.

Figur 29: Porteføljen innen oljerelatert virksomhet fordelt på risikogrupper.

De siste årene har vært preget av fallende ordreserver og få nye kontrakter. Særlig har tendensen vært negativ innen nybygg, men den samme tendens har også gjort seg gjeldende innenfor drift, vedlikehold & modifikasjoner (DVM). Bakgrunnen for dette har vært utsettelse av planlagte prosjekter samt sterkt kostnadsfokus hos oljeselskapene. Markedet innen både nybygg og drift og vedlikehold ser imidlertid noe lysere ut for 2011.

Konsernets portefølje innen oljeservice vurderes å være robust også basert på at en del av våre kunder har nytt godt av kontraktstildelingene innen drift og vedlikehold fra Statoil samt kontraktstildelingene innen nybygg. De fleste selskap i konsernets portefølje har hoveddelen av omsetningen fra segmentet drift og vedlikehold, og konsernet har en begrenset portefølje knyttet opp mot nybygg.

Oppkjøpsfinansiering

Høsten 2008 stoppet markedet for oppkjøpstransaksjoner opp, og etter den tid har konsernet ikke finansiert nye vesentlige oppkjøpstransaksjoner. Konsernet har en begrenset portefølje som kan relateres til oppkjøpsfinansiering. Porteføljen domineres av selskaper innen oljeservice og fordeler seg på både oppkjøpsgjeld og driftsfinansiering. Om lag 40 prosent av oppkjøpsfinansieringen er sikret med pant i målselskapene, mens 60 prosent er driftsfinansiering sikret med pant i alle vesentlige aktiva i målselskapene. Andelen driftsfinansiering er økende. Generelt vurderes risikoen relatert til oppkjøpsporteføljen som middels. En betydelig andel av oppkjøpsporteføljen til konsernet er oljerelatert, og en forventet positiv utvikling i denne bransjen fremover vil dermed være risikodempende på konsernets oppkjøpsportefølje.

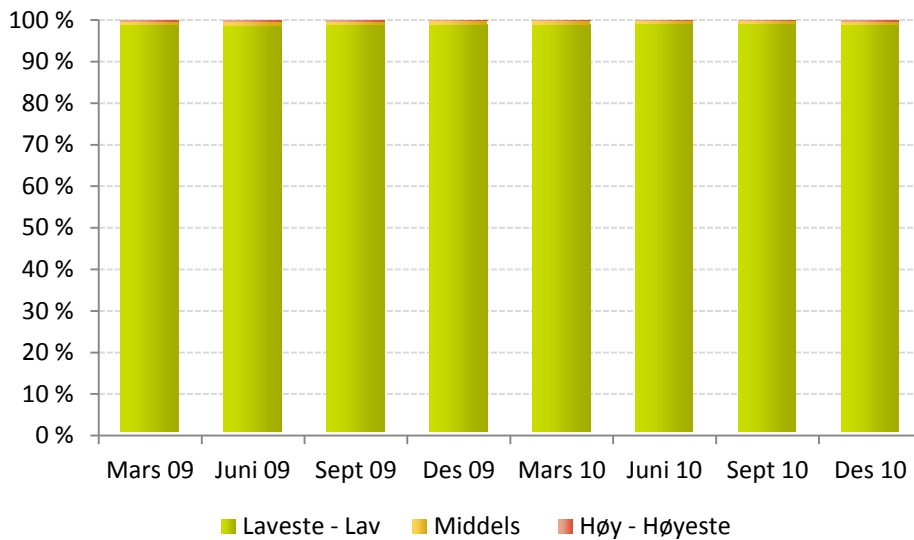
Personmarkedet

I det påfølgende avsnitt gis det en nærmere vurdering av porteføljekvaliteten og porteføljeutviklingen for utlånsporteføljen i personmarkedet ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Ved utgangen av 4. kvartal 2010 var det overført en portefølje på til sammen 30,5 mrd kroner til SpareBank 1 Boligkreditt AS. Kvaliteten på denne del av porteføljen er i tråd med kriteriene for overføring av lån, svært god og bedre enn den gjenværende porteføljen. Mens den gjennomsnittlige misligholdssannsynligheten i den overførte porteføljen til SpareBank 1 Boligkreditt AS er på 0,49 prosent, er tilsvarende tall i den gjenværende personmarkedsporteføljen 0,72 prosent.

Figur 30 nedenfor oppsummerer den risikomessige utviklingen i personmarkedsporteføljen ved utgangen av 4. kvartal 2010.

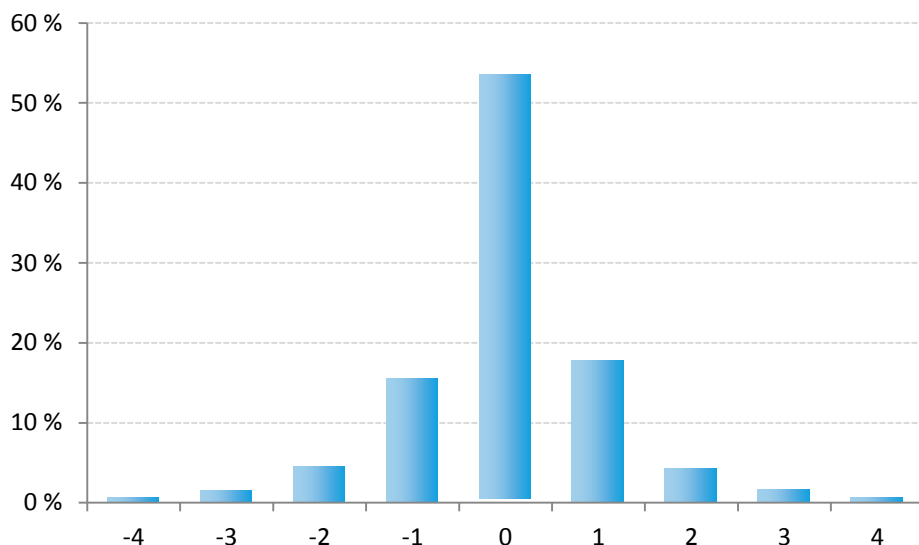
Figur 30: Utviklingen i personmarkedsporteføljen

Figuren ovenfor viser at kvaliteten i personmarkedsporteføljen er meget god, og 99 prosent av utlånseksponeringen tilfredsstiller kriteriene for lav/laveste risiko. Utviklingen preges av vedvarende stabilitet. Dette innebærer at den gode porteføljekosten konsernet har opplevd over lengre tid ikke har påvirket porteføljens risikoprofil. Det meste av porteføljen er sikret med pant i fast eiendom. Sikkerhetsdekningen er god, noe som tilsier begrenset tapspotensial så lenge sikkerhetsverdiene ikke forringes vesentlig.

Utviklingen i eksisterende portefølje kan illustreres ved å se på hvordan kundene har migrert mellom misligholdsklassene de siste 12 måneder.

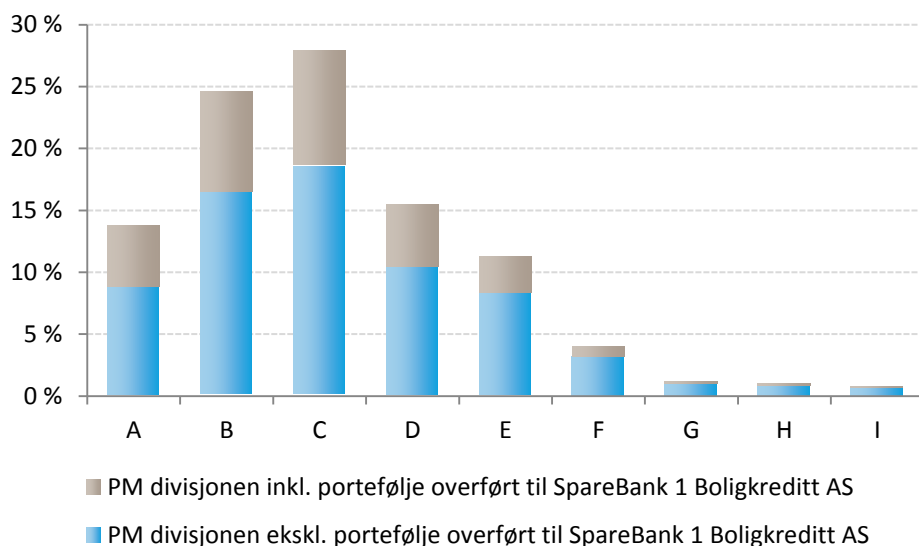
Figur 31: Migrering i eksisterende personmarkedsportefølje siste 12 måneder

Figuren viser at 54 prosent av personkundene er i samme misliholdsklasse gjennom de siste 12 månedene. Av de resterende 46 prosent av kundene, er det en svak overvekt som migrerer positivt (24 prosent). Det er stor stabilitet i personmarkedsporteføljen, og kun 4 prosent av kundene beveger seg mer enn to misliholdsklasser (positivt eller negativt) gjennom året.

Konsernets risikogrupper (laveste til høyeste) er basert på engasjementenes forventede tap over tid. Forventet tap er beregnet ut fra produktet av misliholdssannsynlighet og tapsgrad ved mislihold. Under følger en oversikt over personmarkedsporteføljen fordelt på disse to parametrene.

Figur 32: Personmarkedsporteføljen fordelt på misliholdsklasser

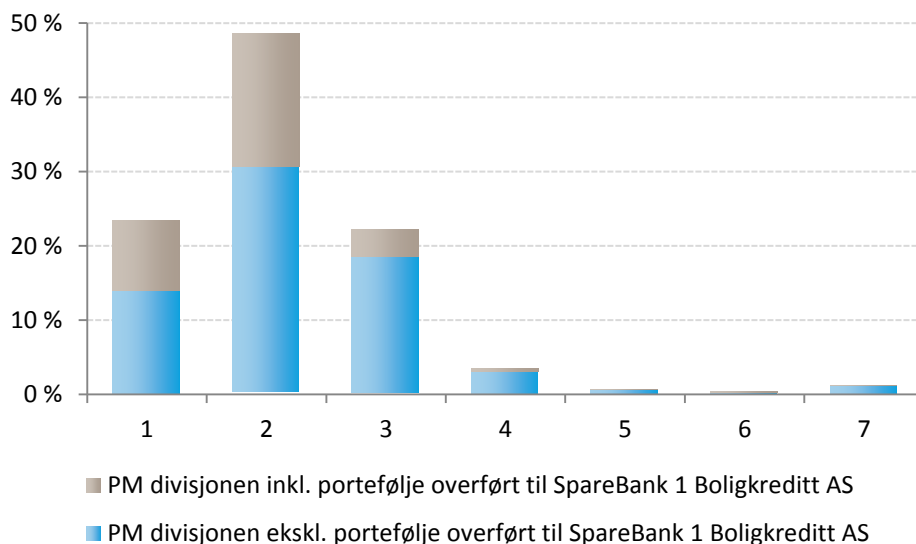
Porteføljene tilordnes en misliholdsklasse fra A – I basert på engasjementets misliholdssannsynlighet.

Figur 32 viser at 82 prosent av porteføljen har en beregnet misliholdssannsynlighet på under 0,75 prosent (klasse A – D). For porteføljene overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS er den beregnede

misligholdssannsynlighet i hovedsak under 0,50 prosent (klasse A – C). Misligholdssannsynligheten reflekterer et langsiktig snitt gjennom en konjunktursyklus.

Porteføljene tilordnes også en klasse fra 1 – 7 basert på engasjementets tapsgrad. Tapsgraden representerer tapspotensialet på et engasjement i en økonomisk nedgangskonjunktur. I grafen nedenfor gjengis personmarkedsporteføljen (EAD) fordelt på tapsgrad.

Figur 33: Personmarkedsporteføljen (EAD) fordelt på tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Sikkerhetsklasse 1 og 2 innebærer at kundene har stilt sikkerheter for sine engasjementer som basert på realisasjonsverdi i økonomiske nedgangstider overstiger engasjementets størrelse. Tapsgraden i disse to klassene vil derfor være begrenset til eventuelle inndrivelseskostnader. Figur 22 viser at 72 prosent av utlånseksporeringen tilhører sikkerhetsklasse 1 eller 2.

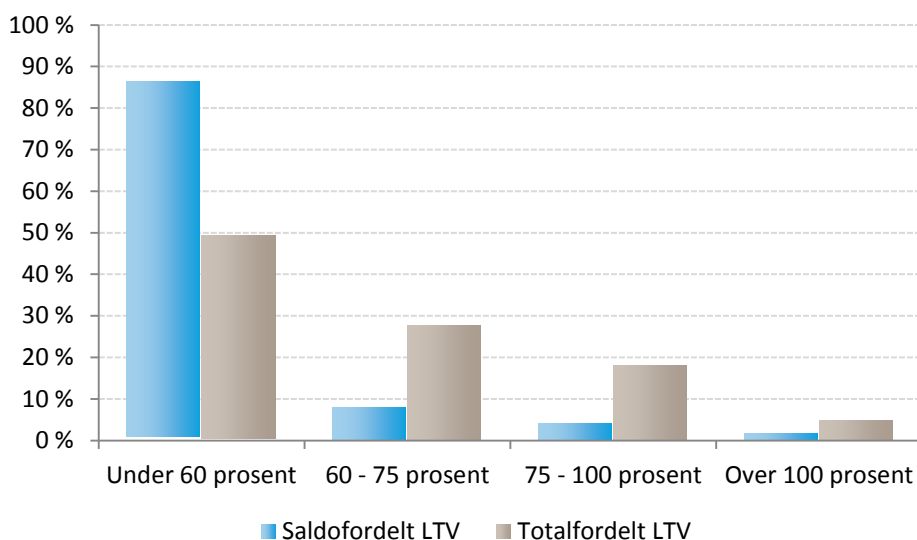
Figur 33 viser at hele 94 prosent av utlånseksporeringen (EAD) ligger innenfor sikkerhetsklasse 3. Dette innebærer at realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør minimum 80 prosent av utlånseksporeringen og tilsier en begrenset tapsgrad. Det innvilges i begrenset grad finansiering som innebærer at realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør mindre enn 80 prosent av utlånseksporeringen. Imidlertid har 12 prosent av kundene fått innvilget mindre kreditter der realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter utgjør mindre enn 20 prosent av innvilget kreditt.

Konsernet fokuserer på et engasjements beregnede tapsgrad når tapspotensialet skal vurderes. Det tas da utgangspunkt i realisasjonsverdien av de stilte sikkerheter. Denne er betydelig lavere enn markedsverdien (for pant i bolig benyttes en reduksjonsfaktor på 20 prosent) og skal reflektere sikkerhetsmessig verdi ved realisasjon i en nedgangskonjunktur.

Imidlertid er det blant aktører innen finansbransjen fortsatt betydelig fokus på måling av tapspotensial målt som utlånseksporering i prosent av markedsverdien av de stilte sikkerheter.

Som et supplement viser derfor figuren nedenfor hvor stor andel av personmarkedsporteføljen med pant i fast eiendom som ligger innenfor henholdsvis 60 prosent, 60 prosent til 75 prosent, 75 prosent til 100 prosent og over 100 prosent av markedsverdien på sikkerhetsobjektene.

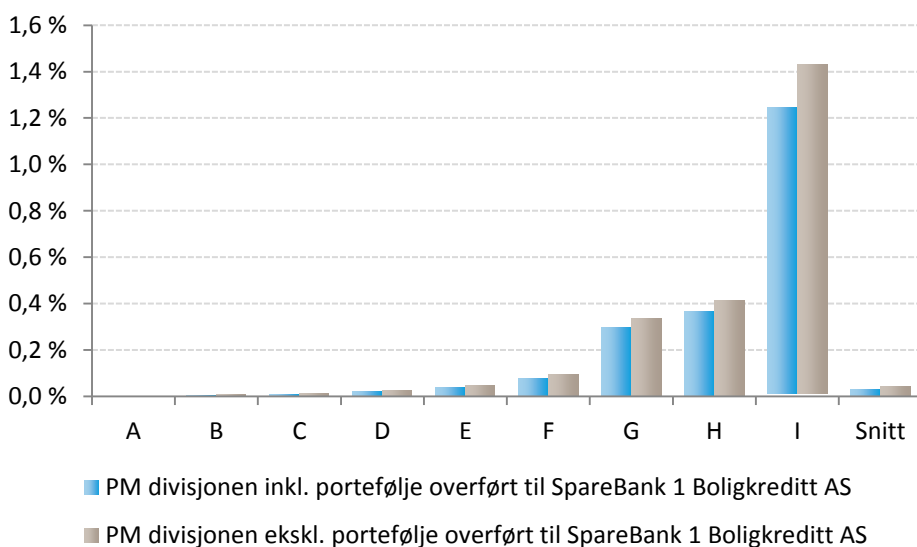
Figur 34: LTV (Loan To Value) for personmarkedsporteføljen

Figur 34 viser lån i prosent av sikkerhetens verdi (Loan To Value) for personmarkedskundene inkludert overførte porteføljer til SpareBank 1 Boligkreditt AS. Beregningen av LTV tar utgangspunkt i sikkerhetenes markedsverdi. Ved saldfordelt LTV gjelder at for lån som overstiger 60 prosent av sikkerhetens markedsverdi, fordeles det overskytende på de øvrige intervallene. Ved totalfordelt LTV tilordnes hele det aktuelle lånet til ett og samme intervall. Figuren viser at det er en gjennomgående moderat belåning sett opp mot sikkerhetsverdiene. Kun 6 prosent av utlånseksponeringen overstiger 75 prosent av sikkerhetsverdi.

For personmarkedsporteføljen samlet er forventet tap beregnet til 0,03 prosent av utlånseksponering gjennom en konjunktursyklus, men variasjonene pr. misligholdsklasse er betydelige. Gjennomsnittlig forventet tap i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 35 nedenfor.

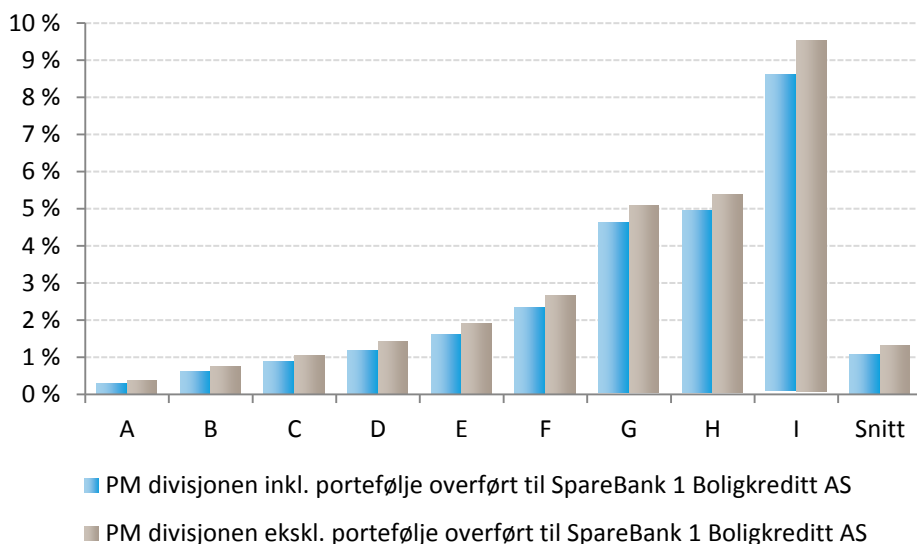
Figur 35: Forventet tap i personmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

Gjennomsnittlig forventet tap i misligholdsklasse A er tilnærmet 0 prosent økende til 1,25 prosent i misligholdsklasse I for personmarkedsporteføljen samlet.

Kapitalbindingen (risikojustert kapital) vil også variere betydelig mellom misligholdsklassene. Risikojustert kapital gir uttrykk for maksimalt tap i løpet av en 12 måneders periode med et konfidensnivå på 99,97 prosent. Gjennomsnittlig kapitalbinding i de ulike misligholdsklassene er gjengitt i figur 36 nedenfor.

Figur 36: Risikojustert kapital i personmarkedsporteføljen fordelt på misligholdsklasser

For personmarkedsporteføljen samlet er risikojustert kapital beregnet til 1,07 prosent av utlånseksponeringen. Gjennomsnittlig risikojustert kapital i misligholdsklasse A er 0,3 prosent økende til 8,6 prosent i misligholdsklasse I.

Siden risikojustert kapital gir uttrykk for nødvendig kapital for å kunne dekke uventede tap innen et gitt konfidensnivå, innebærer dette at kravet til risikojustert kapital øker med økende misligholdssannsynlighet. Dette er i tråd med det bærende prinsippet i konsernets risikostyring om at et engasjements kapitalbinding skal knyttes direkte til dets beregnede risiko.

SpareBank 1 SR-Finans

SpareBank 1 SR-Finans har i utgangspunktet en større andel marginalfinansiering (kjøretøy, driftsutstyr etc.) enn hva som er tilfellet i konsernet for øvrig. Dette innebærer at den iboende kredittrisikoen normalt vil være noe høyere i SR-Finans enn i morbanken.

SpareBank 1 SR-Finans leverte i 2010 det nest beste resultatet i selskapets historie. Det ble imidlertid bokført tap på nærmere 10 mill kroner i 4. kvartal 2010 som følge av en omfattende gjennomgang av usikre engasjement. Utlånsporteføljen har vært stabil gjennom hele året og brutto utlån er 5,1 mrd kroner ved utgangen av 4. kvartal 2010.

Misligholdet ble kraftig redusert i 4. kvartal 2010 og endte på 2,5 prosent for bedriftsmarkedet og 1,8 prosent for personmarkedet. Porteføljevolum og risikoprofilen i porteføljen er ikke vesentlig endret i 4. kvartal 2010.

Det har vært et særskilt fokus på store engasjementer. Antall store engasjement rapportert etter Forskrift store engasjementer er 11 stk. Ingen nye store engasjement er tatt inn i porteføljen i 4. kvartal 2010. SpareBank 1 SR-Finans har for øyeblikket avlastning fra SpareBank 1 SR-Bank på fire av de store engasjementene.

Obligasjonsporteføljen

Konsernet har to ulike porteføljer bestående av obligasjoner og sertifikater – henholdsvis likviditetsporteføljen og tradingporteføljen. De respektive porteføljene er underlagt separate forvaltningsmandat.

Likviditetsporteføljen består av rentebærende papirer som enten tilfredsstiller krav for deponering i Norges Bank eller som har restløpetid på mindre enn 6 måneder. Størrelsen på porteføljen vil til enhver tid avhenge av konsernets balanse og derigjennom behovet for likvide eiendeler. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 utgjør den samlede likviditetsporteføljen en verdi på 18,2 mrd kroner. Porteføljevolumet er økt med 1,9 mrd kroner siden 3. kvartal 2010.

Verdipapirer som ikke tilfredsstiller ovenstående krav innebærer i henhold til konsernets interne retningslinjer en særskilt kredittrisiko, og disse er underlagt egne behandlingsregler. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 inneholder porteføljen investeringer i til sammen 5 ulike rentebærende papirer verdsatt til 136 mill kroner som etter de interne retningslinjene innebærer en særskilt kredittrisiko.

Tradingporteføljen består av finansielt orienterte investeringer i rentebærende papirer. Gjeldende ramme for slike investeringer er 1.000 mill kroner. Alle investeringer i tradingporteføljen som ikke tilfredsstiller kriteriene for ukommitterte kredittlinjer fastsatt av styret skal underkastes ordinær kredittbehandling. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 inneholder tradingporteføljen investeringer i 36 selskaper verdsatt til 510 mill kroner.

Konsernet har en egen risikomodel for beregning av risikojustert kapital forbundet med obligasjonsporteføljene.

SpareBank 1 SR-Bank har ingen virksomhet knyttet til kredittderivater.

I tabellen nedenfor gis det en oversikt over SpareBank 1 SR-Bank sin eksponering i obligasjoner innenfor de ulike porteføljene:

Tabell 4: Verdipapireksponering obligasjoner og sertifikater (mill kroner)

Delportefølje	Virkelig verdi
Treasury	18 172
- Norsk stat/kommune	2 306
- OMF	11 832
- Norsk bank/finans	2 647
- Norsk industri	124
- Utenlandsk bank/finans	1 164
- Annet	100
Trading/sales	510
- Norsk bank/finans	180
- Utenlandsk bank/finans	2
- Norsk industri	323
- Annet	5

4.2.5 Risikoeksponering markedsrisiko

Renterisiko

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng. Maksimalt tap i 2010 skal samlet sett ikke overstige 30 mill kroner på kronebalansen, og innenfor hvert løpetidsbånd (0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd, 1-2 år, osv.) skal maksimalt tap ikke overstige 15 mill kroner. Maksimalt nettotap knyttet til renterisiko på valutabalansen er 8 mill kroner. Ingen enkeltvaluta kan ha høyere renterisiko enn 5 mill kroner. Tabellen angir resultateffekten ved et parallellskift i rentekurven på ett prosentpoeng (100 basispunkter) ved utgangen av de tre siste årene (tall i mill kroner).

Tabell 5: Resultateffekt ved et parallellskift i rentekurve på ett prosentpoeng (mill kroner)

Valuta	2010	2009	2008
Kronebalansen	18	14	30
Valutabalansen	-1	-1	3
Sum	17	13	33

For 2011 skal maksimalt nettotap ikke overstige 60 mill kroner på totalbalansen. Innenfor de ulike løpetidsbåndene vil følgende delrammer være gjeldende:

Tabell 6: Delrammer innenfor de ulike løpetidsbåndene

Løpetidsbånd	Ramme på effekt av en renteendring på 1 % på totalbalansen	Løpetidsbånd
0 – 3 mnd	NOK 50 mill	0 – 3 mnd
3 mnd – 6 mnd	NOK 50 mill	3 mnd – 6 mnd
6 mnd – 9 mnd	NOK 40 mill	6 mnd – 9 mnd
9 mnd – 1 år	NOK 40 mill	9 mnd – 1 år
Hvert år (1-10)	NOK 30 mill	Hvert år (1-10)
10 år eller mer	NOK 30 mill	10 år eller mer

Valutarisiko

Konsernet har utarbeidet rammer for nettoeksponeringen i hver enkelt valuta, samt rammer for aggregert netto valutaeksponering. Overnatten kursrisiko for spothandel i valuta skal netto ikke overstige 100 mill kroner pr enkeltvaluta og 125 mill kroner aggregert. Tabellen angir netto valutaeksponering medregnet finansielle derivater i henhold til definisjon gitt av Norges Bank.

Tabell 7: Valutaeksponering medregnet finansielle derivater (mill)

Valuta	2010	2009	2008
EUR	22	5	23
USD	15	1	1
CHF	4	1	-7
GBP	26	-1	1
Øvrige	11	32	-46
Sum	78	38	-28

Verdipapirrisiko aksjer

Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser klassifiseres innenfor kategoriene virkelig verdi og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet. Øvrige aksjer klassifiseres som tilgjengelig for salg. Tabellen nedenfor gir en oversikt over konsernets aksjeholdninger ved utgangen av de tre siste årene (tall i mill kroner).

Tabell 8: Konsernets aksjeholdning ved utgangen av gjeldende år (mill kroner)

	2010	2009	2008
Virkelig verdi	657	437	402
- Børsnoterte aksjer	79	14	164
- Unoterte aksjer	578	423	238
Tilgjengelig for salg	4	2	2
- Børsnoterte aksjer	-	-	-
- Unoterte aksjer	4	2	2

Tabellen ovenfor viser at konsernets totale aksjebeholdning totalt sett har økt sammenlignet med fjoråret. Aksjer i Nordito AS (tidligere Teller og BBS) har i løpet av året blitt erstattet av aksjer i danske PBS Holding, som igjen er blitt erstattet med aksjer i Nets Holding AS. Kombinasjon av økning i innskutt kapital og endring i markedsverdi utgjør ca 69 mill kroner i 4. kvartal, og det er i samme kvartal foretatt investering på ca 69 mill kroner i Sandnes Sparebank. SpareBank 1 SR-Bank plasserte i fjor 129 mill kroner fordelt på SpareBank 1 SR-Fondsforvaltnings tre unoterte kombinasjonsfond. Disse fondene har samlet sett økt ca 20 mill kroner i verdi.

Markedsrisiko obligasjoner og sertifikater

Ved utgangen av 2010 utgjorde konsernets beholdning av likvide eiendeler i form av obligasjoner som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank (likviditetsporteføljen) ca 18,1 mrd kroner. 9,3 mrd kroner av disse gjelder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) benyttet i myndighetenes bytteordning. Av likviditetsporteføljens totale beholdning tilsvarende 18,2 mrd kroner utgjør obligasjoner klassifisert som "hold til forfall" 10,8 mrd kroner. Disse investeringene er bokført til amortisert kost og er derfor ikke regnskapsmessig utsatt for markedsrisiko. Tabellen nedenfor gir en oversikt over den delen av obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko. Porteføljen utgjør totalt 7,4 mrd kroner.

Tabell 9: Obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko (mill kroner)

Delportefølje	Virkelig verdi
Treasury	7 363
- Norsk stat/kommune	2 198
- OMF	2 357
- Norsk bank/finans	2 249
- Norsk industri	124
- Utenlandsk bank/finans	435
Trading/sales	505
- Norsk bank/finans	180
- Utenlandsk bank/finans	2
- Norsk industri	323

4.2.6 Operasjonell risiko

Ny teknologi, automatisering av prosesser og økt spesialisering innenfor de ulike fagområdene medfører at kompleksiteten i samfunnet øker. På samme tid har det eksterne trusselbildet endret seg fra fysiske anslag mot banker til å rette seg mot bruk av teknologi for urettmessig å tilrane seg verdier og informasjon.

Det gjennomføres årlig en risikovurdering av de vesentligste forretningsområdene/prosessene i konsernet. Resultatet av disse viser at konsernet har tilfredsstillende styring og kontroll på den operasjonelle risikoen. Risikovurderingen av forretningsområdene/prosessene gir god informasjon og oversikt over eventuelle forbedringsområder, og tiltak iverettes fortløpende innenfor de områdene der forbedringsområder identifiseres.

Den iboende risikoen for kriminalitet øker i samfunnet. Konsernet har derfor i 2010 hatt et spesielt fokus på å implementere forbedringstiltak med formål å redusere sannsynligheten for og eventuelle konsekvenser av kriminalitet. Dette arbeidet vil videreføres i 2011.

IKT-sikkerheten i konsernet vurderes som god. Dagens rutine er basert på ”need to know” og taushetsplikt. Innenfor IT-området er det et stort fokus på beskyttelse av kundeinformasjon og data mot uvedkommende og å opprettholde stabil drift. Konsernet har hatt driftsavbrudd i 2010 som har medført noe ustabilitet i nettbanktilgangen. Et driftsavbrudd medførte at nettbank, minibanker, betalingsterminaler i butikk, systemtilgang til kontornettet og en rekke andre banksystemer ble utilgjengelige. Nettverksfeilen berørte alle SpareBank 1 bankene og øvrige banker som benytter EDB Business Partner AS sin kjerneløsning. Det arbeides kontinuerlig med samarbeidspartnerne til konsernet for å sikre et best mulig stabilitet i drift av nettverk.

Det eksterne risikobildet viste i 2010 en økende trend med anslag mot minibaker. Sikkerhetskodene som norske minibanker har vært utstyrt med og som i flere år har fungert bra ble brutt, og det antas at ca 60 norske minibanker ble angrepet og utsatt for skimming (kortkopiering). En høyesterettsdom fra oktober 2010 slo fast at det var fritt frem å ta med seg skimmingutstyr, avansert utstyr for kopiering av norske bankkort, til Norge. Imidlertid ble det etter denne dommen gjennomført en rask lovendring og i desember 2010 kom lovendringen som sørger for forbud mot innførsel av skimmingutstyr til Norge.

Erfaring viser at operasjonell risiko ofte er en medvirkende årsak til at det oppstår tap innenfor utlånsområdet. Tapene oppstår for eksempel som følge av manglende respons fra bankene på negative hendelser hos kundene. Dette medfører at bankene kommer senere inn i kredittsikringsprosessen enn de ellers kunne gjort og får økte tap som følge av dette. En annen årsak kan være at sikkerhetsverdiene registreres feil. Videre er alle tap som følge av økonomisk kriminalitet relatert til utlånsområdet å betrakte som operasjonell risiko. Regnskapsmessig blir imidlertid disse tapene rapportert som ordinære tap på utlån hos bankene.

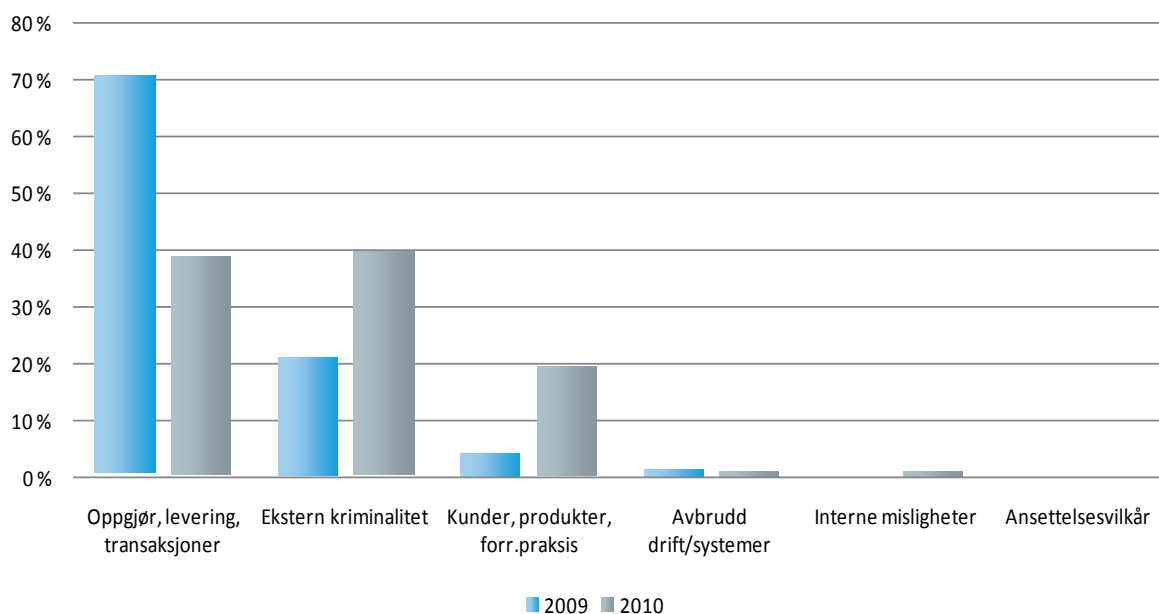
SpareBank 1 SR-Bank evaluerer alle vesentlige tap fra utlånsområdet opp mot mulig operasjonell risiko, og forsøker gjennom dette å stadig forbedre kompetanse og prosesser på de områder hvor tap fra operasjonell risiko oppstår.

Rapportering uønskede hendelser

Alle vesentlige uønskede hendelser skal rapporteres i konsernets database for rapportering og oppfølging av slike hendelser. Det arbeides kontinuerlig med forbedring av rapporteringssystemer og rapporteringskultur for å fange flest mulig hendelser.

Figur 37 nedenfor viser hvordan konsernets rapporterte uønskede hendelser er fordelt innenfor Basel kategorier i perioden 2009 – 2010.

Figur 37: Fordeling av rapporterte uønskede hendelser for perioden 2009 - 2010

I løpet av 2010 har det vært jobbet aktivt med å beskrive prosesser og strukturering av rutineverket, samt at rutinene er gjort elektronisk tilgjengelige. I tillegg har sertifisering av rådgivere via Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere og godkjenningsordningen for forsikring og konsernets generelle fokus på kompetansebygging hatt betydning for redusert alvorlighetsgrad i registrerte hendelser. Økning av antall hendelser i enkelte kategorier kan antas å ha sammenheng med økt kundemasse og flere registrerte hendelser.

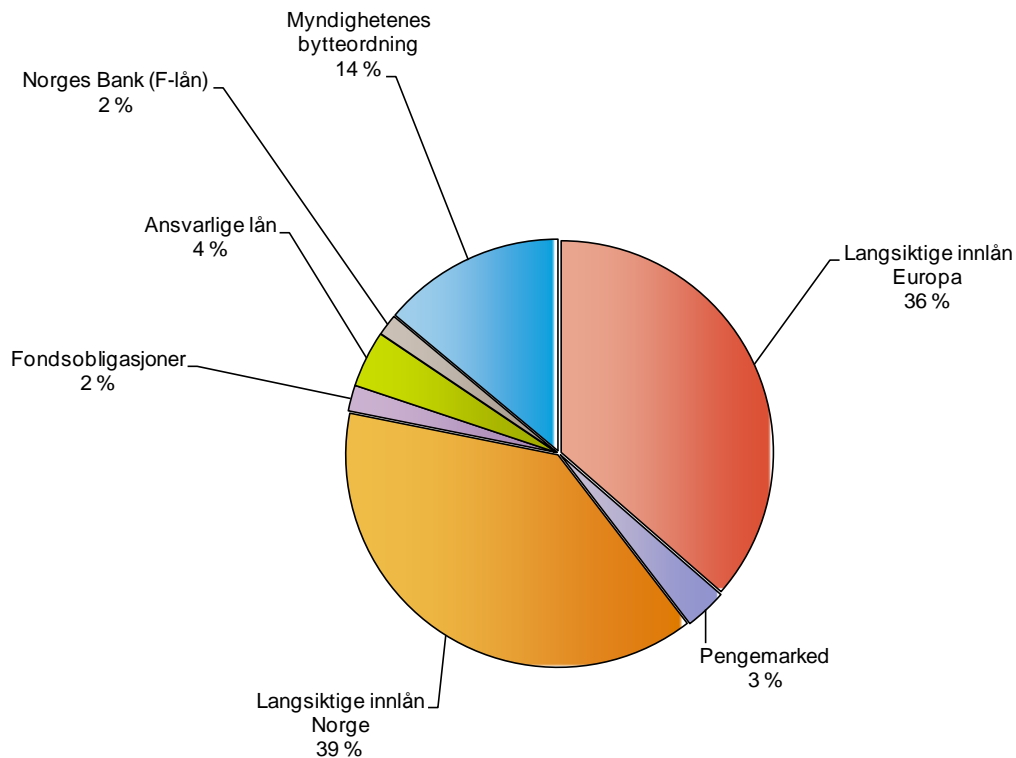
Fokus må fortsatt rettes mot å utvikle en enda bedre rapporteringskultur. Gjennom en god rapportering av uønskede hendelser vil organisasjonen kunne hente ut god læring og erfaring, og således kunne ivareta kontinuerlig forbedring til beste for ansatte og konsernet.

Tiltak er iverksatt for å øke fokus på hendelsesregistrering både antall hendelser og kvaliteten på hendelsene som registreres. Eksisterende database for registrering av hendelser er ikke optimal for SpareBank 1 SR-Bank sitt behov, og det er under utarbeidelse en kravspesifikasjon til ny base for rapportering av hendelser. Ved å få på plass en god rapporteringsmodul vil dette vær til hjelp til å gi en bedre og bredere læringseffekt for organisasjonen.

4.2.7 Likviditetsrisiko

I 2010 har konsernet emittert netto 9,5 mrd kroner i obligasjoner med forfall i perioden 2012-2020. Samtidig har en foretatt tilbakekjøp av lån tilsvarende ca 1,8 mrd kroner. Tilbakekjøpene gjelder hovedsakelig lån med kort tid til forfall. Konsernet har i tillegg fått tilført 3,3 mrd kroner i likviditet gjennom overføring av boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt og næringslån til SpareBank 1 Næringskreditt. Netto innlån inklusive overføringer til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt er 10,7 mrd kroner i 2010.

Figur 38: Sammensetningen av konsernets innlån pr 31.12.2010

Uroen i finansmarkedene har preget konsernets tilgang på likviditet også i 2010. Konsernet opplever at tilliten og investeringsviljen er god både nasjonalt og internasjonalt, men prisen investorene forlanger er fremdeles på et historisk høyt nivå. For første gang siden starten av finanskrisen har SpareBank 1 SR-Bank utstedt usikrede seniorlån i det europeiske markedet. Konsernet har i 2010 utstedt to obligasjoner i euromarkedet, begge pålydende 500 mill Euro.

SpareBank 1 Boligkreditt bidrar, som usteder av særskilt sikrede obligasjoner, til å redusere konsernets likviditetsrisiko. Overført balanse utgjør ca 20 prosent av konsernets totale utlånsbalanse. I løpet av 4. kvartal 2010 er det overført ca 300 mill kroner til SpareBank 1 Næringskreditt. Det forventes således at overføring av lån med pant i næringsseiendom til SpareBank 1 Næringskreditt vil bidra til å redusere konsernets likviditetsrisiko fremover.

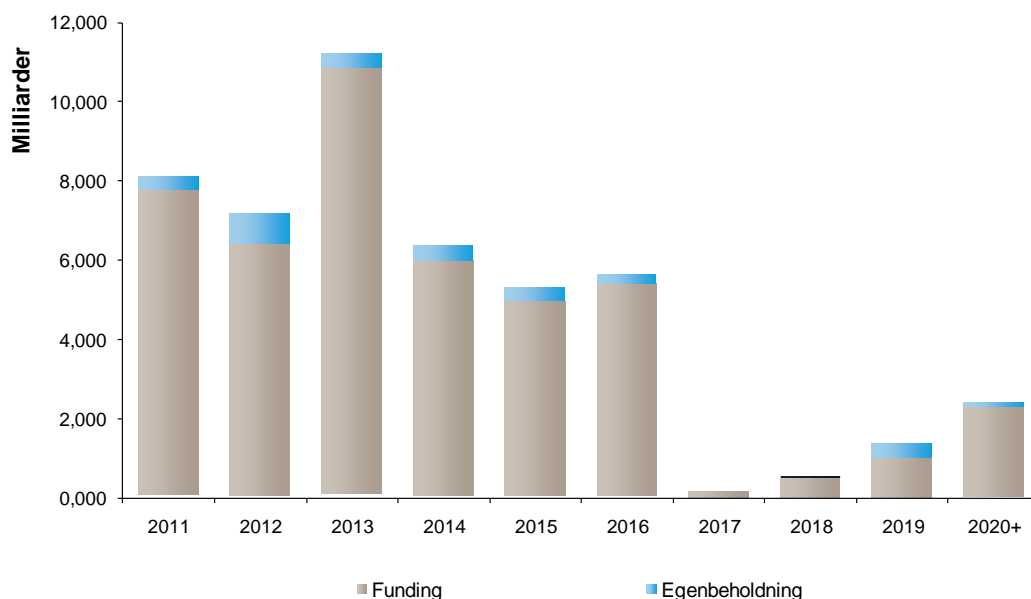
Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde. For konsernet som helhet har innskuddsmassen økt med 6,4 mrd kroner (11,8 prosent) i 2010. I løpet av samme periode har konsernets utlån eksklusive Bolig- og Næringskreditt økt med 12,3 mrd kroner (13,2 prosent). Dette medfører at innskuddsdekningen har falt noe fra 58,1 prosent til 57,4 prosent. Innskuddsdekningen er

fremdeles mål oppfylgende i forhold til konsernets likviditetsstrategiske føringer som spesifiserer et mål om å holde innskuddsdekningen på minimum 55 prosent.

Ved utgangen av 4. kvartal 2010 har konsernet en overskuddslikviditet i form av innskudd i Norges Bank og korte plasseringer i banker og kredittinstitusjoner tilsvarende 1,3 mrd kroner. Konsernets bufferkapital i form av likvide eiendeler utgjør totalt 17,6 mrd kroner. I løpet av det neste året skal gjeld tilsvarende 9,1 mrd kroner refinansieres, 1,0 mrd kroner av dette er F-lån fra Norges Bank.

Netto refinansieringsbehov eksklusive F-Lån er dermed 8,1 mrd kroner. Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur eksklusive F-lån pr. 4. kvartal 2010.

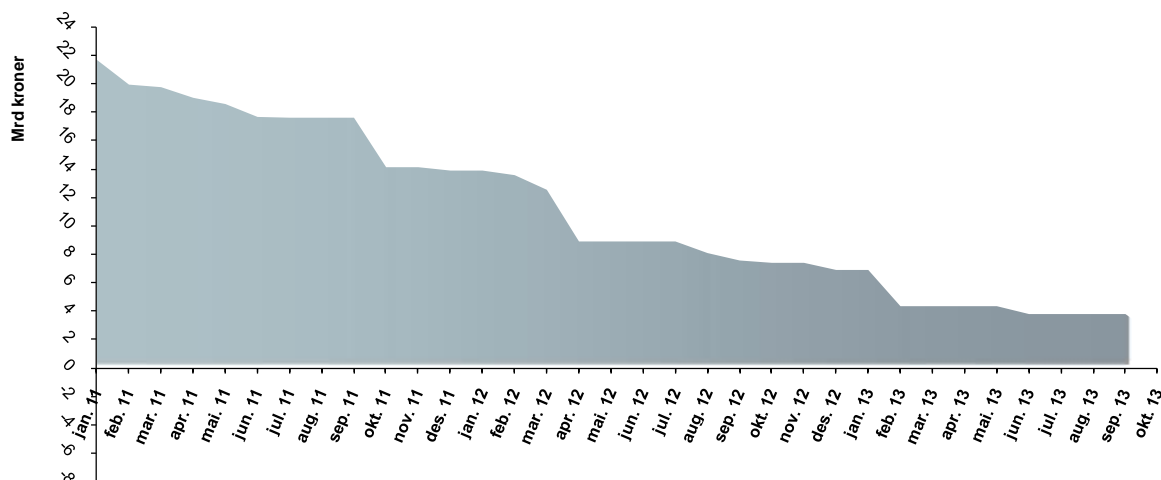
Figur 39: Innlånsporteføljens forfallstruktur eksklusive F-lån pr 31.12.2010

Det blir månedlig utarbeidet en sensitivitetsanalyse, som måler konsernets overlevelsessevne ved stengte kapitalmarkeder. Hovedformålet med analysen er å måle hvorvidt likviditetsrisikoen er i henhold til målformuleringen for likviditetsstyring som spesifiserer at SpareBank 1 SR-Bank i en normalsituasjon skal kunne overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til likviditet. Analysen baseres på ulike scenarier. I basisscenarioet settes veksten i netto fundingbehov lik null, dvs. at forholdet mellom innskudd og utlån holdes konstant. Andre scenarier fremskriver likviditetssituasjonen basert på at veksten i netto fundingbehov er i henhold til budsjetterte veksttall eller at den følger en 12-måneders trendvekst.

Figuren nedenfor illustrerer en sensitivitetsanalyse pr. 31.12.2010 som tar utgangspunkt i basisscenarioet:

Figur 40: Sensitivitetsanalyse likviditetsrisiko

I scenarionet over sikrer konsernets likviditetsbuffer, som er 21,7 mrd kroner pr. 4. kvartal 2010, en overlevelsessevne til september 2013. Likviditetsbufferen består av kontanter, korte plasseringer, trekkrettigheter i Norges Bank og boliglån som er klar til å overføres til SpareBank 1 Boligkreditt AS.

4.2.8 Eierrisiko

Eierrisikoen varierer fra selskap til selskap avhengig av selskapets virksomhet med dertil iboende risiko og SpareBank 1 SR-Banks eierandel.

SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 4. kvartal 2010 i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen (19,5 prosent), BN Bank ASA (23,5 prosent), og SpareBank 1 Næringskreditt AS (24,1 prosent).

SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 SR-Bank (19,5 prosent), SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 prosent), SpareBank 1 SMN (19,5 prosent), Sparebanken Hedmark (12 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 prosent), samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO (10 prosent).

SpareBank 1 Gruppen AS eier 100 prosent av aksjene i SpareBank 1 Livsforsikring, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Medlemskort AS og SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS, samt 75 prosent av aksjene i Argo Securities AS. SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS eier SpareBank 1 Factoring (100 prosent), Actor Fordringsforvaltning (100 prosent), Actor Portefølje (100 prosent) and Actor Verdigienvinning (100 prosent). SpareBank 1 Gruppen AS er i tillegg deltaker i SpareBank 1 Utvikling DA.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kreditt (Stavanger).

Av selskap eid av SpareBank 1 Gruppen vurderes eierskapet i SpareBank 1 Livsforsikring å innebære høyest eierrisiko. Dette skyldes primært selskapets investering av kundemidler i aksje- og obligasjonsmarkedet hvor avkastningen varierer over tid.

BN Bank ASA har hovedkontor i Trondheim og en avdeling for næringseiendom i Oslo. BN Bank ASA betjener kunder over hele landet via nettbank og telefon. BN Bank ASA er eid av SpareBank 1-bankene, og tilbyr et bredt spekter av banktjenester til bedrifter og privatpersoner. Banken har sin virksomhet innenfor tradisjonell bankdrift rettet mot boliglån i personmarkedet og næringseiendom. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

I SpareBank 1 Næringskreditt sin portefølje inngår det kun utlån til næringseiendommer med uleiekontrakter i sentrale strøk. Utlånene kan maksimalt utgjøre 60 prosent av markedsverdi. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

SpareBank 1 SR-Bank eier pr 4. kvartal 28,6 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. Selskapets virksomhet er finansiering av lån til privatkunder med sikkerhet innenfor 75 prosent av verdigrunnlaget for fast eiendom. SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 4. kvartal 2010 overført 30,5 mrd kroner (EAD) til selskapet. Eierrisikoen tilsvarer i hovedsak andel av overført portefølje, og risikoen følges opp og rapporteres derfor som kredittrisiko.

4.2.9 Forretningsrisiko

Analyse av konsernets inntekts- og kostnadsstruktur i forhold til konjunktursvingninger viser at det er størst volatilitet i konsernets kursgevinster fra egenkapitalinvesteringer og obligasjoner, inntekter innenfor spareområdet og provisjonsinntekter fra eiendomsmegling. Svikt i inntektene kompenseres delvis ved hjelp av kostnadsreduksjoner.

Konsernet har over lenger tid utviklet et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlig konsekvenser over tid.

4.2.10 Omdømmerisiko

Det ble ikke gjennomført noen spesifikke undersøkelser for å måle virksomhetens posisjon med hensyn til omdømme i 2010. Dette med utgangspunkt i at konsernet gjennomgående scorer bedre på kundetilfredshetsmålinger i 2010 enn de foregående år. Sammen med en betydelig netto kundetilgang på hele 9.000 kunder i 2010 (eksklusiv sammenslåingen av Kvinnherad) Sparebank) og svært få negative og kritiske mediehendelser, er konklusjonen den at konsernets omdømme ikke er svekket i 2010.

Overordnet vurderes de virkemidler som fortløpende benyttes, til å avdekke konsernets omdømme, som tilfredsstillende. Selskapets omdømme er fortsatt bra, noe som gjør at risikobildet er komfortabelt. Ulike mindre hendelser i løpet av 2010 er håndtert i henhold til retningslinjer og rutiner.

4.2.11 Strategisk risiko

Konsernets strategiske retning frem mot 2013 skal være preget av fokus på kundevekst og balansert vekst i utlån utover markedsvekst. Prosjektet "eventuell omdanning til aksjebank" er en viktig

katalysator for tilgang på kapital. Styrket innskuddsdekning og god tilgang på kapital til konkurransedyktige vilkår er viktige vekstforutsetninger.

For å opprettholde posisjonen og ambisjonen om å være blant Nordens mest lønnsomme finanskonsern og samtidig konkurransedyktige i markedet er det påkrevd over tid å lykkes med et større kostnadsskift gjennom forbedring av prosesser og systemer.

Fokus på ytterligere styrking av verdikjeden og satsing på andre forretningsmuligheter vil være viktig for ytterligere bredde virksomheten og på den måten forbedre lønnsomheten.

4.2.12 Compliance risiko (etterlevelse)

EUs målbeviste arbeid med å fullharmonisere regelverk innenfor EU/EØS-området medfører stadig nye direktiver og reguleringer som SpareBank 1 SR-Bank må tilpasse seg.

De vesentligste oppfølgingsområdene har vært og/eller er innenfor:

- Implementering av nytt hvitvaskingsregelverk
- Sikre god etterlevelse av verdipapirhandelloven (MiFID)
- Tilpassninger iht. presisering av konsesjon for behandling av personopplysninger gitt av Datatilsynet
- Implementering og tilpasning av lydopptak som følge av endrede regler i verdipapirforskriften kap. VIII Lydopptak som gjelder fra 1. januar 2011
- Implementering og tilpasning av ”Forskrift til godtgjørelsesordninger i finanssektoren”
- Implementering og tilpasning av nye kapitalregler for banker mv., forskrift for beregning av ansvarlig kapital, grenser for store engasjementer og likviditetsstyring.

Konsernets compliance policy skal ivareta at de lover, forskrifter, normer og anbefalinger som regulerer virksomheten og som er fastsatt av myndighetsorganer og lignende, implementeres og etterleves fortløpende.

4.3 Stresstest

Stressscenarioet bygger på en tenkt situasjon med en negativ utvikling i norsk økonomi for de neste årene.

Formålet med en stresstest er å:

- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike konjunktursituasjoner inkludert store, men troverdige sjokk.
- Vurdere sårbarheten til porteføljer/aktiviteter overfor store, men troverdige sjokk.
- Øke forståelsen av hvordan sjokk virker på konsernets lønnsomhet, likviditetssituasjon og kapitaldekning.
- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike strategiske muligheter.

- Identifisere svakheter i konsernets risikostrategier og prosesser som et hjelpemiddel for å utvikle risikoreducerende tiltak og planlegging av kriseberedskap.

For å vurdere konsekvensene av en stresstest for SpareBank 1 SR-Bank fokuserer konsernet i betydelig grad på de områder av økonomien som påvirker den finansielle utviklingen. Dette er først og fremst utvikling i kredittetterspørsel, aksjemarkedet, rentemarkedet og utvikling i kredittrisikoen. I tillegg til å ha konsekvenser for avkastningen på de underliggende eiendeler vil et økonomisk tilbakeslag også ha konsekvenser for kundenes spreadferd.

Stressscenarioet bygger på en tenkt situasjon med en negativ utvikling i norsk økonomi for årene 2011-2013 slik som beskrevet i Finanstilsynets felles makroøkonomisk stresstest av 15.10.2010. Stresstesten gjennomføres som et samarbeidsprosjekt mellom Norges Bank og Finanstilsynet. SpareBank 1 SR-Bank foretar ikke geografiske tilpasninger i variablene. Det påløpende år 2014 er utarbeidet av SpareBank 1 SR-Bank.

I det tenkte stressscenarioet fra Finanstilsynet forutsettes det at BNP-veksten blir meget lav i de kommende årene. Veksten er vesentlig lavere enn potensiell vekst. Dette innebærer at produksjonsgapet faller, og produksjonsgapet blir like lavt som tidlig på 1990-tallet. Dette innebærer at de realøkonomiske kostnadene ved stressscenarioet må anses å være store, noe som fører til at foretakssektorens lønnsomhet blir kraftig stresset.

Arbeidsledigheten øker til 3,5 prosent i 2013. Dette er omtrent halvparten av arbeidsledigheten som var tidlig på 1990-tallet i Norge. En tolkning av dette er at den lave BNP-veksten ikke får dramatiske utslag for arbeidsledigheten til den norske arbeidsstyrken, men i større grad rammer utenlandsk arbeidskraft i Norge.

Lavere etterspørsel fører til at inflasjonen faller betydelig og kommer under inflasjonsmålet på 2,5 prosent. Dette medfører at Norges Bank forsøker å stimulere etterspørselen ved hjelp av lavere rente.

Lønnsveksten avtar i stressscenarioet, men holder seg likevel på et relativt høyt nivå. Den relativt høye lønnsveksten i kombinasjon med lav rente og moderat arbeidsledighet gir begrenset utslag i misligholdet for husholdninger. På grunn av den økte usikkerheten i økonomien er husholdningene forsiktige med å investere i nye boliger. Boligprisene faller i stressscenarioet i underkant av 15 prosent i årene 2011 til 2012, for deretter å ha en svak stigning de to siste årene av perioden på henholdsvis 2,4 prosent og 4,0 prosent. Fall i boligprisene og lavere etterspørsel etter boliger medfører svak vekst i utlånsvolumene for personmarkedet. Den relativt høye lønnsveksten gir imidlertid en kostnadsvekst i bedriftsmarkedet.

I stressscenarioet øker påslagene i internasjonale pengemarkeder med bakgrunn i usikkerhet om statsgjeld og internasjonal finanssektor. Dette smitter over på norske pengemarkedsrenter. Ettersom styringsrentene både ute og hjemme allerede er lave har pengepolitikken begrenset rom for å veie opp for de økte påslagene. Videre vil lavere etterspørsel ute føre til et fall i oljeprisen til om lag 50 USD. Lavere energipriser fører til utsettelse av prosjekter og utbyggingssøknader.

Verdipapirmarkedet faller i stressscenarioet med 20 prosent i 2011, for så å øke med 5 og 7 prosent i hvert av årene etterpå. Det forutsettes at utenlandske aksjemarkeder følger samme markedsutvikling.

Under forutsetning av at det skjer en negativ utvikling av norsk økonomi blir utviklingen i de sentrale makroøkonomiske variablene i stressscenarioet som følgende:

Tabell 10: Makrovariabler – Stressscenario

Makrovariabler	2011 (Stressscenario)	2012 (Stressscenario)	2013 (Stressscenario)	2014 ³ (Stressscenario)
Arbeidsledighet hele landet	3,0 %	3,4 %	3,5 %	3,0 %
Inflasjon	0,7 %	1,2 %	1,5 %	2,0 %
BNP-vekst Fastlands-Norge	-0,2 %	1,7 %	2,3 %	2,8 %
Boligpriser / Næringseiendomspriser	-10,0 %	-4,1 %	2,4 %	4,0 %
Husholdningenes disponible realinntekt	1,0 %	2,4 %	1,6 %	1,6 %
Oljepris USD	50,0	50,0	52,0	60,0
Tremåneders pengemarkedsrente (NIBOR)	2,5 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %
Utvikling i verdipapirmarkedet	-20,0 %	5,0 %	5,0 %	7,0 %
Utvikling i utlånsvolum PM	3,7 %	2,6 %	2,3 %	2,3 %
Utvikling i utlånsvolum BM	-1,5 %	0,0 %	0,4 %	0,4 %

SpareBank 1 SR-Bank har forutsatt egne verdier basert på stressscenarioet for variabler som blant annet utlåns-/ innskuddsmarginer og innskuddsvekst, da disse ikke er oppgitt i stressscenarioet beskrevet av Finanstilsynet.

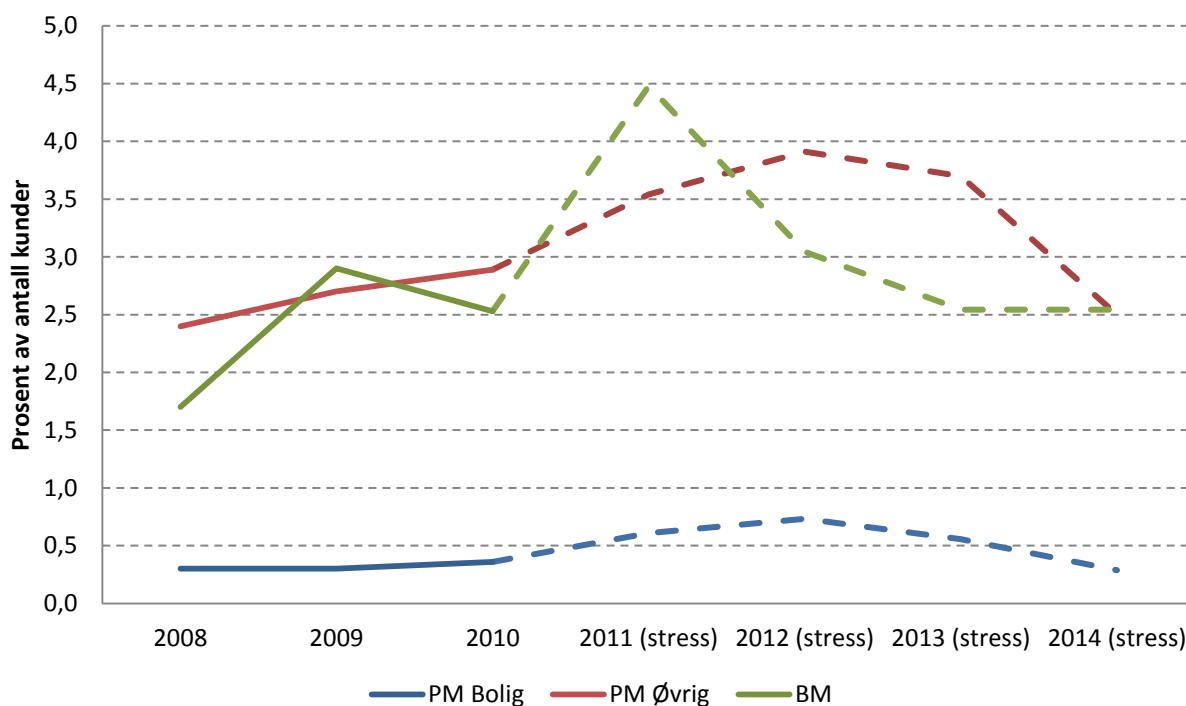
I de neste avsnittene vises resultater av framskrivningen av stressscenarioet.

Kredittrisiko

Figur 41 viser antatt utvikling i IRB- misligholdsraten for bedriftsmarkedet og for personmarkedet fordelt på boliglånskunder og andre kunder i et stressscenario som beskrevet ovenfor. IRB- misligholdsraten er antall kunder som vil komme i mislighold i løpet av en 12 måneders periode. Kunder med mindre låneengasjement vektet med andre ord like mye som kunder med store låneengasjement. Kunder med mindre låneengasjement har historisk vært overrepresentert i misligholdet.

³ Norges Banks stressalternativ tar for seg årene 2011-2013. Det påløpende år 2014 er utarbeidet av SpareBank 1 SR-Bank.

Figur 41: Beregnet utvikling i IRB-misligholdsrate for SpareBank 1 SR-Bank

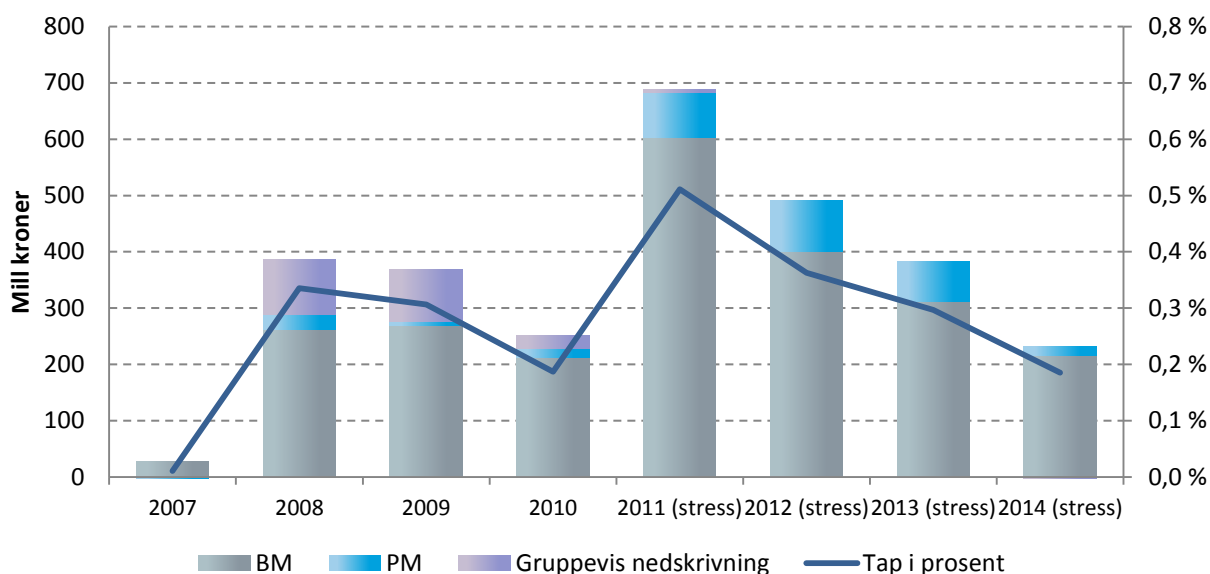
Figuren viser at i et stressscenario som beskrevet ovenfor vil IRB-misligholdsraten for bedriftskunder kunne øke fra 2,5 prosent i 2010 til 4,5 prosent i 2011, for deretter å falle igjen til 2,5 prosent. I 2008 var IRB-misligholdsraten på 1,7 prosent.

IRB-misligholdsraten for boliglånskunder vil kunne øke fra 0,36 prosent i 2010 til 0,7 prosent i 2012, for deretter å falle tilbake igjen til misligholdsraten før tilbakeslaget. I 2008 var IRB-misligholdsraten på 0,3 prosent. IRB-misligholdsraten for øvrige personkunder vil kunne øke fra 2,9 prosent i 2010 til 4,0 prosent i 2012 for deretter å falle tilbake igjen til misligholdsraten før tilbakeslaget. I 2008 var IRB-misligholdsraten på 2,4 prosent.

I figuren nedenfor gjengis estimat over regnskapsmessige tap i et stressscenario som beskrevet tidligere i kapittelet. Tapene vises i mill kroner og i prosent av brutto utlån⁴.

⁴ Inkluderer portefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS

Figur 42: Tap i mill kroner og prosent av brutto utlån

Beregningene viser at tapene for konsernet vil kunne øke fra 234 mill kroner i 2010 (0,19 prosent av brutto utlån inkludert SpareBank 1 Boligkreditt) til 688 mill kroner i 2011 (0,51 prosent av brutto utlån). Til sammenligning var tapene i 2007 på 10 mill kroner (0,01 prosent av brutto utlån inkludert SpareBank 1 Boligkreditt).

Konsernet ønsker å vektlegge at det er usikkerhet i beregningene ovenfor som følge av at tap på enkeltkunder vil kunne påvirke tapene usystematisk ved et økonomisk tilbakeslag.

Tapene fra personmarkedet er lave gjennom hele perioden, men kan nå en topp i 2012. Tapene i prosent av brutto utlån kan øke fra 0,05 prosent i 2011 til 0,06 prosent i 2012. Faktiske tap fra personmarkedet utgjorde 0,01 prosent i 2010. I beregning av tapene fra personmarkedet er det forutsatt at eventuelt misligholdte lån i SpareBank 1 Boligkreditt AS som tidligere er overført fra SpareBank 1 SR-Bank tas tilbake for misligholdsoppfølging og eventuelt tapsføring i banken. Tapene fra tilbakeførte lån fra SpareBank 1 Boligkreditt AS er marginale.

De relativt lave tapene i personmarkedet gjennom perioden gjenspeiler konsernets solide portefølje som i hovedsak består av utlån med sikkerhet i fast eiendom. Pr. 4. kvartal 2010 er 94 prosent av utlånseksponeringen sikret innenfor 75 prosent av markedsverdien på fast eiendom. Markedsverdiene for boliger er i stressscenarioet antatt totalt å falle med 14 prosent i 2011 og 2012, før prisene stiger igjen med 2,4 prosent og 4,0 prosent de påfølgende årene.

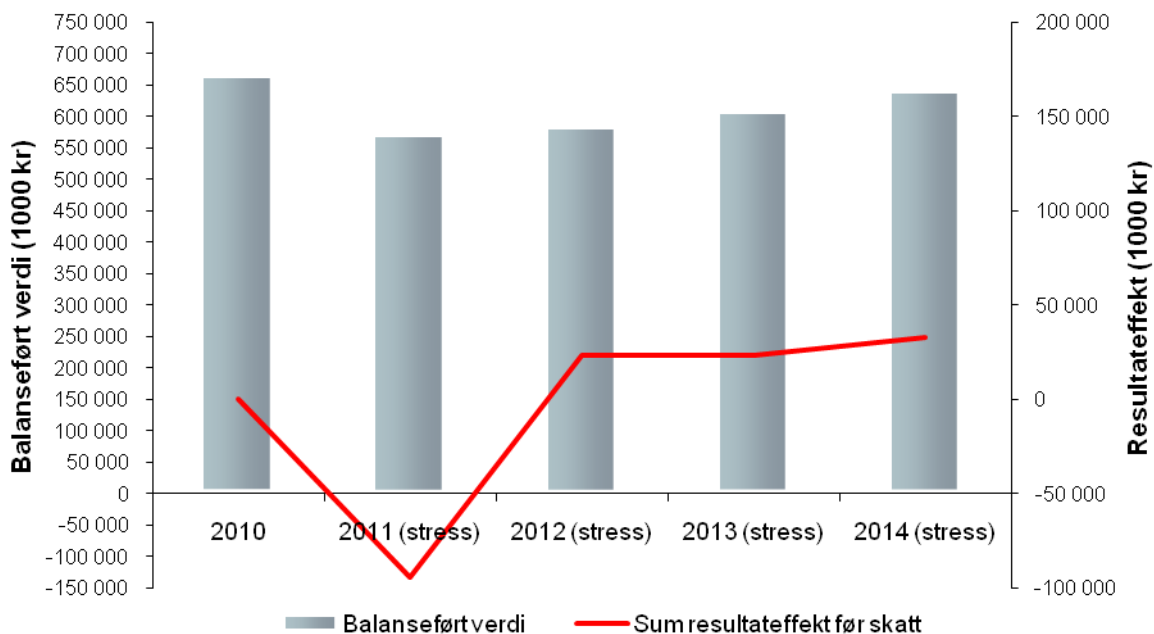
Beregningene ovenfor viser at hovedandelen av tapene vil sannsynligvis kunne oppstå i bedriftsmarkedet.

Markedsrisiko

Figur 43 nedenfor viser at i et stressscenario som beskrevet ovenfor vil kunne medføre at konsernet taper 94 mill kroner på egenkapitalinvesteringer i løpet av stressperiodens første år. Stressscenarioet forutsetter at det ikke foretas realisasjoner eller reinvesteringer i løpet av 4-årsperioden. Egenkapitalinvesteringene som ved inngangen til 2011 var verdsatt til 661 mill kroner vil dermed være verdsatt til 567 mill kroner ved utgangen av 2012. Børsoppgangen i perioden 2013 til 2014 bidrar til at konsernet henter igjen 80 mill kroner av de tapte verdiene. I perioden 2013 til 2014 øker verdien på

egenkapitalinvesteringene til 636 mill kroner som er en oppgang på 69 mill kroner fra bunnen ved utgangen av 2011.

Figur 43: Stresstest egenkapitalinvesteringer

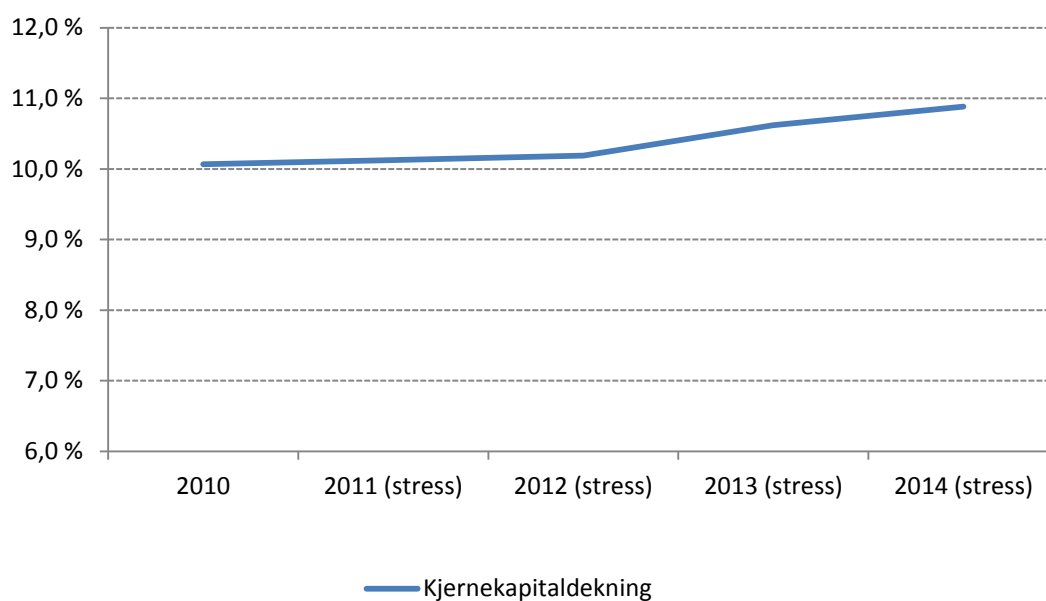
Kjernekapitaldekning

Det er usikkerhet om hvordan det endelige kapitaldekningsregelverket (Basel III) blir for de kommende årene. Det er også usikkerhet om utfasing av IRB-overgangsreglene som ble innført i forbindelse med Basel II. I henhold til kapitaldekningsforskriften skal IRB- beregningsgrunnlaget i 2011 ikke være lavere enn 80 prosent av minstekravet beregnet etter det gamle kapitaldekningsregelverket (Basel I). Overgangsregelen skulle opprinnelig vært faset ut ved utgangen av 2009, men ble forlenget ut 2011. I tillegg skal LGD for massemarkedsengasjementer med pant i boligeiendom justeres opp med en felles faktor dersom dette er nødvendig for å oppnå en EAD- vektet gjennomsnittlig LGD på minst 10 prosent. Denne overgangsregelen er videreført ut 2012.

I beregningene av framskrivning av kjernekapitaldekning i stressscenarioet er det forutsatt at overgangsreglene utfases i henhold til gjeldende forskrift. SpareBank 1 SR-Bank tar også hensyn til den planlagte Basel III- effekten der alle fradrag skal skje i kjernekapitalen. I tillegg forutsetter SpareBank 1 SR-Bank at fondsobligasjonen som forfaller i perioden blir erstattet med ny fondsobligasjon med minimum tilsvarende kvalitet.

Stressscenarioet viser at kjernekapitaldekningen stiger fra 10,2 prosent i 2010 til 10,9 prosent ved utgangen av 2014. Bedringen i kjernekapitaldekningen skyldes i hovedsak den planlagte utfasingen av overgangsreglene. Fjerning av overgangsregel "80 prosent gulvet" gir en positiv effekt på omkring 0,8 prosent og at overgangsregel minimum LGD massemarked opphører gir en positiv effekt på omkring 0,4 prosent. I tillegg vil det i stressscenarioet med lav utlånsvekst og et positivt resultat gjennom hele perioden styrke egenkapitalen, som har en positiv effekt på kjernekapitaldekningen.

Figur 44: Utvikling i kjernekapitaldekning med overgangsregel til og med 2011

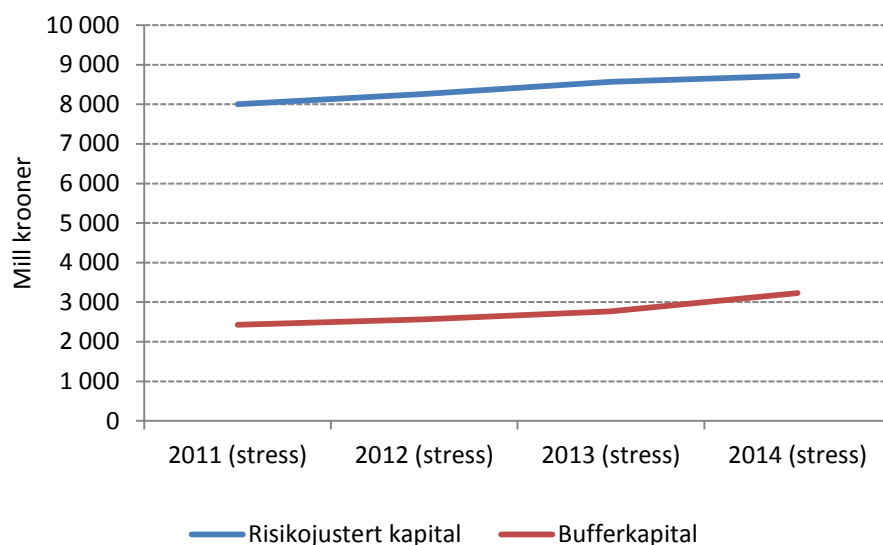

Risikojustert kapital

Det er også gjort beregninger for konsernets behov for total risikojustert kapital (pilar 2) i stressscenarioet. Mens minimumskravet til ansvarlig kapital kun tar hensyn til kreditt-, markeds- og operasjonell risiko, tar risikojustert kapital også hensyn til alle andre vesentlige risikoer i konsernet. I beregningene er det tatt utgangspunkt i et konfidensnivå for kreditorvernet på 99,97 prosent.⁵

⁵ Konfidensnivå for eierrisiko i SpareBank 1 Gruppen videreføres med 99,5 prosent.

Figur 45: Framskrivning av risikojustert kapital og bufferkapital i et stressscenario

Behovet for risikojustert kapital øker med ca 700 mill kroner (9 prosent) i perioden 2011 - 2014. Økningen skyldes i hovedsak økt kapitalbehov for å dekke utviklingen i kredittrisikoen som følge av svekket kredittkvalitet og en svak utlånsvekst i perioden.

Framskrivningen viser at SpareBank 1 SR-Bank sin bufferkapital⁶ stiger fra 2,4 mrd kroner til 3,2 mrd kroner i perioden 2011-2014 i stressscenarioet. Dette skyldes i hovedsak at kjernekapitalen blir styrket av tilbakeholdt resultat. Det er relativt lave tap når en tar hensyn til konjunktursituasjonen. Tilbakeholdt resultat i perioden er større enn behovet for økt risikojustert kapital.

SpareBank 1 SR-Bank forutsetter at fondsobligasjonen som forfaller i perioden blir erstattet med ny fondsobligasjon med minimum tilsvarende kvalitet.

Likviditetssituasjon

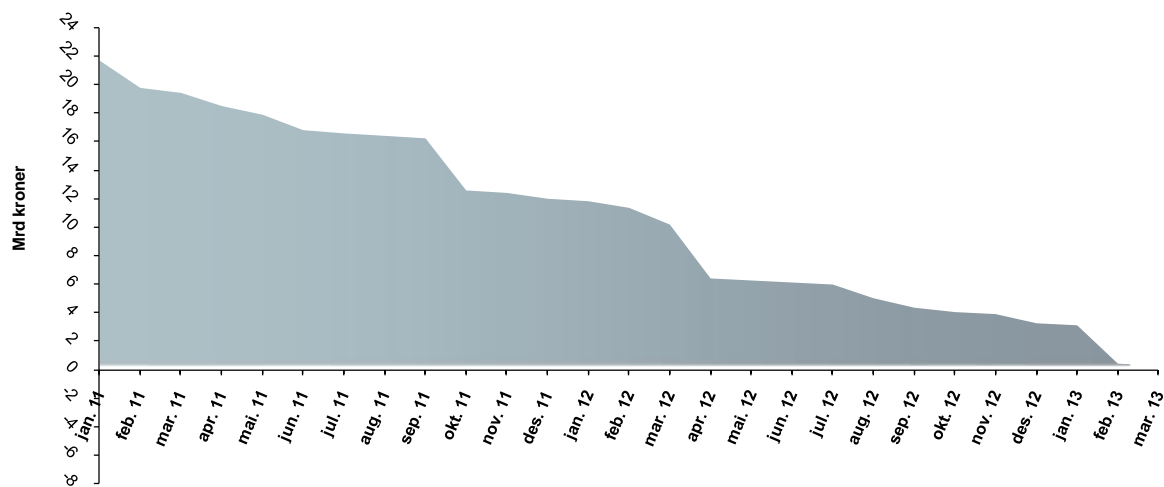
I stressscenarioet legges det til grunn en lav netto utlånsvekst for både person- og bedriftsmarkedet. Det er videre lagt til grunn en relativt stabil utvikling i innskuddsmassen gjennom hele perioden. Erfaringen fra de siste års finanskriser antyder at innskuddsmassen som helhet er en meget stabil finansieringskilde.

En annen forutsetning i stressscenarioet er at SpareBank 1 SR-Bank blir rammet av situasjonen på samme måte som andre aktører i markedet.

Konsernet likviditetsstrategi tilsier at konsernet i en normalsituasjon skal kunne overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til kapital. I figuren nedenfor illustreres SpareBank 1 SR-Bank sin toleranse for frafall av tilførsel av kapital målt opp mot den nevnte 12-månedersgrensen. Likviditetsprognosen er basert på overskuddslikviditeten, tilgjengelig bufferkapital og eksisterende fundingforfall pr. 31.12.2010. Analysen tar hensyn til den økning/reduksjon i fundingbehovet som måtte oppstå som følge av et økonomisk tilbakeslag.

⁶ Forskjellen mellom risikojustert kapital og egenkapital inkludert fondsobligasjoner.

Figur 46: Sensitivitetsanalyse likviditetsrisiko

Likviditetsprognosen representerer en simulering av konsernets likviditetssituasjon i et stressscenario forutsatt fravær av ekstern tilgang til kapital. Under gitte stressscenario vil SpareBank 1 SR-Bank kunne overleve i 25 måneder til februar 2013 uten ekstern tilførsel av kapital. Overlevelsessevnen reduseres i stressscenarioet sammenlignet med nullvekstscenarioet, jf figur 40.

4.4 Rammeverk for styring og kontroll

4.4.1 Beskrivelse av rammeverk for styring og kontroll

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er rammeverket basert på ulike elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på. Hovedelementene er beskrevet i figur 47.

Figur 47: Hovedelementene i SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalvurderingsprosess

De neste avsnittene vil redegjøre nærmere for de ulike elementene.

4.4.2 Konsernets strategiske målbilde

Rammeverket for styring og kontroll tar utgangspunkt i konsernets til en hver tid gjeldende strategiske målbilde. Det strategiske målbilde er beskrevet i kapittel 1.2.

4.4.3 Risikoidentifikasjon og analyse

Proessen for risikoidentifikasjon tar utgangspunkt i konsernets strategiske målbilde. Prosessen er fremoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder. Det gjennomføres grundige analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper, og for å vurdere effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene. For de områder hvor effekten av etablerte kontroll- og styringstiltak ikke vurderes som tilfredsstillende implementeres det nye forbedringstiltak. Alternativt vurderes det om aktiviteten skal kuttes ut. Sannsynlighetsreduserende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreduserende tiltak.

4.4.4 Kapitalallokering

Allokering av risikokapital til de enkelte forretningsområdene er et viktig verktøy for å styre risikoprofil og aktivitet i den enkelte forretningsenhet. Risikokapitalen er definert som konsernets bokførte egenkapital med tillegg av fondsobligasjoner.

Forretningsenhetene søker årlig styret om risikokapital, og styret tildeler forretningsområdene kapital på bakgrunn av den beregnede risikoen ved forretningsområdet, forventet risikojustert avkastning og strategisk målbylde.

Det foretas en månedlig oppfølging av risikojustert avkastning og rammeutnyttelse av tildelt risikokapital.

4.4.5 Finansielle framskrivninger og stresstesting

Det foretas to finansielle framskrivninger, minimum årlig:

- En finansiell framskrivning av forventet utvikling
- En finansiell framskrivning av en situasjon med et økonomisk tilbakeslag i økonomien (stresstest)

Finansiell framskrivning av forventet utvikling

På grunnlag av det strategiske målbylde, forretningsplanen og forventet utvikling i makrobildet utarbeides det en framskrivning av finansiell utvikling for de neste 5 årene. Formålet med framskrivningen er å gi et viktig bidrag i strategiprosessen om hvordan makrobildet og det strategiske målbylde påvirker konsernets finansielle utvikling målt ved blant annet egenkapitalavkastning, fundingsituasjon og kapitaldekning.

Finansiell framskrivning av et økonomisk tilbakeslag i økonomien (stresstest)

Formålet med en finansiell framskrivning av et økonomisk tilbakeslag er å:

- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike konjunktursituasjoner inkludert store, men troverdige sjokk.
- Vurdere sårbarheten til porteføljer/aktiviteter overfor store, men troverdige sjokk.
- Øke forståelsen av hvordan sjokk virker på konsernets lønnsomhet, likviditetssituasjon og kapitaldekning.
- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike strategiske muligheter.
- Identifisere svakheter i konsernets risikostراتيجier og prosesser som et hjelpemiddel for å utvikle risikoreducerende tiltak og planlegging av kriseberedskap.

For å vurdere konsekvensene av et økonomisk tilbakeslag for SpareBank 1 SR-Bank fokuserer konsernet i betydelig grad på de områder av økonomien som påvirker den finansielle utviklingen. Dette er først og fremst utvikling i kredittetterspørsel, aksjemarkedet, rentemarkedet og utvikling i kredittrisikoen. I tillegg til å ha konsekvenser for avkastningen på de underliggende eiendeler vil et økonomisk tilbakeslag også ha konsekvenser for kundenes spareadferd.

4.4.6 Evaluering og tiltak

De ovennevnte finansielle framskrivningene gir administrasjonen og styret god risikoforståelse slik at de riktige strategiske valg kan treffes, og samtidig sikre en tilfredsstillende risikoprofil.

På bakgrunn av analysene utarbeider SpareBank 1 SR-Bank kapitalplaner for å oppnå en langsiktig og effektiv kapitalstyring og sikre at konsernet har en forsvarlig kapitaldekning ut fra risikoeksponering og strategisk målbylde.

SpareBank 1 SR-Bank har i tillegg utarbeidet beredskapsplaner for å i størst mulig grad kunne håndtere kriser hvis de likevel skulle oppstå. Beredskapsplanene til konsernet dekker:

- Kapitaldekning
- Likviditetsrisiko
- Operasjonell risiko

4.4.7 Rapportering og oppfølging

Konsernets risikorapportering og oppfølging er en integrert del av konsernets virksomhetsstyring og rapportering til styret.

Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance som er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen rapporterer direkte til administrerende direktør.

4.4.8 Organisering og organisasjonskultur

Organisasjonskultur

SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å ha en sterk og sunn organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring. En usunn organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger.

SpareBank 1 SR-Bank har etablert et tydelig verdigrunnlag som er godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen.

”Mot til å meina, styrke til å skapa”

Gjennom å være

- langsiktig
- åpen og ærlig

Gjennom å vise

- ansvar og respekt
- vilje og evne til forbedring

SpareBank 1 SR-Bank skal tiltrekke, utvikle og utfordre de dyktigste medarbeiderne. SpareBank 1 SR-Bank har eksistert i 170 år, og i de siste 15 årene har konsernet skapt verdier og resultater i nordisk toppklasse. En viktig forklaring på SpareBank 1 SR-Bank sin suksess er et tydelig og langsiktig fokus på verdier og holdninger som grunnpilarer i organisasjonskulturen.

Humankapitalen er selve fundamentet i konsernet. Uten dyktige medarbeidere har konsernet ikke noe produkt å tilby markedet. Konsernet tror på at verdiskaping for våre kunder, eiere og medarbeidere skjer ved å ha tydelige resultatmål og et bredt aktivitetsnivå skapt av dyktige medarbeidere med gode holdninger og verdier.

Ved å utvikle en verdibasert kultur kan det gi et strategisk virkemiddel som over tid gir et konkurransefortrinn. Nedenfor er det satt opp fire faktorer som illustrerer hvordan konsernet systematisk arbeider for å bygge en sunn organisasjonskultur på alle nivåer i organisasjonen ved hjelp av rekruttering, kompetanseutvikling, belønningssystemer, medarbeidertilfredshet og godt omdømme.

Fokus på etikk og verdier i rekrutteringsprosessen

SpareBank 1 SR-Bank er en attraktiv arbeidsgiver. Det er en lang og kvalitativ god prosess før en får ansettelse i konsernet. De aller fleste stillinger er lyst ut både internt og eksternt. Det er etablert gode rutiner og ansettelsesprosedyrer som skal sikre mot feilansettelser. I tillegg til grundige intervjuer benyttes ulike tester, og rekrutteringsmetoder med fokus på motivasjon for jobben, riktig kompetanse og sist men ikke minst gode holdninger og etikk. Før ansettelsestilbud gis tas det kredittsjekk av vedkommende, og det innhentes politiattest og tilbakemelding fra minimum to referanser. Etter aksept innhentes bekreftelse av taushetserklæring og forståelse/etterlevelse av etiske retningslinjer.

For alle nyansatte gjennomføres det en samling med opplæring i konsernets historie, forretningsidè, strategisk målbylde og grundig opplæring i sikkerhet og etikk. På slike samlinger er administrerende direktør og deler av konsernledelsen alltid til stede for å forankre innholdet. I 2009 ble det opprettet et Etisk råd som skal være et rådgivende organ for praktisk opplæring og implementering av konsernets etiske retningslinjer, samt et rådgivende organ for produktutvikling og innovasjon.

Kompetanseutvikling for ledere og medarbeidere

SpareBank 1 SR-Bank definerer kompetanse som ”Kunnskap, Ferdigheter og Holdninger”. Med kunnskap menes den utdanning og erfaring den enkelte person har med seg, ferdigheter er måten den enkelte bruker kunnskapen sin på og holdninger gjenspeiler den enkeltes verdier og atferd i hverdagen. Ved nyrekruttering er det satt et minimumskrav til formell utdanning tilsvarende en bachelorgrad. For konsernets rådgivere som utgjør 2/3 av humankapitalen er det etablert interne rådgiverskoler.

Rådgiverskolen er obligatorisk for alle som jobber i grensesnitt mot kunden. Rådgiverskolen har fokus på god rådgiving, beste kundeopplevelse, etikk og holdninger i konsernets rådgiving. For de medarbeidere og ledere som skal gjennom ny Autorisasjonsordning er etikk et av seks fagtema i teoridelen. I praktisk prøve, som er selve grunnlaget for gjennomført autorisasjon, utgjør etikk og rådgiving halvdelen av testen.

Belønningssystemer

Konsernet har en belønningstrategi som i hovedsak vektlegger gode teamprestasjoner og et langsiktig fokus i forhold til avlønning. Belønningstrategien består i hovedsak av tre elementer som er fast lønn, bonus og andre goder som pensjons- og forsikringsordninger, dekning av studier, subsidierte lån, helse og trivselstiltak.

Det er satt fem kriterier for hva som skal belønnes individuelt. Disse er innsats/prestasjon, kundeorientering, kvalitet, kompetanse og evne/vilje til samhandling.

Bonus utbetales årlig forutsatt at konsernets overordnede målsettinger nås. Grunnlag for bonus er i hovedsak teamresultater, men med en mulighet for individuell bonus som er antatt å dekke 20-25 prosent av de beste prestasjoner i konsernet. Det er et hovedprisnipp i konsernets bonusordninger at maksimalt bonusbeløp er satt til 25 prosent av fast lønn og at bonusbeløpet kan reduseres dersom kvaliteten på det arbeidet som er utført ikke møter kvalitetsstandard til konsernet. På denne måten ønsker konsernet å unngå at medarbeidere og ledere tar kortsiktige avgjørelser eller dårlige kredittbeslutninger motivert av ytre motivasjon og belønning.

Medarbeidertilfredshet, etikk og omdømme.

SpareBank 1 SR-Bank vurderer det som svært viktig at konsernet har medarbeidere som etterlever det etablerte verdigrunnlag og de etiske retningslinjer.

Det aller viktigste i en verdibasert kultur er åpenhet og tillit mellom ledere og medarbeidere. Tillit er ikke noe som vedtas, men noe som opparbeides gjennom adferd. Det gjennomføres et obligatorisk 2

dagens kurs for alle nye ledere der etikk og verdier er sentrale tema som tas opp til diskusjon. I lederopplæringen legges det vekt på leders ansvar for å gå foran som et godt eksempel på ønsket atferd.

Konsernets tertialvise medarbeiderundersøkelser viser en høy grad av tilfredshet og god score på spørsmål rundt holdninger og verdier. Hypotesen er at et godt arbeidsmiljø preget av åpenhet og tillit virker forebyggende på utvikling av dårlige holdninger og handlinger som kan skade en god kultur og et godt omdømme. Resultater fra medarbeiderundersøkelser blir gjennomgått og diskutert både i konsernledelsen, styret og i kontrollkomiteen, minimum to ganger i året, med stor grad av åpenhet.

Organisering

SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av uavhengighet i styring og kontroll, og ansvaret er fordelt mellom ulike roller i organisasjonen:

Representantskapet sin hovedoppgave er å føre tilsyn med styrets forvaltning av selskapet

Styret har det overordnede ansvar for forvaltning og organisering av konsernet i tråd med lover, vedtekter og forskrifter. Styret er ansvarlig for at de midler konsernet råder over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Av dette følger at styret også har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styremedlemmene skal utvise forsvarlig skjønn ved utøvelse av sitt ansvar og oppgaver.

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatte risikoprofil og myndighetspålagte krav. Konsernets styre fastsetter de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Styret fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet. Styret har vedtatt etikkregler som bidrar til bevisstgjøring og etterlevelse av den etiske standarden som er satt for konsernet.

I forhold til vedtak i bankens styre ivaretar styrene i datterselskapene sine oppgaver i de enkelte selskapene. I selskaper som eies 100 prosent av SpareBank 1 SR-Bank tilstrebes det en styresammensetning som sikrer god bransjekunnskap og god integrasjon med det enkelte selskaps virksomhet og tilstøtende virksomhetsområder i SpareBank 1 SR-Bank. Styreleder i de enkelte selskapene er det medlem i konsernledergruppen som har størst grensesnitt mellom sitt daglige forretningsområde og datterselskapets forretningsområde. Gjennom dette prinsippet ivaretas viktige forhold når det gjelder konsernets samlede strategi og optimalisering gjennom verdikjeden.

I enkelte selskaper er inntil 40 prosent av styremedlemmene eksterne representanter. Dette vurderes fra selskap til selskap i forhold til avveiningen mellom behov for ekstern bransjekompetanse/ideer, versus interne medarbeidere som har god kjennskap til konsernets samlede virksomhet.

Styret har opprettet et kompensasjonsutvalg og et revisjonsutvalg. Utvalgene skal bistå styret i forberedelsen av saker, men beslutningen skal fattes av styret samlet.

Revisjonsutvalg: Revisjonsutvalget skal bistå styret til å gjennomføre sine kontrolloppgaver og foreslå tiltak i forhold til bankens rammeverk for styring og kontroll av risiko og den finansielle rapportering. Instruks for utvalgene fastsettes av styret.

Kompensasjonsutvalg: Kompensasjonsutvalget skal holde seg orientert om retningslinjer og godtgjørelse for konsernets ledende ansatte og bistå styret i å utarbeide godtgjørelsesordning for administrerende direktør.

Administrerende direktør står for den daglige ledelsen av konsernets virksomhet i tråd med lover, vedtekter, fullmakter og instruks. Saker som etter konsernets forhold er av uvanlig art eller har stor betydning legges frem for styret. Administrerende direktør kan imidlertid avgjøre en sak etter fullmakt

fra styret eller i tilfeller der styrets beslutning ikke kan avvendes uten vesentlig ulempe for konsernet. Administrerende direktør skal implementere konsernets strategi og i samarbeid med styret utvikle strategien videre. Administrerende direktør gir styret er underretning om konsernets virksomhet, stilling og resultatutvikling hver måned.

Ledere av forretnings- og støtteområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til administrerende direktør. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikoeksponeringen, og at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter. I tillegg til konserndirektør består avdelingen av tre risk managere og fire risikoanalytikere. Kapasiteten til kredittrisikoavdelingen er styrket i 2010, mens kapasiteten innenfor områdene operasjonell risiko og compliance vil bli styrket i løpet av 1. kvartal 2011.

Avdelingen arbeider tett sammen med SpareBank 1 sitt Kompetansesenter for Kredittmodeller som er lokalisert hos SpareBank 1 SR-Bank. Kompetansesenteret er ansvarlig for å utvikle og kvalitetssikre kredittmodeller i tråd med ledende internasjonal praksis. I tillegg til leder består avdelingen av 4 risikoanalytikere.

Avdelingene arbeider tett sammen med bl.a. det akademiske risikomiljøet ved Universitetet i Stavanger for å sikre erfaringsutveksling og kompetanseutvikling.

I tillegg til de overnevnte rollene er det etablert flere utvalg innenfor risiko- og kapitalstyringsområdet som bistår administrerende direktør med beslutningsgrunnlag og oppfølging.

Risiko- og kapitalstyringskomiteen ivaretar overordnet oppfølging av konsernets risikoprofil, funding og kapitaldeknings situasjon. Komiteen behandler også utkast til risikostrategier, kapitalallokering, valideringsrapporter og anbefaler nye risikomodeller. Risiko- og kapitalstyringskomiteen ledes av konserndirektør for risikostyring og compliance og er bredt sammensatt med ledende ansatte fra forretningsenhetene, økonomi-/finansavdelingen og avdeling for risikostyring og compliance.

Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver. Kredittutvalgene gjør i innstillingen en vurdering av låne- og kredittsøknadene i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgingsreglement og kredittbehandlingsrutiner. Kredittutvalgene legger spesiell vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foretar en egen selvstendig vurdering av kredittrisiko, der konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer blir klarlagt.

Det er også etablert et sett av uavhengige kontrollorganer:

Kontrollkomiteen fører tilsyn med at konsernet drives på en hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, retningslinjer fastsatt av representantskap, samt pålegg fra Finanstilsynet.

Intern revisjonen overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets intern revisjonsfunksjon er outsourcet, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Intern revisjonen rapporterer til styret. Intern revisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring blir kontinuerlig gjennomgått i konsernet.

Ekstern revisors hovedoppgave er å vurdere hvorvidt konsernets årsregnskap er avgitt i samsvar med lover og forskrifter. Videre skal ekstern revisor vurdere om formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll. Ekstern revisor velges av representantskapet.

I kapittelet er rammeverket for styring og kontroll av den enkelte risikogruppe beskrevet. I tillegg er det gjennomført en vurdering av kvaliteten i rammeverket. Vurderingen bygger i hovedsak på periodisk risikoidentifikasjon og vurdering av operasjonell risiko i prosessene, rapportering av uønskede hendelser, rapporter fra intern revisjonen, interne kontroller og rapporter, samt årlig lederbekreftelse av risikostyringen.

4.4.9 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet.

Kredittrisikoen styres gjennom rammeverket for kredittinnvilgelse, engasjementoppfølging og porteføljestyling. Hovedelementene i rammeverket kan beskrives som vist i figur 48 nedenfor.

Figur 48: Rammeverk for kredittinnvilgelse

Kredittstrategi

Konsernets primære markedsområde for kredittrisikoeksponering er Rogaland, Agder og Hordaland. Den overordnede kredittstrategien fastsetter at konsernet skal ha en moderat risikoprofil der ingen enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad.

Kredittstrategien støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse gjennom:

- Et sunt kredittmiljø, der det stilles tydelige krav til medarbeidernes kunnskaper, ferdigheter og holdninger
- En hensiktsmessig prosess for kredittgivning der det stilles tydelige krav til kvalitet og etterlevelse av konsernets rammeverk for kredittrisikostyring
- En effektiv risikostyring

- Å tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatte forretningsstrategi
- Å tilstrebe en lik risikojustert avkastning på kundene over tid innenfor vedtatte forretningsstrategi
- En diversifisert portefølje

Kundenes virksomhet skal ha et langsiktig perspektiv, og kundene skal drive i samsvar med gjeldende lover og forskrifter.

Den overordnede kredittstrategien revideres og godkjennes årlig av styret.

Konsernets kredittstrategi består i tillegg av overordnede kredittstrategiske rammer for å sikre en diversifisert portefølje og en tilfredsstillende risikoprofil. Rammene setter grenser for misligholdssannsynlighet, forventet tap, risikojustert kapital og hvor stor andel av samlet utlånseksponering som kan være mot bedriftsmarkedet. I avsnittene nedenfor gis det en nærmere beskrivelse av rammene:

- *Misligholdssannsynlighet* gir uttrykk for andelen av utlånsporteføljen som statistisk sett antas å gå i mislighold i løpet av en 12 måneders periode (langsiktig utfall). For konsernet skal vektet misligholdssannsynlighet ikke overstige 1,60 prosent i 2010. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 er vektet misligholdssannsynlighet 1,04 prosent.
- *Forventet tap* beskriver det tapet konsernet statistisk må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode (langsiktig utfall). For konsernet skal forventet tap ikke overstige 0,35 prosent av eksponering (EAD) i 2010. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 er forventet tap 0,17 prosent av eksponering (EAD).
- *Risikojustert kapital* beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg ut fra et gitt konfidensnivå. For konsernet skal risikojustert kapital i 2010 ikke overskride 3,75 prosent av eksponeringen (EAD) ved et konfidensnivå på 99,97 prosent. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 er risikojustert kapital 2,46 prosent av eksponering (EAD).
- *Utlånsvolum bedriftsmarkedsporteføljen*: Utlånsvolumet utenfor personmarkedet skal ikke overstige 45 prosent av totale utlån (EAD) i 2010. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 utgjorde utlånsvolumet utenfor personmarkedet 35 prosent av totale utlån.

SpareBank 1 SR-Bank sine porteføljer som er eller vil bli overført til kredittforetakene SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank1 Næringskreditt, inkluderes i de ovennevnte kredittstrategiske rammene.

De overordnede kredittstrategiske rammene er viderefordelt på de enkelte forretningsområdene. For bedriftsmarkedet er det også spesifikke rammer for henholdsvis maksimal andel av risikojustert kapital mot enkeltbransjer, gruppen av større kunder og maksimal eksponering mot kunder med høy risiko. I tillegg er det vedtatt at maksimalt tap på en enkelt kunde ikke skal overstige 425 mill kroner (grensen er vedtatt økt til 450 mill kroner i 2011). En enkelt kunde inkluderer i denne sammenheng også engasjementer med to eller flere motparter når bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom disse er slik at økonomiske vansker hos den ene sannsynligvis vil medføre betalingsvanskeligheter for den eller de andre.

De ovennevnte rammene skal sikre en diversifisert portefølje innenfor bedriftsmarkedet.

Bransjen utleie av fast eiendom tilordnes den største rammen for risikojustert kapital av bransjene, og det er også mot denne bransjen SpareBank 1 SR-Bank har størst eksponering. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 utgjør eksponeringen mot denne bransjen 19 prosent av samlet risikojustert kapital, og 11 prosent av samlet utlånseksponering.

SpareBank 1 SR-Bank bruker risikojustert kapital som måleparameter i rammene ovenfor da risikojustert kapital gjenspeiler den faktiske risikoeksponeringen vesentlig bedre enn hva det tradisjonelle fokuset på utlånsvolum gjør.

De kredittstrategiske rammene fastsettes av styret, og eventuelle avvik fra disse skal derfor fremlegges styret for godkjenning. Avdeling for risikostyring kreditt rapporterer kvartalsvis utviklingen i de kredittstrategiske rammene til styret. De kredittstrategiske rammene revideres årlig gjennom et samarbeid mellom representanter for forretningsenhetene og avdeling for risikostyring kreditt. Dette bidrar til en tilfredsstillende forankring av retningslinjene i forretningsenhetene. Rammene for største engasjement (tapspotensial) er meget godt kjent i de kredittmiljøene som har behov for å kjenne til denne, og avvik forekommer ikke.

Engasjement med høy risiko krever betydelig mer risikojustert kapital enn engasjement med lav risiko. Oppsummert er sammenhengen mellom risiko og risikojustert kapital som følgende:

- Engasjement med lav risiko binder i snitt 4 ganger mer risikojustert kapital enn engasjement med laveste risiko.
- Engasjement med middels risiko binder i snitt 11 ganger mer risikojustert kapital enn engasjement med laveste risiko.
- Engasjement med høy risiko binder i snitt 19 ganger mer risikojustert kapital enn engasjement med laveste risiko.
- Engasjement med høyeste risiko binder i snitt 28 ganger mer risikojustert kapital enn engasjement med laveste risiko.

Dette betyr at det kan lånes ut vesentlig færre kroner til kunder med høy risiko enn til kunder med lav risiko.

Den klart definerte kredittstrategien for konsernet gir på en hensiktsmessig måte en oversikt over de overordnede føringer for kredittgivingen, med særlig fokus på bedriftsmarkedet. Tilsvarende er det definert et begrenset antall entydige, operative og risikosensitive rammer for de ulike forretningsenhetene i konsernet. Generelt er vurderingen at rammene representerer en god balanse mellom hensynet til effektiv risikostyring og operativ oppfølging.

Kredittrisikoansvarlig vil gjennom sin tilstedeværelse i konsernets hovedkredittutvalg følge opp eventuelle avvik fra kredittstrategi og påpeke disse både ved innstilling og overfor fullmaktshaver (administrerende direktør) før endelig beslutning fattes.

Kredittpolitiske retningslinjer

De kredittpolitiske retningslinjene fastsetter minimumskrav som gjelder for alle typer finansiering, unntatt for engasjementer innvilget som ledd i utøvelse av særskilte kredittsikringsfullmakter. I tillegg til de generelle kredittpolitiske retningslinjene, er det utarbeidet et sett av mer spesifikke kredittpolitiske retningslinjer knyttet til bransjer eller segmenter som kan innebære en særskilt risiko.

De kredittpolitiske retningslinjene revideres minimum årlig og godkjennes av administrerende direktør, med orientering til styret. Eventuelle avvik fra kredittpolitiske retningslinjer skal begrunnes og godkjennes på direktørnivå.

Generelle kredittpolitiske retningslinjer

De generelle kredittpolitiske retningslinjene tar utgangspunkt i et generelt aktsomhetskrav knyttet til egenkapital, der det fastslås at et selskap til enhver tid skal ha en robust egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten i selskapet.

I enkelte tilfeller skal konsernet ikke ta kredittrisiko. Dette gjelder i følgende tilfeller:

- Det foreligger nedskrivning på kunden
- Kundens bokførte egenkapital er negativ
- Finansiering av aksjer eller finansinstrumenter
- Finansiering av immaterielle eiendeler
- Sikkerhet kompenserer for manglende risikokapital fra eier
- Kundens beregnede misligholdssannsynlighet overstiger 10 prosent

Ved finansiering av aksjer og finansinstrumenter gis det imidlertid åpning for å ta kredittrisiko i forbindelse med investering i markedsbaserte verdipapirer og ved industrielt betingede oppkjøp. Det siste gjelder også ved finansiering av immaterielle eiendeler. I tillegg gis det på visse vilkår åpning for finansiering av aksjer eller finansinstrumenter i forbindelse med produktet VP finansiering (lånefinansiering av aksjeinvesteringer), men i sistnevnte tilfelle gjelder særskilte begrensninger knyttet til kundens misligholdssannsynlighet, maksimal finansieringsgrad på det enkelte verdipapir og minstekrav til diversifisering av porteføljen.

Kredittpolitiske retningslinjer knyttet til spesifikke segmenter eller bransjer

Ved finansiering av tomter og utvikling av fast eiendom skal maksimal finansieringsgrad være 20 prosent. Finansieringsgraden differensieres ved ulike finansieringsformål etter følgende retningslinjer:

- Finansieringsgrad 80 prosent ved kjøp av ferdig regulerte tomter
- Finansieringsgrad 50 prosent ved kjøp av uregulerte tomter
- Finansieringsgrad 50 prosent ved finansiering av infrastruktur

Det skal ikke innvilges finansiering til kjøp av uregulerte tomter som i følge kommuneplanen er avsatt til et annet formål enn det aktuelle formål.

Ved finansiering av utbygging av fast eiendom skal maksimal finansieringsgrad være 20 prosent. I tillegg settes det krav til minimum 70 prosent forhåndssalg før diskontering. Generelt gjelder at kundens egenfinansiering alltid skal brukes først i prosjektet. Ved finansiering av større enkeltprosjekter skal kvalifisert byggelånskrollør benyttes.

Ved finansiering av fast eiendom for utleie skal samlet finansiering ikke overstige 11 ganger årlige brutto leieinntekter. En samlet finansiering opp mot 11 ganger årlige brutto leieinntekter kan bare finne sted dersom en samlet vurdering av rentenivået, leiekontraktenes varighet, leietagernes godhet, eiendommens beliggenhet, eiendommens beskaffenhet og grad av rentesikring tilsier det.

Ved finansiering av skipsfart gjelder at det bare skal finansieres tonnasje typer med lav risiko, og som hovedregel skal det ikke innvilges finansiering av skip eldre enn 25 år. I tillegg forutsettes det minsteverdiklausuler (MVC) på minimum 125 prosent og forsikringsdekning på minimum 120 prosent av lånesaldo. Det settes også krav til classeselskap og flaggstat.

Ved deltagelse i syndikater forutsettes det at kunden etter konsernets egen vurdering risikoklassifiseres som middels risiko eller bedre. Kunden skal ha en klar norsk forankring, og agentbanken skal være blant de norske hovedbankforbindelsene og samtidig ha den nødvendige kompetanse til å håndtere engasjementet.

Retningslinjene for deltagelse i syndikater gjelder også ved finansiering i utlandet, men her er det et krav at SpareBank1 SR-Bank er blant de norske hovedbankforbindelsene.

Ved finansiering av markedsbaserte verdipapirer stilles det strenge krav til finansieringsgraden. Finansieringsgraden er begrenset til henholdsvis 70 prosent for fond og 50 prosent for aksjer og egenkapitalbevis notert på Oslo Børs. Øvrige markedsbaserte verdipapirer finansieres som hovedregel ikke. For produktet VP finansiering er finansieringsgraden begrenset til maksimalt 70 prosent.

Ved verftsfinansiering forutsettes det kontrakt med velrenommert og finansielt solid rederi, og innbetaling fra reder på minimum 20 prosent i prosjektets tidlige fase. Skrogverftet må være i stand til å stille nødvendige tilbakebetalingsgarantier. Det forutsettes også at verftet har egenlikviditet.

Oppkjøpsfinansiering: Ved oppkjøpsfinansiering skal det foreligge en tredjeparts gjennomgang av alle oppkjøpte selskaper, og konsernet skal godkjenne både kjøps- og salgsavtalen. Låneavtalen skal utarbeides av godkjent advokat.

De kredittpolitiske retningslinjene revideres årlig gjennom et utstrakt samarbeid mellom representanter for henholdsvis bedriftsmarkedsdivisjonen og avdeling for risikostyring kreditt. Dette bidrar til en god forankring av retningslinjene i kredittmiljøene.

Kredittrisikoaansvarlig vil gjennom sin tilstedeværelse i konsernets hovedkredittutvalg følge opp eventuelle avvik fra kredittpolitiske retningslinjer og påpeke disse både ved innstilling og overfor fullmaktshaver (administrerende direktør) før endelig beslutning fattes.

Kredittfullmaksreglement

Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer innen visse rammer kredittfullmaktene til administrerende direktør, som igjen kan videredelegere disse innenfor egne fullmakter. De delegerede kredittfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements forventede tap og dets misligholdssannsynlighet.

Fullmaktene er personlige. Det innebærer at kredittutvalgene ikke har beslutningsmyndighet, men innstiller til fullmaktshaver. Dersom innstilling fra kredittutvalg ikke foreligger, reduseres fullmaktsgrensene. Generelt er fullmaktene romslige dersom et engasjements forventede tap og misligholdssannsynlighet tilsier lav risiko, mens fullmaktene strammes inn progressivt med økende risiko.

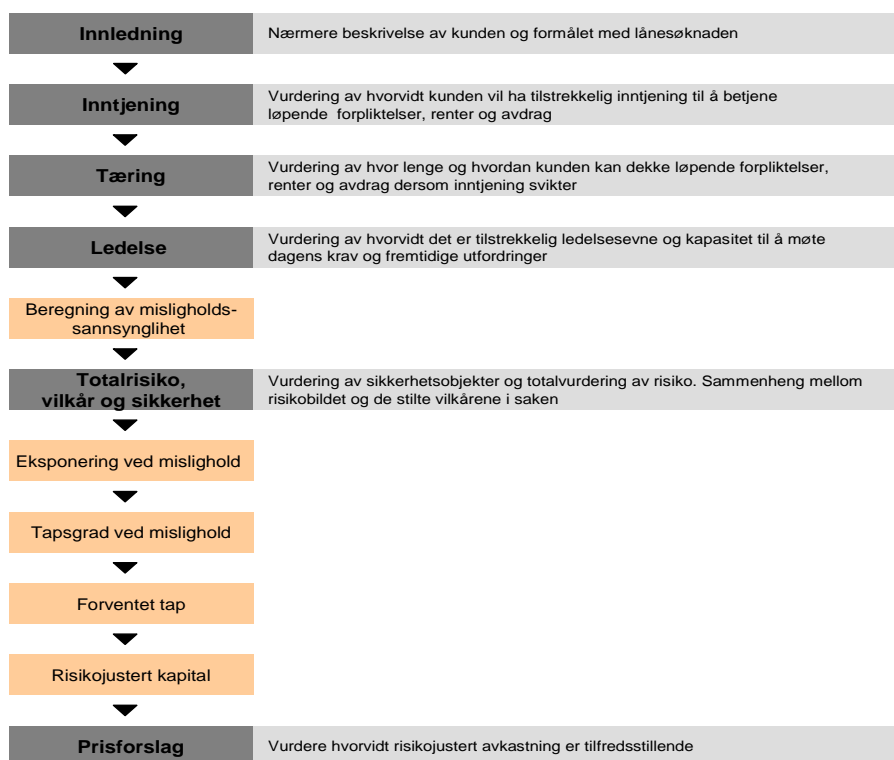
Kredittfullmaksreglementet gjennomgås årlig, og endringer godkjennes av administrerende direktør med orientering til styret. Dette gjelder imidlertid ikke endringer i administrerende direktørs kredittfullmakter da disse godkjennes av styret. Årlig revisjon av fullmaktene foregår gjennom et utstrakt samarbeid mellom representanter for særlig bedriftsmarkedsdivisjonen og avdeling for risikostyring kreditt. Dette bidrar til en god forankring av fullmaksreglementet i kredittmiljøene.

Kredittrisikoaansvarlig vil gjennom sin tilstedeværelse i konsernets hovedkredittutvalg følge opp eventuelle avvik fra kredittfullmaksreglementet og påpeke disse både ved innstilling og overfor fullmaktshaver (administrerende direktør) før endelig beslutning fattes.

Kredittbehandlingsrutiner

Kredittbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging. Kredittgivningsprosessen kan beskrives som vist i figur 49 nedenfor.

Figur 49: Kredittvurderingsprosessen

Kredittbehandlingsrutinene er godt beskrevet i bankens system for prosess- og rutinebeskrivelse. Prosessteg og rutiner oppdateres fortløpende slik at siste gyldige versjon alltid er tilgjengelig. Rutinene er forholdsvis omfattende og det arbeides kontinuerlig med å optimalisere systemet for enklere og raskere tilgang til riktig rutinebeskrivelse.

Både bedriftsmarkeds- og personmarkedsdivisjonen har etablert en tilfredsstillende kredittprosess gjennom etablerte rutiner og retningslinjer, samt løpende oppfølging og overvåking.

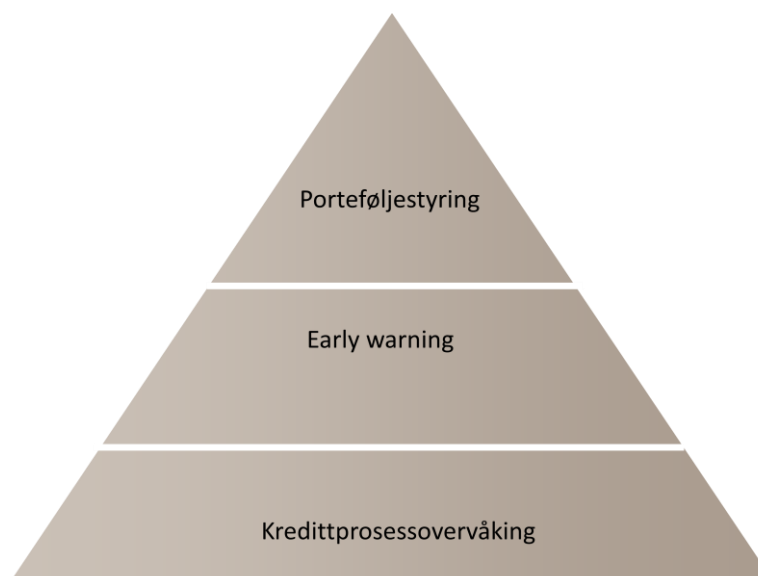
Bankens kredittbehandlingsrutiner er tilpasset Finanstilsynets retningslinjer, inkludert retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for lån til boligformål slik dette er beskrevet i rundskriv 11/2010.

Oppfølging og rapportering

Etter at engasjementene er innvilget foretas det en løpende engasjements- og porteføljeovervåking. Kredittrisikoen følges overordnet opp ved bruk av konsernets porteføljestyringssystemer, systemer for tidlig varsling av sentrale utviklingstrekk (early warning) og systemer for overvåking av kvaliteten i selve kredittinnvilgelsesprosessen. Rammeverket er vist i figur 50 nedenfor.

Informasjon og kommunikasjon har godt fokus i konsernet. Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance.

Figur 50: Rammeverk for kredittrisikoppfølging

Porteføljestyring

Konsernets risikoeksponering følges opp ved hjelp av et overordnet porteføljestyringssystem. Systemet inneholder en mengde informasjon om risikoen på både aggregert og detaljert nivå. Dette gjør det mulig med effektiv overvåking og styring av risikoutviklingen i porteføljen. Det foretas en månedlig oppdatering av all porteføljefølgingsinformasjon inkludert oppdatering av misligholdssannsynligheten på kundene. Utviklingen av risikoen i porteføljene følges opp med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap, risikojustert kapital og risikojustert avkastning.

Early Warning

Konsernets early warning system gir anledning til løpende oppfølging av sentrale risikodrivere på kundene som en viktig indikator for potensiell misligholdsutvikling. Hensikten er å fange opp sentrale utviklingstrekk på et tidligst mulig tidspunkt.

Eksempel på slike risikodrivere er:

- Kortsiktig og gjentatte mislighold
- Utvikling i rammeutnyttelse – både kassekreditter, byggelån og fleksilån
- Utvikling i antall avdragsutsettelse
- Offisielle kunngjøringer

Kredittprosessovervåking

Konsernets systemer for overvåking av kredittinnvilgelsesprosessen gir mulighet for en løpende oppfølging av kredittkvaliteten og den risikojusterte avkastningen på nye engasjement. Systemet er godt egnet til sammenligning av kvalitet på tvers av avdelingene, og muliggjør tidlig handling hvis enkeltavdelinger har en uønsket utvikling i den løpende kredittpraksisen.

4.4.10 Markedsrisiko

Markedsrisiko er en samlebetegnelse som omfatter risikoen for tap knyttet til poster på og utenfor balansen som følge av endringer i markedspriser. Verdipapirrisiko, valutarisiko, renterisiko, risiko forbundet med egenbeholdning og/eller bruk av egenkapital i syndikater, samt garantistillelse for fulltegning av emisjoner er inkludert i denne risikoklassen.

Markedsrisikoen styres gjennom rammeverket som vist i figur 51 nedenfor.

Figur 51: Rammeverk for oppfølging av markedsrisiko

Risikostrategi

Markedsrisiko i SpareBank 1 SR-Bank relateres i all hovedsak til konsernets langsiktige investeringer i verdipapirer. I tillegg har konsernet en viss eksponering for markedsrisiko fra handelsaktiviteter i rente- og valutamarkedene, samt fra aktiviteter som understøtter ordinær innlåns- og utlånsvirksomhet. Konsernets eksponering overfor markedsrisiko er moderat.

Risikostrategien definerer konsernets risikovilje innen egenhandel og kundehandel i rente- og valutarelaterte produkter, tilrettelegging av obligasjoner, osv. Strategien med tilhørende spesifisering av nødvendige risikorammer, rapporteringslinjer og fullmakter behandles og godkjennes av konsernets styre minimum årlig. Risikostrategien etterlevs tilfredsstillende.

Risikoanalyser

Avdeling for risikostyring og compliance er ansvarlig for å gjennomføre risiko- og sensitivitetsanalyser innenfor markeds- og likviditetsrisikoområdet. En rekke risikoanalyser er faste periodiske analyser, mens majoriteten av analysearbeidet foregår på ad-hoc basis. Risiko- og sensitivitetsanalysene er et viktig beslutningsstøtteverktøy i den operative styringen av konsernets markedsrisiko.

Omfang og frekvens av rapporter og analyser er på et akseptabelt nivå. En del av analysene gjennomføres på ad-hoc basis. Det antas at etterspørselen etter rapporter og analyser fremover vil øke,

ettersom aktivitetsnivået og kompleksitet innenfor området øker. Kapasiteten til å møte disse kravene vurderes ved utgangen av året å dekke behovet.

Oppfølging og rapportering

Konsernets markedsrisiko måles og overvåkes med bakgrunn i konservative rammer som fornyes og godkjennes av styret minimum årlig. Størrelsen på rammene fastsettes på bakgrunn av stresstester og analyser av negative markedsbevegelse. Avdeling for risikostyring og compliance har ansvaret for den løpende og uavhengige overvåkingen av konsernets markedsrisiko.

Ansvar for løpende posisjonsavstemming og måling av konsernets markedsrisikoeksponering ligger hos middle office i SR-Markets. Risk manager markeds- og likviditetsrisiko er ansvarlig for å føre løpende kontroll med risikomålingen og for den uavhengige risikorapporteringen både internt og eksternt.

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Konsernets renterisiko reguleres av rammer for maksimal verdiendring ved en endring i rentenivået på én prosent.

Valutakursrisiko er risikoen for tap ved endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaer hvor konsernet har eksponering. Valutakursrisikoen reguleres av nominelle rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i én enkeltvaluta.

Kursrisiko knyttet til verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på konsernets obligasjoner, sertifikater og egenkapitalinstrumenter. I kvantifisering av risiko knyttet til verdifall på likviditetsporteføljen skiller SpareBank 1 SR-Bank mellom systematisk risiko (markedsrisiko) og usystematisk risiko (misligholdsrisiko). Misligholdsrisiko forbundet med nevnte portefølje kvantifiseres som kredittrisiko. Investeringer som er klassifisert som "hold til forfall" regnskapsføres etter amortisert kost og er derfor ikke regnskapsmessig utsatt for markedsrisiko. Konsernets risikoeksponering mot denne formen for verdipapirrisiko er regulert gjennom rammer for maksimale investeringer i de ulike porteføljene.

Risikojustert kapital forbundet med markedsrisiko måles og følges opp etter Value at Risk (VaR) prinsippet. VaR-modellen dekker konsernets rente- og valutarisiko på og utenfor handelsbalansen, samt verdipapirrisikoen forbundet med konsernets investeringer i omløps- og anleggsaksjer.

VaR-modellen dekker ikke generell spreadrisiko (systematisk risiko) forbundet med konsernets investeringer i obligasjoner og sertifikater. Generell spreadrisiko er risikoen for at verdipapirenes markedsverdi faller på grunn av en generell økning i kredittspreadene. Modellen som benyttes for å kvantifisere risikojustert kapital for generell spreadrisiko er hentet fra Finanstilsynets modul for markeds- og kredittrisiko i livselskaper.

Modellene som benyttes for å beregne risikojustert kapital for markedsrisiko er et viktig verktøy i forbindelse med konsernets kapitalallokering og måling av risikojustert avkastning, men de benyttes ikke i den daglige styringen av markedsrisiko.

4.4.11 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Analysen av tidligere nasjonale og internasjonale konkurser og finansskandaler viser at operasjonell risiko ofte er den utløsende årsaken. SpareBank 1 SR-Bank er derfor opptatt av å være en av de ledende bankene i Norden på måling og styring av operasjonell risiko.

SpareBank 1 SR-Bank har finansiert et professorat innenfor operasjonell risiko ved Universitetet i Stavanger (UiS), og er dessuten en vesentlig bidragsyter på masterutdanningen innenfor helhetlig risikostyring. I tillegg har SpareBank 1 SR-Bank vært initiativtaker til et større forskningsprosjekt innenfor operasjonell risiko i samarbeid med bl.a. UiS, SpareBank 1-alliansen, DnB NOR, Norges Forskningsråd og Finanstilsynet.

Formålet med prosjektet er å etablere Norge og bankene som et faglig tyngdepunkt i Europa innenfor styring og måling av operasjonell risiko. Dette skal blant annet skje gjennom forskning, utdanning og erfaringsoverføring fra fagmiljøet innenfor risikoanalyse ved UiS. Dette fagmiljøet er anerkjent som et av de ledende forskningsmiljøene i verden innenfor området.

SpareBank 1 SR-Bank sitt rammeverk for styring av operasjonell risiko bygger blant annet på CoSo, som er et internasjonalt anerkjent rammeverk for risikostyring. Hovedelementene i rammeverket for styring av operasjonell risiko er vist i figur 52 nedenfor.

Figur 52: Rammeverk for styring av operasjonell risiko

Strategi operasjonell risiko

Risikostrategien for operasjonell risiko fastsettes minimum årlig av styret. Risikostrategien setter rammer for forventet tap og risikojustert kapital. Konsernet har en effektiv risikostyring og overvåking for å sikre at ingen enkelthendelser forårsaket av operasjonell risiko skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Risikoanalyser

Det gjennomføres minimum årlig en risikovurdering og analyse av alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser i konsernet for å identifisere de operasjonelle risikoene. For hver av risikoene gjøres det en vurdering av kvaliteten i de etablerte kontroll- og styringstiltakene samt beregning av forventet tap og uventet tap (risikostøttet kapital) over tid. For å beregne risikoeksponeringen benyttes scenarioanalyser og statistisk modellering. Til slutt gjennomføres en helhetsvurdering av om risikoprofilen er akseptabel eller om ytterligere tiltak må implementeres.

Risikovurderingene og analysene gjennomføres blant annet ved hjelp av workshops hvor risikostyring, prosessansvarlig og fagekspert med høy kjennskap og lang erfaring fra området deltar. Bruk av bankinterne data og historikk fra tidligere hendelser nasjonalt og internasjonalt inngår også som viktig input. Gjennomgangene ledes av avdeling for risikostyring og compliance.

Resultatet av analysene medfører at vesentlige risikoer blir identifisert, og gir en god oversikt over risikoprofilen til gjeldende forretnings- og støtteprosess. Arbeidet med analysene fører også til en god forståelse og eierskap til risikoene, samt et godt grunnlag for vurdering av eventuelle risikoreduserende tiltak. Det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle analysene slik at disse gir god merverdi både for forretnings- og støtteprosess og for risikomiljøet.

Videre vil en bredere forståelse for årsaksmekanismene og årsakssammenhengene til risikoene gi et bedre utgangspunkt for å få på plass bedre kontroll- og styringstiltak. Forbedret metodikk er under utarbeidelse i samarbeid med UiS.

I henhold til *Forskrift om risikostyring og internkontroll* er det lovpålagt å gjennomføre lederbekreftelse av risikostyring for konsernet. Det er etablert gode prosesser og rammeverk for risikostyring og gjennomføring av årlig lederbekreftelse er en del av dette. Spørsmålene i lederbekreftelsen tilpasses den enhet lederen tilhører og endres/tilpasses fra år til år. Lederne gjør også en vurdering av om de etablerte kontroll- og styringstiltakene virker hensiktsmessige, og de rapporterer de største risikoene ut fra en egenvurdering.

For konsernet er ledebekreftelsen et supplement til de risikoanalysene som gjennomføres for alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser, og gir konsernets ledelse en indikator for etterlevelse og kvaliteten i risikostyringen som utføres i organisasjonen. Analysene og identifiseringen gir kunnskap om og eierskap til risikoene på en langt mer detaljert måte enn via lederbekreftelse av risikostyring.

Konsernet har etablert en egen kvalitetssikringsrutine og modell for lansering av nye produkter og implementering av nye aktiviteter. Formålet er å sikre at nye aktiviteter og produkter er tilstrekkelig risikovurdert før implementering eller lansering. Viktige områder som vurderes er lønnsomhet, kompleksitet, systemløsninger og sikkerhet, juridisk vurdering mht konsesjoner, lover og forskrifter, og om konsernet eksponeres mot nye typer risiko. Bruk av modellen viser at denne fungerer tilfredsstillende for kvalitetssikring av nye produkter, men er ikke like effektiv for kvalitetssikring av endring i prosesser eller aktiviteter.

I tillegg er det etablert en egen godkjennelseskomité for nye produkter som gjør en samlet risikovurdering på bakgrunn av den gjennomførte analysen.

Rapportering av uønskede hendelser

Konsernet har en egen database for rapportering og oppfølging av uønskede hendelser. Alle vesentlige operasjonelle hendelser som potensielt kan medføre tap eller der tap har oppstått skal registreres i konsernets database. Uønskede hendelser følges opp og forbedringstiltak skal vurderes og iverksettes der dette finnes hensiktsmessig. Konsernet arbeider kontinuerlig med videreutvikling av databasen og forbedring av rapporteringskulturen.

Formålet er at konsernet i størst mulig grad skal fange opp alle vesentlige hendelser som inntreffer og kunne ta ut læringseffekt av dette. Forskningsprosjektet som pågår ved Universitetet i Stavanger forsker på denne problemstillingen om hvordan man kan ta ut størst mulig læringseffekt av registrerte hendelser, i tillegg til hva som motiverer organisasjonen til å registrere uønskede hendelser. Ved å få på plass en god rapporteringskultur og god systemstøtte vil dette vær til hjelp til å gi en bedre og bredere læringseffekt for organisasjonen

Basert på resultatene fra risikoanalyser, lederbekreftelse risikostyring og rapportering av uønskede hendelser evalueres og implementeres risikoreducerende tiltak der dette finnes nødvendig. Konsernet har en policy om at sannsynlighetsforebyggende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreducerende tiltak. Viktige risikoreducerende tiltak som brukes aktivt er forebyggende analyser, kompetanseutvikling, arbeidsdeling, systemkontroller, dokumentasjon av rutiner, etterkontroller, outsourcing og forsikringer. Forsikringsordningene er etablert for blant annet å dekke tap som følge av brann, driftsstans av alvorlig grad og kriminalitet.

Kundeklager registreres og følges opp fortløpende. Alle skriftlige klager registreres og behandles av Reklamasjonsrådet. Også kortreklamasjoner, og svindelsaker, kriminalitet o.l. registreres fortløpende og tiltak iverksettes ved behov.

Beredskapsplaner

Det er utarbeidet beredskapsplaner som beskriver hvordan krisesituasjoner skal håndteres i konsernet. Formålet med beredskapsplanene er å begrense de negative effektene av en slik hendelse samt opprettholde forsvarlig drift.

Konsernets beredskapsplaner dekker blant annet områdene sikkerhet og IKT (informasjons- og kommunikasjonsteknologi). Beredskapsplan for sikkerhet omfatter beredskap for fysiske skader ved naturkatastrofe, vannskader, langvarige strømbrudd og lignende. Videre dekker planen områder som pandemi, terror, korrupsjon og lignende.

Beredskapsplanene er testet jevnlig og evaluert og oppdatert i henhold til testresultat, og vurderes som tilfredsstillende. Beredskapsplanene er under kontinuerlig forbedring og vil fremover omfatte mer detaljerte beskrivelser og hyppigere oppdateringer.

Beredskapsplanen for IKT beskriver hvordan konsernet skal håndtere uventede systemavbrudd som følge av hacking, serverproblemer eller andre tekniske problemer, samt hvordan beskytte kritiske tjenester og systemer mot negative konsekvenser ved feil eller uhell. I tillegg gir planen en beskrivelse av hvordan videre drift skal ivaretas ved en eventuell hendelse.

Beredskapsplan ved strømbrudd og systemavbrudd er i løpet av året testet bl.a. ved et kontrollert strømbrudd i forbindelse med vedlikeholdsarbeid innenfor IKT.

Oppstår en eventuell katastrofe eller hendelse, skal erfaringsoverføring og læring medvirke til å redusere sannsynligheten for at lignende hendelser skjer igjen.

Oppfølging og rapportering

Konsernet har en effektiv risikostyring og oppfølging for i størst mulig grad sikre at enkelthendelser forårsaket av operasjonell risiko ikke skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad. De enkelte forretningsenhetene, ansvarsområdene og prosessene har ansvaret for den daglige oppfølging og overvåking av operasjonell risiko. Avdeling for risikostyring og compliance har ansvaret for den løpende og uavhengige overvåkingen av konsernets operasjonelle risiko.

Den uavhengige oppfølging av konsernets operasjonelle risikoer er effektiv og rapportering foretas kvartalsvis gjennom risikorapporten til styret. I tillegg utarbeides ad-hoc rapporter ved behov.

4.4.12 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økning i eiendeler.

Likviditetsrisikoen styres gjennom rammeverket som vist i figur 53 nedenfor.

Figur 53: Rammeverk for likviditetsrisiko

Likviditetsstrategi

Ratingnivå, innlånsporteføljens sammensetning og tilgang til kapitalmarkedene vil være av betydning for konsernets evne til å håndtere den løpende likviditetssituasjonen. Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsstrategien spesifiserer konsernets overordnede strategiske føringer for likviditetsstyringen.

Likviditetsstrategien skal gjenspeile bankens konservative risikoprofil og bidra til at konsernet når sine strategiske mål. Følgende mål gjelder for konsernets likviditetsstyring:

”SpareBank 1 SR-Bank skal i en normalsituasjon overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til likviditet.”

Risiko- og kapitalstyringskomité

Risiko- og kapitalstyringskomiteen i SpareBank 1 SR-Bank skal fungere som et rådgivende organ i forhold til strategisk styring av bankens balanse innenfor de rammer som er trukket opp av bankens styre gjennom likviditetsstrategien.

Hovedfokuset til Risiko- og kapitalstyringskomiteen skal være overvåking og kontroll av de faktorer som direkte og indirekte påvirker bankens likviditets- og refinansieringsrisiko. Risiko- og kapitalstyringskomiteens ansvarsområde innbefatter innstilling til likviditetsmessig beredskapsnivå og iverksettelse av beredskapsplan.

Beredskapsplan

Konsernet har utarbeidet en beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Beredskapsplanen definerer ansvarsområder og bestemmer konkrete krisetiltak for involverte ansatte i konsernet. Hensikten med beredskapsplanen er å gjøre det mulig for styret og konsernledergruppen å gjennomføre nødvendige tiltak basert på et korrekt og tilstrekkelig informasjonsgrunnlag.

Beredskapsplanens hovedelementer inkluderer:

- Identifikasjon og vurdering av nivået på en likviditetskrise
- Rapporteringsplikt og rapporteringslinjer ved gitt beredskapsnivå
- Fordeling av ansvar ved gitt beredskapsnivå
- Detaljert arbeidsplan ved gitt beredskapsnivå (tiltak for å erstatte bortfall av kontantstrøm)

SpareBank 1 SR-Banks beredskapsplan inkluderer tre ulike beredskapsnivåer:

- *Nivå 1:* Det er fare for at en likviditetskrise kan ramme konsernet
- *Nivå 2:* Likviditetskrise rammer konsernet til en viss grad
- *Nivå 3:* Likviditetskrise rammer konsernet i stor grad.

Beredskapsplanen er en del av konsernets likviditetsstrategi og oppdateres etter behov, men minimum årlig. Fordeling av ansvar og rapporteringslinjer i en krisesituasjon er tilfredsstillende definert i beredskapsplanen. Beredskapsplanens stresstester vurderes som konservative og tilstrekkelig realistiske.

I tillegg til beredskapsplanleggingen har SpareBank 1 SR-Bank også utviklet en stresstest som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten ekstern tilgang på likviditet. Stresstesten tar utgangspunkt i ulike scenarioer under forutsetningen om full utnyttelse av rammer, og representerer således en ”worst case”-simulering på konsernets netto refinansieringsbehov i en krisesituasjon. Alle scenarioene er av en slik karakter at konsernets beredskapsplaner iverksettes.

Forutsetninger for stressscenarioene er at krisene oppstår umiddelbart og det er full utnyttelse av rammene for likviditetsrisiko. Myndighetene etablerer ikke tiltakspakker eller lignende. Innenfor hvert scenario har konsernet tre målepunkter: 30, 180 og 360 dager.

Rapportering og oppfølging

Konsernets utlån finansieres hovedsaklig med kundeinnskudd og langsiktig verdipapirgjeld. Likviditetsrisikoen begrenses ved at verdipapirgjelden fordeles på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider.

Det er konsernets treasuryavdeling som har ansvaret for den operative likviditetsstyringen og utfører daglig måling og overvåking av konsernets likviditetsrisiko. Back office og middle office i SR-Markets ivaretar kontrollfunksjonen på transaksjonsnivå, mens risikoanalyser, risikomåling og rapportering av rammeutnyttelse utføres av risk manager markeds- og likviditetsrisiko.

4.4.13 Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse.

SpareBank 1 SR-Bank har sterkt fokus på styring og kontroll i selskaper hvor banken har fullt eller delvis eierskap.

I selskaper som er deleid, enten gjennom direkte eierskap fra SpareBank 1 SR-Bank eller indirekte gjennom eierskapet på 19,5 prosent i SpareBank 1 Gruppen, er SpareBank 1 SR-Bank som største bank i alliansen representert som styremedlem i alle selskaper av spesiell betydning.

I konsernet er all oppfølging av eierposter samlet under konserndirektør økonomi og finans. All rapportering fra de enkelte selskap og spørsmål vedrørende kapitalutvidelser med videre gjennomgås her. Gjennom aktiv styredeltakelse i en rekke av de deleide selskapene sikres et godt informasjonstilfang som ivaretar SpareBank 1 SR-Banks eierinteresser. I saker som har karakter av å være viktig for SpareBank 1 SR-Banks øvrige virksomhet bringer den enkelte styreleder/styremedlem saken inn for plenumsdiskusjon i konsernledergruppen. Gjennom denne strukturen for virksomhetsstyring og kontroll oppleves kvaliteten i styring og kontroll å være godt ivaretatt.

Årlig fastsettes risikorammer og tildeling av egenkapital for de enkelte selskaper i konsernets styre. Til grunn for dette ligger et rammeverk for vurdering av risiko. Sett i forhold til rammeverket for risikoavdekking på konsernets operasjoner på kredittsiden er ikke rammeverket like godt utviklet på eiersiden, men det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle dette for på den måten å oppnå en enda bedre styring av risikoen knyttet til eierskap.

De enkelte områder følges tett opp gjennom den faste strukturen på virksomhetsstyringsmøter i konsernet og rapportering til konsernstyrenivå. De virksomhetsområder som er organisert som egne datterselskaper har samme struktur på styremøter som konsernet for øvrig. Som følge av dette kan korrigerende tiltak raskt iverksettes dersom utviklingen på viktige styringsparametre eller forhold av ekstern karakter krever tiltak for å ivareta verdiskapning og risikostyring.

4.4.14 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer.

Konsernet har over lengre tid utviklet et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser over tid. Konsernet har over tid utviklet en kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SR-Bank har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetenking og utvikling av produkter og tjenester.

Konsernet har gjennom sitt systematiske arbeid i dag en stor grad av samhandling på tvers av divisjoner og datterselskaper. Samhandlingen kan likevel bli bedre og potensialet er tilstede for ytterligere å hente ut merforretning gjennom verdikjeden.

4.4.15 Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er risikoen for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter.

SpareBank 1 SR-Bank har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om virksomhetens verdigrunnlag, mål og visjon. ”Skikkelig bank” er det bærende element i konsernets kommunikasjonsstrategi.

For å evaluere omdømmet til SpareBank 1 SR-Bank gjennomfører konsernet jevnlig omdømmeundersøkelser. Undersøkelsene gjennomføres mot våre ulike interessenter. Det er TNS Gallup som gjennomfører undersøkelsen ved bruk av deres TRI*M modell.

SpareBank 1 SR-Bank har også implementert en intern prosess for identifisering og evaluering av konsernets risikobilde for omdømme. Evalueringen gjennomføres årlig. Alle omdømmerisikoene blir evaluert opp mot iboende risiko og etablerte kontroll- og styringstiltak. Det implementeres forbedringstiltak ved behov. Gjennom analysene basert på vitenskapelige metoder og samstemming av disse, lukes eventuelle feilvurderinger bort. Resultatene av de årlige analysene gjennomgås, diskuteres og eventuelt operasjonaliseres etter gjennomgang for ulike nivåer i organisasjonen, inklusiv styret og konsernledelsen.

Konsernet har fortløpende overvåking av omdømme. Både gjennom daglig overvåking og vurdering av mediebildet, samt fortløpende overvåking av omtaler i ulike sosiale kanaler. De fortløpende daglige vurderinger forsøkes gjennomført på en så objektiv måte som mulig. Medlemmer av konsernledelsen og andre nøkkelpersoner får daglige rapporter over mediebildet.

4.4.16 Strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

SpareBank 1 SR-Bank har en årlig strategiprosess som involverer styret, ledelse, nøkkelpersoner, divisjoner og datterselskap i arbeidet. Arbeidet ender ut i et strategisk mål bilde for neste tre års periode med en tilhørende forretnings- og handlingsplan. Forretningsplanen viser tydelig de prioriteringer som konsernet har gjort for perioden basert på scenarioer og konkurranse- og markedssituasjon. Forretnings- og handlingsplanen er mest detaljert for det nærmeste året.

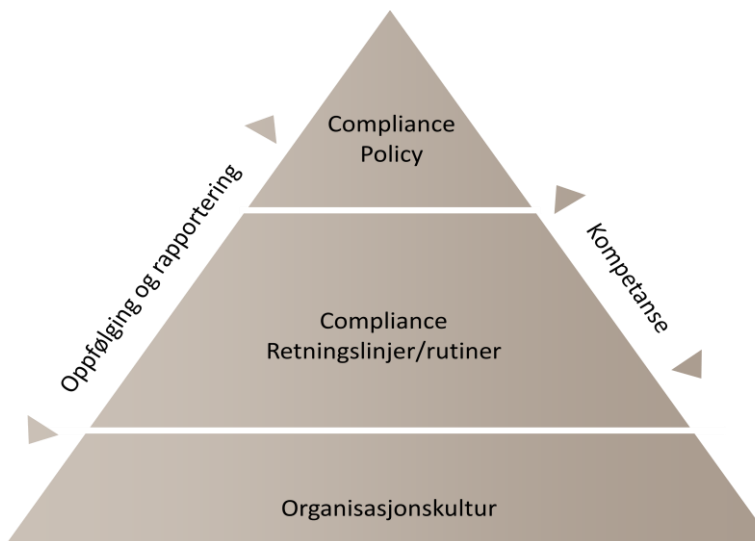
Konsernledelsen foretar både månedlig og kvartalsvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. I den tertialvise evalueringen vurderes også aktuelle nye initiativ og tiltak som må iverksettes basert på endringer i forutsetninger eller endringer i markedssituasjon. Strategiarbeidet er således fleksibelt i sin tilnærming og kan ivareta både kortsiktige og langsiktige målsettinger.

4.4.17 Compliance risiko (etterlevelse)

Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

I figur nr 54 nedenfor gjengis hovedelementene i rammeverket for compliance.

Figur 54: Rammeverk for styring av compliance risiko

Rammeverket for compliance bygger i hovedsak på CEBS Internal Governance, Basel Committee on Banking Supervision; "Compliance and the compliance function in banks" og Finanstilsynets "Modul for evaluering av overordnet styring og kontroll".

Compliance policy

Compliance policy skal sikre at konsernets ikke pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende implementering og etterlevelse av lover og forskrifter. Konsernets compliance policy vedtas av styret og beskriver hovedprinsippene for ansvar og organisering.

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Retningslinjer og rutiner

Konsernets compliance funksjon ivaretas av avdeling for risikostyring og compliance som er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen har det overordnede ansvaret for rammeverk, oppfølging og rapportering innenfor compliance området.

Konsernet har også egen compliance ansvarlig for konsernets verdipapirforetak, som har ansvaret for å kontrollere at bankens virksomhet knyttet til ytelse av investeringstjenester til enhver tid drives i samsvar med regelverket for verdipapirhandel. Compliance ansvarlig i verdipapirforetaket rapporterer direkte til daglig leder for verdipapirforetaket og rapporterer i tillegg til avdeling for risikostyring og compliance.

Vurdering av kvaliteten i implementering og etterlevelsen av gjeldende lover og forskrifter gjennomføres samtidig med gjennomføring av årlige risikoanalyser for alle vesentlige forretnings- og prosessområder. Lederne i konsernet bekrefter i Lederbekreftelsen at etterlevelsen av lover og forskrifter er tilfredsstillende. Rutiner oppdateres fortløpende ved endringer i regulatoriske krav.

Lover og forskrifter som regulerer driften i konsernet er inkludert i rutinene som er godt beskrevet i bankens system for prosess- og rutinebeskrivelse.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlige for praktisk implementering og etterlevelse av lover og forskrifter. Alle medarbeidere er ansvarlige for at de til daglig etterlever og forstår gjeldende lover og forskrifter.

Oppfølging og rapportering

Det gjennomføres jevnlig identifisering og evaluering av compliance risikoer, samt oppfølging av tiltak. Eventuelle hendelser eller brudd på compliance policy registreres i konsernet database for rapportering og oppfølging av uønskede hendelser.

Compliance inngår i kvartalsvis risikorapport til styret og administrerende direktør. I tillegg rapporteres compliance årlig til Revisjonsutvalget og gjennom egne compliance rapporter i Verdipapirforetaket.

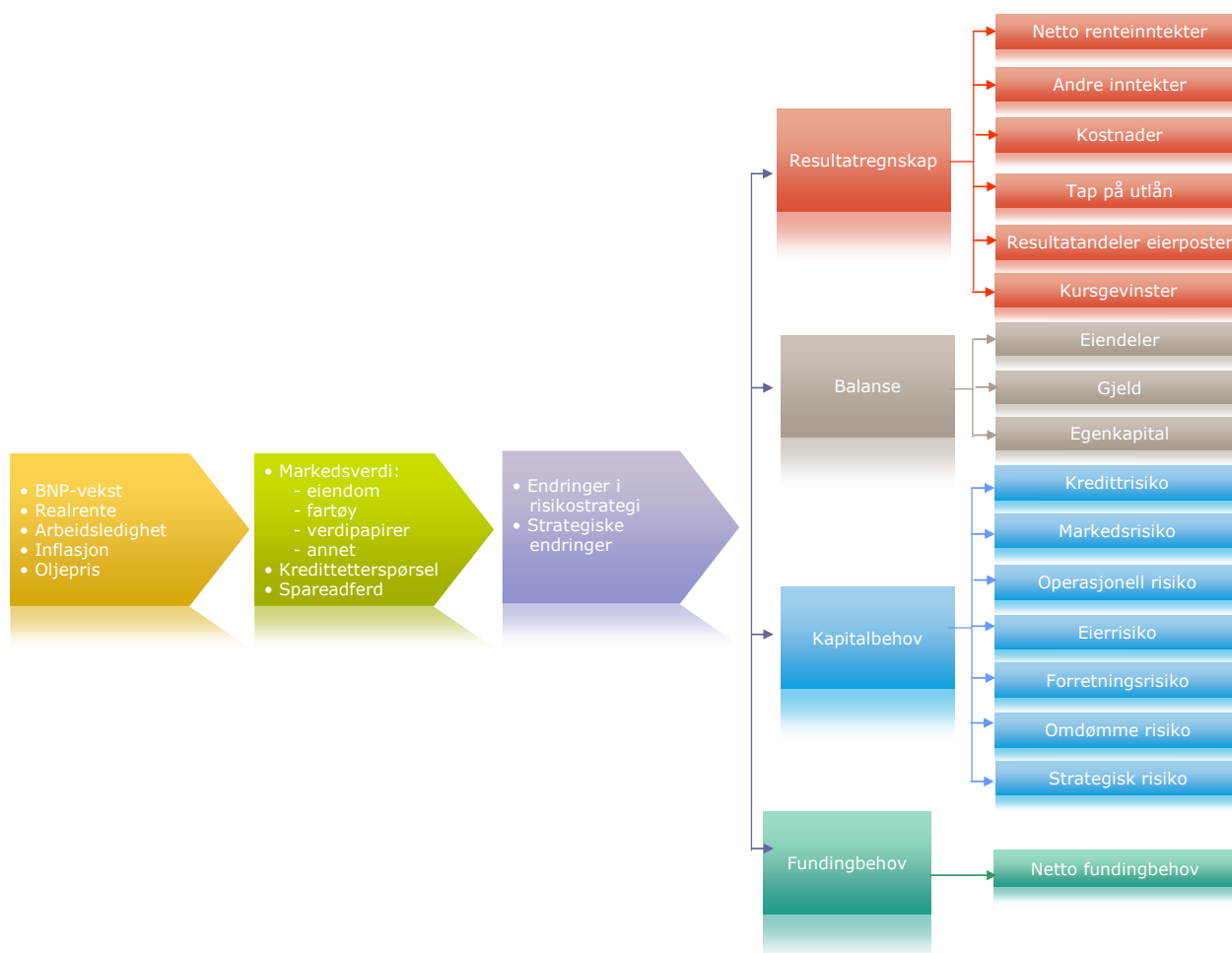
4.5 Beskrivelse av risikomodeller og metodikk

4.5.1 Scenariomodell

SpareBank 1 SR-Bank sin scenariomodell består av 4 trinn: (1) valg av scenario, (2) effekt på markedsverdier, kredittetterspørsel og spareadferd, (3) endringer i strategi eller risikopolisy og (4) vurdering av resultater.

Hovedelementene i stresstestprosessen kan illustreres som vist i figur 55 nedenfor.

Figur 55: Hovedelementene i konsernets stresstestmodell

I trinn 1 velges det et scenario. Viktige input i scenarioet er BNP-vekst, realrente, arbeidsledighet, inflasjon og oljepris.

I trinn 2 gjøres det en vurdering av hvordan scenarioet antas å påvirke markedsverdiene på de objektgruppene som konsernet har tatt sikkerhet i hos kundene i forbindelse med utlånsaktiviteten. Det gjøres også en vurdering av antatt effekt på kredittetterspørselen og spareraten i Norge.

I trinn 3 innarbeides eventuelle planlagte endringer i risikostrategien til konsernet. Dette kan for eksempel være planlagte endringer i risikoprofil på utlån som følge av konjunktorendringer. Det gjøres også en vurdering av effekten av eventuelle endringer i strategisk målbylde.

Scenarioer med tilhørende forutsetninger fremlegges styret for behandling og godkjenning.

I trinn 4 gjennomføres det beregninger av hvordan effekten av trinn 1 til 3 påvirker:

- *resultatregnskapet* inkludert finansielle nøkkeltall som egenkapitalavkastning, marginer, innskuddsdekning og kapitaldekning.
- *balanse* som utlånsvolum, innskuddsvolum, gjeld og egenkapital. Et tredje element som er sentralt er utviklingen i kapitalbehovet for de ulike risikogruppene.
- *kapitalbehov* for regulatorisk kapital (kreditt-, markeds- og operasjonell risiko) og for risikojustert kapital (alle vesentlige risikotyper).
- *fundingbehov*

4.5.2 Kredittrisiko

Risikoklassifiseringssystemet

Konsernet bruker kredittmodeller for risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyling. Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på hovedkomponentene som vist i figur 56 nedenfor:

Figur 56: Risikoklassifiseringssystemet i SpareBank 1 SR-Bank

Misligholdssannsynlighet	Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 måneders periode beregnet ut fra et langsiktig utfall.
Eksposering Ved Mislighold	Dette er en beregnet størrelse som angir konsernets eksponering mot kunden ved mislighold.
Tapsgrad ved mislighold	Dette er en beregnet størrelse av hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser.
Forventet tap	Dette er det beløp man statistisk sett må forvente å tape (langsiktig utfall) på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode.
Risikogruppe	Kunden får tildelt en risikogruppe basert på engasjementets forventet tap.
Risikojustert kapital	Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital banken må sette av som en buffer for fremtidig uventet tap.
Risikoprising	SpareBank1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko riktig, og har en prisingsmodell som beregner riktig pris ut fra risikoen i engasjementet.

Konsernet driver kontinuerlig videreutvikling og etterprøving av risikostyringssystemet og kredittinnvilgelsesprosessen for å sikre at dette holder en god kvalitet over tid. Dette valideringsarbeidet kan deles inn i to hovedområder:

1. *Kvantitativ validering*: Den kvantitative valideringen skal sikre at de benyttede estimater for misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold holder en

tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres analyser som vurderer modellenes evne til å rangere kundene etter risiko (diskrimineringssevne) og evnen til å fastsette riktig nivå på risikoparameterne. I tillegg analyseres stabiliteten i modellenes estimater og modellenes konjunkturfølsomhet. Den kvantitative valideringen vil i enkelte tilfeller suppleres med mer kvalitative vurderinger, dette gjelder særlig dersom tilfanget av statistiske data er begrenset. Resultatene fra SpareBank 1 SR-Bank sin kvantitative validering er beskrevet nærmere i de påfølgende avsnittene

2. *Anvendelse:* Etterprøvingen skal vise om systemet for styring og måling av kredittrisiko er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av konsernets risikostyring og beslutningstagning. Valideringen viser at systemet for styring og måling av kredittrisiko er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av konsernets risikostyring og beslutningstagning.

Ansvar og roller

Styret er ansvarlig for å vurdere og beslutte om:

- Risikoparameterne (PD, EAD og LGD) holder tilstrekkelig kvalitetsnivå og beregner risikonivå og kapitalkrav på en betryggende måte
- Risikostyringssystemet og prosessen er godt integrert i organisasjonen og utgjør en sentral del av bankens risikostyring og beslutningstagning
- Forskrift om kapitalkrav er oppfylt

Resultatene fra valideringsarbeidet forelegges styret minimum årlig, eller oftere hvis spesielle forhold tilsier det.

Administrerende direktør er ansvarlig for å inngi innstilling til styret om ovennevnte elementer på bakgrunn av vurderinger foretatt av risiko- og kapitalstyringskomiteen.

Risiko- og kapitalstyringskomiteen er ansvarlig for:

- Å utarbeide plan og omfang for valideringsarbeidet
- Å vurdere om resultatet av valideringsarbeidet er tilstrekkelig til å konkludere med at risikoparametrene holder tilstrekkelig god kvalitet, herunder at de er basert på rimelige forutsetninger og et godt datagrunnlag som er representativt for bankens eksponering
- Om det er etablert tilstrekkelige prosesser og rutiner for avvikshåndtering, herunder justeringer av kredittmodellene
- Å anbefale endringer i risikostyringssystemet eller prosessen

Avdeling for risikostyring og compliance er ansvarlig for å utarbeide og kvalitetssikre beslutningsgrunnlaget til risiko- og kapitalstyringskomiteen. Dette gjelder både den kvantitative valideringen og validering av anvendelse.

SpareBank 1 Kompetansesenter For Kredittmodeller er ansvarlig for å gjennomføre den kvantitative valideringen for SpareBank 1 SR-Bank.

I de neste kapitlene vil den enkelte kredittmodell inkludert resultatene fra den kvantitative valideringen bli nærmere beskrevet.

Sannsynlighet for mislighold - PD

Modellbeskrivelse

Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 - måneders periode basert på et langsiktig utfall.

Et engasjement anses som misligholdt dersom:

1. Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000, eller
2. Banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser:
 - Banken foretar nedskrivning på grunn av svekket kredittverdighet.
 - Banken avhender en fordring til underkurs som følge av svekket kredittverdighet.
 - Banken gir som følge av betalingsproblemer hos motparten betalingsutsettelse eller ny kreditt til betaling av termin, eller avtaler endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår.
 - Det er begjært åpning av gjeldsforhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten, eller det er innledet frivillig gjeldsforhandling.
 - Banken antar av andre grunner at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall knyttet til inntjening og tæring, samt på grunnlag av ikke finansielle kriterier som atferd og alder. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A – I). Definisjonen av den enkelte misligholdsklasse er vist i tabell 11 nedenfor.

Tabell 11: Definisjon av misligholdsklasser

Misligholdsklasse	Nedre grense for mislighold	Øvre grense for mislighold
A	-	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,50 %
G	2,50 %	5,00 %
H	5,00 %	10,00 %
I	10,00 %	99,99 %

I tillegg har konsernet to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

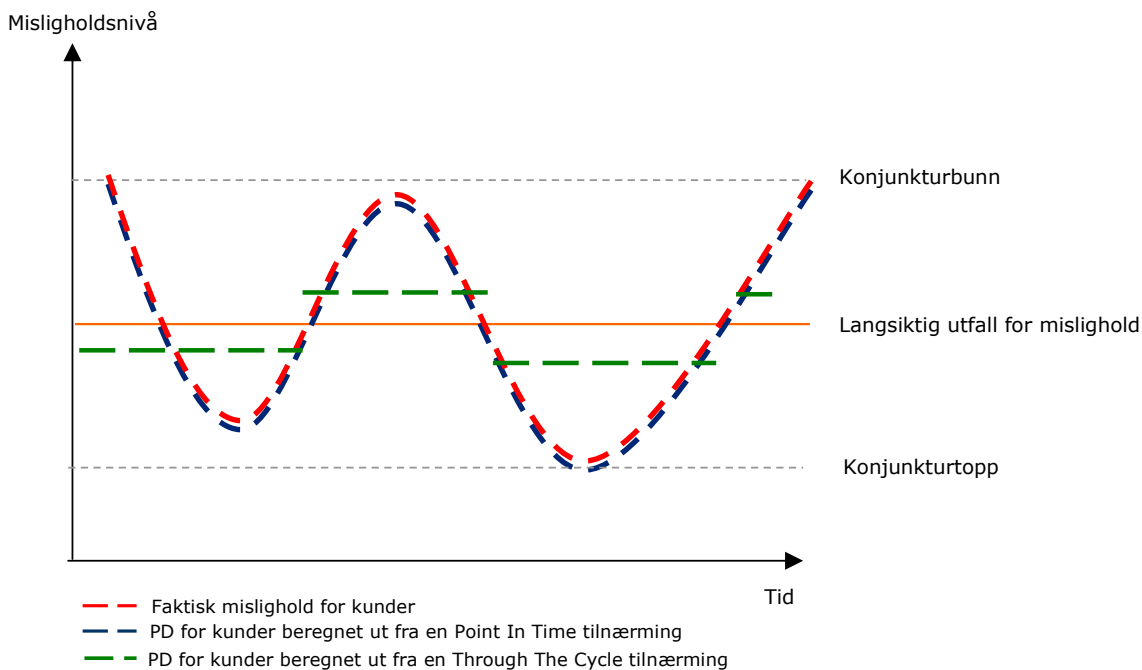
Ved beregning av misligholdssannsynligheten på kundene er det i hovedsak to ulike hovedtilnærminger som benyttes i markedet.

Point in Time (PIT): Den første tilnærmingen er en "Point in Time" tilnærming som beregner misligholdssansynligheten for de neste 12 månedene basert på den gjeldende konjunktursituasjon. Misligholdsnivået vil da treffe godt for det enkelte år. Tilnærmingen passer godt for beregning av mislighold på kort sikt, men vil til gjengjeld være mindre egnet for langtidsplanlegging. Et for stort fokus på den kortsiktige misligholdssansynligheten kan gi en uforutsigbar kredittgivning og prising ovenfor kundene. Hvis misligholdssansynligheten varierer mye over tid vil også bankenes kapitalbehov variere forholdsmessig mye med konjunktorene på en slik måte at det er lavt i en høykonjunktur og høyt i en lavkonjunktur. Dermed vil kapitalbehovet virke prosyklisk og bidra til at de økonomiske svingningene i samfunnet forsterkes.

Through the Cycle (TTC): Den andre tilnærmingen som benyttes er en "Through the Cycle" tilnærming som beregner misligholdssansynligheten for de neste 12 månedene basert på et langsiktig utfall. Ved en slik tilnærming vil misligholdet bli noe underestimert i nedgangskonjunkturer og tilsvarende overestimert i oppgangskonjunkturer. Misligholdsnivået vil imidlertid treffe godt over tid, og kapitalbehovet til bankene vil variere mindre gjennom en konjunktursyklus.

I Figur 57 nedenfor synliggjøres forskjellene på de to tilnærmingene:

Figur 57: Forskjellen mellom en Point in Time- og en Through The Cycle tilnærming

I hvor stor grad konjunktursensitiviteten påvirker misligholdssansynligheten avhenger av vektlegging og valg av ulike risikovariabler i modellene for å beregne misligholdssansynligheten. Typisk vil en modell som legger mye vekt på kortsiktig likviditet og adferdsdata være mer konjunktursensitiv enn en modell som legger mye vekt på regnskapsdata som for eksempel lønnsomhet og gjeldsgrad over tid.

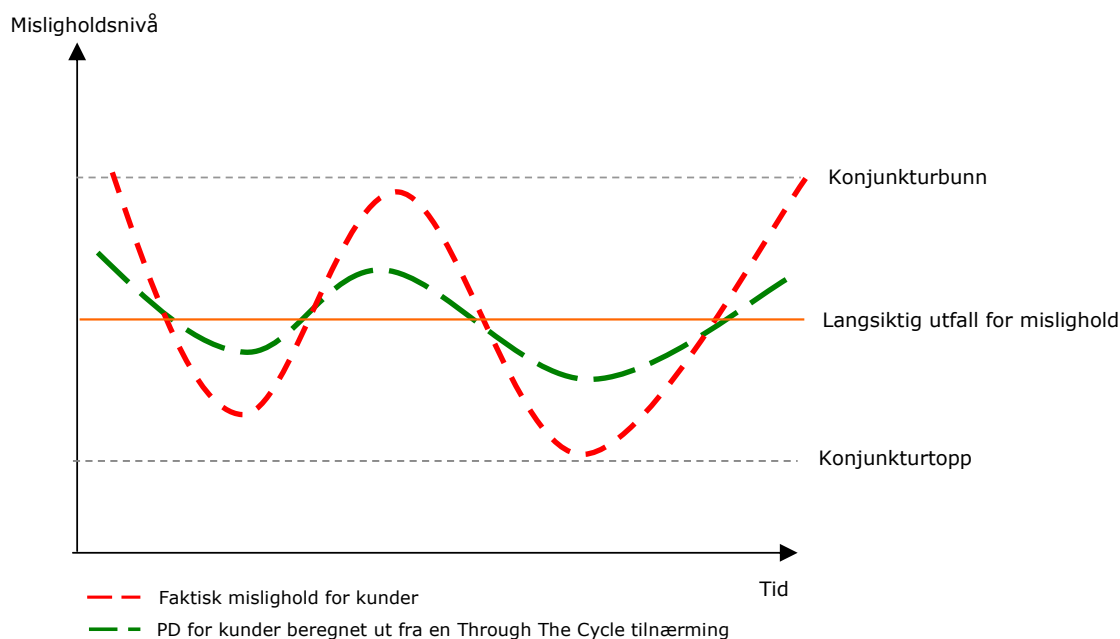
SpareBank 1 SR-Bank vektlegger en stabil og forutsigbar kredittgivning og kapitalisering over tid, og konsernet utvikler derfor modellene for å beregne misligholdssansynligheten med utgangspunkt i en "Through the Cycle" tilnærming. Dette korresponderer også med tilnærmingen bak ratingmetodikken til de mest anerkjente ratingselskapene.

Foruten å forutsi langsiktig utfall for misligholdssansynligheten uavhengig av konjunktursituasjonen, må også modellene klare å rangere kundene risikomessig (fra laveste misligholdssansynlighet til høyeste misligholdssansynlighet) ut fra den konjunktursituasjonen man er i. Dette er viktig for at

bankene skal kunne forutsi hvilke kunder som vil kunne få problemer i løpet av de neste 12 månedene. For å oppnå dette må også modellen inneholde variabler som fanger opp konjunkturingene.

I praksis vil dermed SpareBank 1 SR-Bank sine modeller for beregning av misligholdssannsynlighet defineres som en mellomting mellom en "Point in Time" tilnærming og en "Through the Cycle" tilnærming. Estimert misligholdssannsynlighet vil dermed svinge mindre enn faktisk mislighold gjennom en konjunktursyklus. Forholdet mellom svingningene i estimert mislighold og faktisk mislighold er illustrert i figur 58 nedenfor.

Figur 58: Forholdet mellom estimert mislighold og faktisk mislighold

En gjennomført analyse basert på simuleringer og erfaringer fra finanskrisen viser at estimert misligholdssannsynlighet mest sannsynlig vil variere med mellom 30 prosent og 40 prosent av svingningene i faktisk mislighold som følge av ulike konjunktursituasjoner. Kapitalbehovet kommer på bakgrunn av blant annet den estimerte misligholdssannsynligheten. Svingningene i estimert misligholdssannsynlighet medfører derfor at kapitalbehovet også vil variere noe over tid. Analyser viser at kapitalbehovet vil variere med omtrent 10 prosent av svingningen i beregnet misligholdssannsynlighet eller 3 til 4 prosent av faktisk mislighold. Kjernekapitaldekningen vil som følge av dette mest sannsynlig variere med +/- 0,5 prosentpoeng gjennom en normal konjunktursyklus.

Det er tidligere beskrevet at misligholdssannsynligheten skal forutsi langsiktig utfall. Langsiktig utfall kan beregnes på ulike måter. Erfaringer både fra Norge og andre land viser at misligholdet varierer mye gjennom konjunktorene. Misligholdet varierer med konjunktorene på en slik måte at misligholdet er høyt når BNP er relativt lav og lavt når BNP er relativt høyt. I spesielle konjunktursituasjoner kan misligholdet bli svært høyt. Et eksempel på dette har vi i norsk økonomi tidlig på 1990-tallet da BNP var lavt samtidig med at rentenivået var høyt. Det er unormalt med svært høyt mislighold. Dette gjelder også i år med nedgangskonjunktur slik vi eksempelvis hadde i årene 2002 og 2003 samt 2008 og 2009.

Analyser viser at misligholdsfordelingen over tid er konsentrert rundt relativt lave nivåer på mislighold, men at fordelingen har en såkalt "tung hale" som følge av noen år med svært høyt mislighold. Misligholdsfordelingen er derfor ikke symmetrisk rundt et gjennomsnitt slik normalfordelingen er. For ikke-symmetriske fordelinger vil det være forskjell mellom de vanlige målene på midtpunkt (gjennomsnitt og median) i en fordeling. For en ikke-symmetrisk fordeling vil

den tunge halen kunne påvirke gjennomsnittet så mye at medianen i mange sammenhenger er det beste målet på det vanligste utfallet. SpareBank 1 SR-Bank har derfor valgt å ta utgangspunkt i historisk median for kalibrering av langsiktig utfall i de interne modellene.

Valideringsresultater

a) Rangeringsevne - misligholdssannsynlighet (PD)

Analyse av modellenes diskriminerende egenskaper (rangeringsevne) viser i hvor stor grad modellen for beregning av misligholdssannsynlighet faktisk klarer å rangere kundene fra de med høyest misligholdssannsynlighet til de kundene med lavest misligholdssannsynlighet.

Scoringmodellens evne til å rangere kundene måles først og fremst ved hjelp av den internasjonalt anerkjente AUC-metoden (Area Under Curve). AUC-metoden er en metode for å sammenstille informasjon fra statistiske målinger foretatt over en periode. AUC-metoden er en nyttig metode for å sammenligne ulike misligholdsmodeller og derigjennom finne ut hvilke modeller som er best til å rangere kundene.

På grunn av begrenset estimeringsgrunnlag vil det alltid være en viss statistisk usikkerhet knyttet til resultatene. Usikkerheten kommer av at SpareBank 1 SR-Bank bare kan måle rangeringsevnen til scoringmodellene på kundene i SpareBank 1 alliansen, og ikke på alle kunder i Norge. Av dette følger også at usikkerheten vil være større på banknivå enn på alliansenivå.

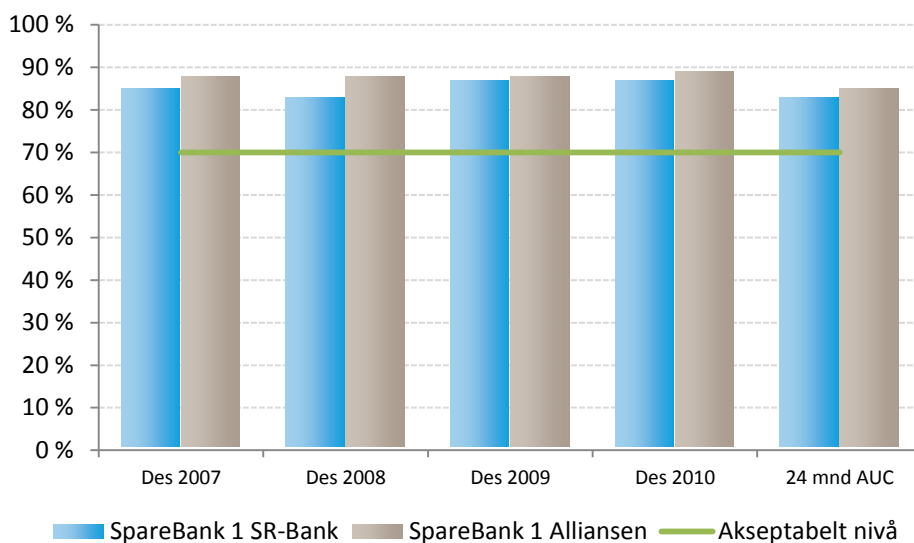
Ved bruk av AUC som metode, kategoriseres rangeringsevnen i samsvar med nedenstående tabell. SpareBank 1 SR-Bank har definert 70 prosent som nedre grense for akseptabel AUC.

Tabell 12: Beskrivelse av AUC skala

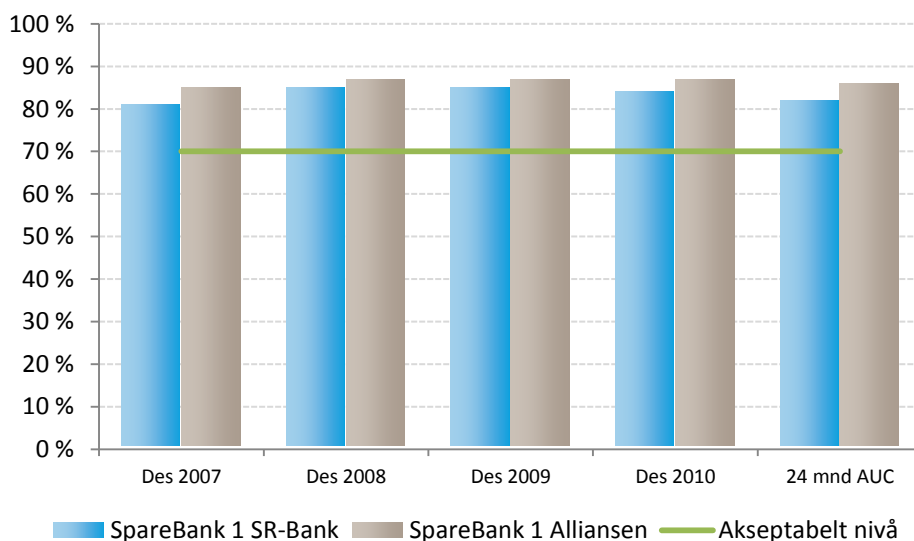
AUC	Rangeringsevne
0 % – 50 %	Ingen
50 % – 70 %	Svak
70 % – 80 %	Akseptabel (minimumskravet)
80 % – 90 %	Meget god
90 % – 100 %	Eksepsjonelt god

Figur 59 og 60 nedenfor viser scoringmodellenes rangeringsevne for personmarkedskunder i perioden 2007-2010 fordelt på kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom og øvrige kunder. Analysen viser rangeringsevnen for henholdsvis kundene i SpareBank 1 SR-Bank og for alle kundene i SpareBank 1 alliansen totalt sett.

Figur 59: Rangeringsevne (AUC) for kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom

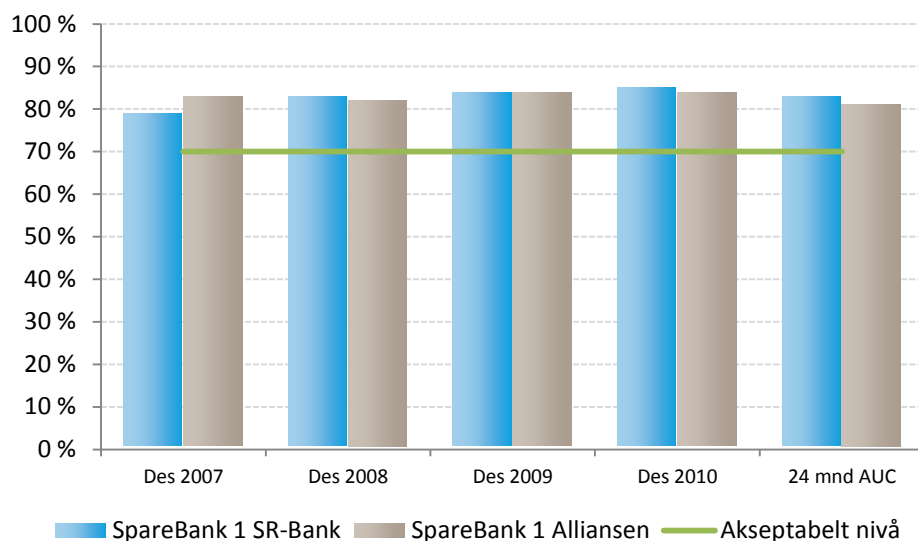
Figur 60: Rangeringsevne (AUC) for øvrige personmarkedskunder

Figurene ovenfor viser at SpareBank 1 Alliansen sine scoringsmodeller for beregning av kundenes misligholdssannsynlighet har en meget god rangeringsevne. Dette betyr at modellene evner meget godt å skille mellom kunder med høy og lav risiko. Dette gjelder både for kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom og for øvrige personmarkedskunder. Rangeringsevnen er meget god både om en legger SpareBank 1 SR-Bank sine kunder til grunn og om en legger alle kundene i SpareBank 1 alliansen til grunn. Analysen viser også at rangeringsevnen har vært stabil over tid og robust i finanskrisen.

Figur 61 nedenfor viser scoringsmodellens rangeringsevne for bedriftsmarkedskunder i perioden 2007-2010. Analysen viser rangeringsevnen for henholdsvis kundene i SpareBank 1 SR-Bank og for alle kundene i SpareBank 1 alliansen totalt sett.

Figur 61: Rangeringsevne (AUC) for bedriftsmarkedskunder

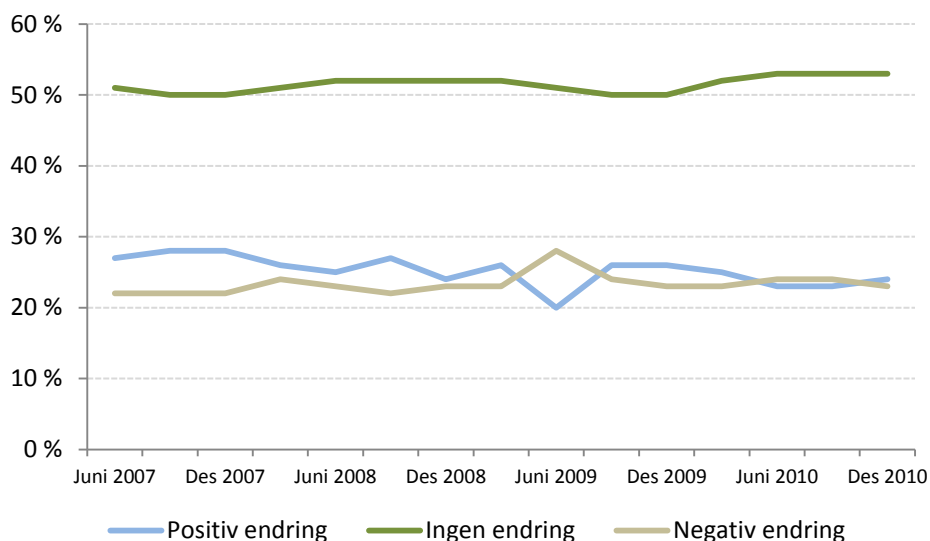
Valideringsresultatene viser at SpareBank 1 sin scoringsmodell for beregning av kundenes misligholdssannsynlighet har en meget god rangeringsevne både på bank- og alliansenivå. Analysen viser også at rangeringsevnen har vært stabil over tid og robust i finanskrisen.

b) Stabilitet i misligholdsestimatene (PD)

SpareBank 1 SR-Bank har som målsetting å beregne misligholdssannsynligheter som forutsier langsiktig utfall. Dette betyr at estimert misligholdssannsynlighet på kundene bør være relativt stabil gjennom en konjunktursyklus. Det er imidlertid naturlig å forvente en noe større migrering (endring mellom misligholdsklassene) i forbindelse med brå konjunkturoendringer.

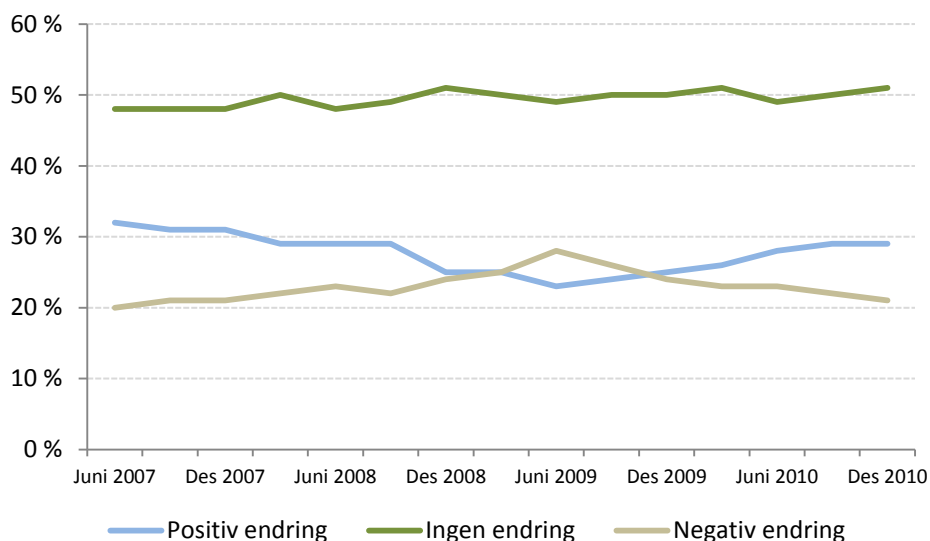
Figur 62 og 63 nedenfor viser migreringen til personmarkedskunder i perioden 2007 – 2010 fordelt på kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom og øvrige kunder. En kunde migrerer i figuren dersom den endrer misligholdsklasse i løpet av ett år.

Figur 62: Migrering for kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom

Figur 62 ovenfor viser at migreringen har vært svært stabil i perioden for kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 viser grafen at 53 prosent av kundene ikke har endret misligholdsklasse de siste tolv månedene. Ved samme tidspunkt har 24 prosent av kundene migrert til en bedre misligholdsklasse, mens 23 prosent av kundene har migrert til en dårligere misligholdsklasse. Dette avviker ikke vesentlig fra nivået ved utgangen av 2. kvartal 2007, noe som tyder på at finanskrisen ikke har medført nevneverdig økt migrering i porteføljen.

Figur 63: Migrering for øvrige personmarkeds kunder

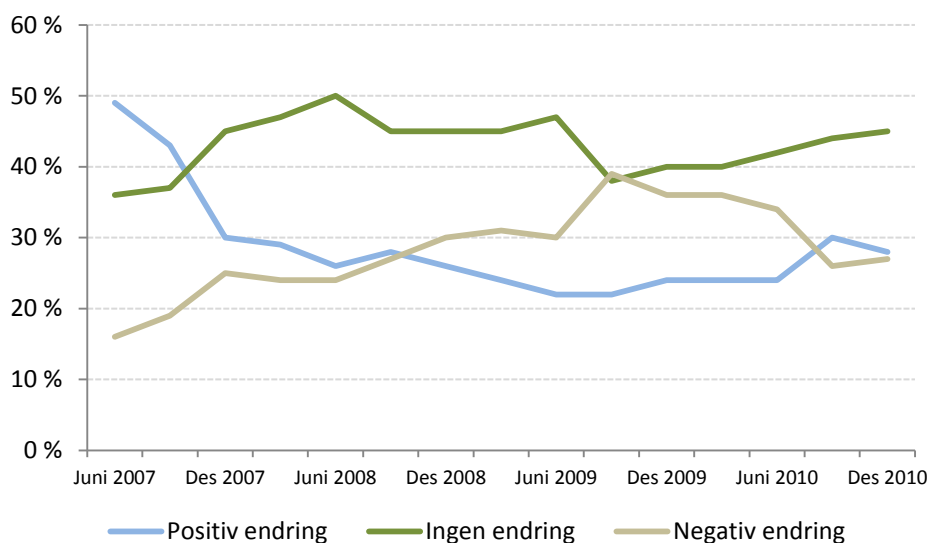
Figur 63 ovenfor viser at migreringen har vært relativt stabil i perioden for øvrige personkunder. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 viser figuren at 51 prosent av kundene ikke har endret misligholdsklasse de siste tolv månedene. Ved samme tidspunkt har 29 prosent av kundene migrert til en bedre misligholdsklasse, mens 21 prosent av kundene har migrert til en dårligere misligholdsklasse. Figuren viser imidlertid noe mer migrering over tid enn hva som er tilfellet med kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom. Finanskrisen har dermed i noen grad påvirket migreringen i porteføljen. Dette stemmer

godt med tidligere erfaring som tilsier at det er høyere volatilitet i misligholdet på lån til personmarkeds kunder uten sikkerhet i fast eiendom enn til personmarkeds kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom.

Negativ migrering skyldes i hovedsak at kundene får interne eller eksterne anmerkninger. Positiv migrering skyldes i hovedsak at kundene får bedret anmerkingshistorikk over tid.

Figur 64 nedenfor viser migreringen til bedriftsmarkeds kunder i perioden 2007 – 2010.

Figur 64: Migrering for bedriftskunder

Figur 64 viser at finanskrisen har medført økt negativ migrering i bedriftsmarkedsporteføljen, mens de mer positive markedsutsiktene i den senere tid har medført økt positiv migrering i bedriftsmarkedsporteføljen. I perioden har andel kunder som ikke har endret misligholdsklasse økt fra 36 prosent til 45 prosent. Ved utgangen av 4. kvartal 2010 har 27 prosent av kundene migrert negativt de siste tolv månedene, mot 16 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2007 og 39 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2009. Den positive migreringen er redusert fra 49 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2007 til 28 prosent ved utgangen av 4. kvartal 2010, men var på det laveste ved utgangen av 3. kvartal 2009 nede i 22 prosent.

Analysen viser videre at ca 68 prosent av kundene som migrerer, kun migrerer en misligholdsklasse. Migreringen skyldes i hovedsak endret score på inntjenings- og likviditetsvariablene.

c) Treffsikkerhet på misligholdsnivå (PD)

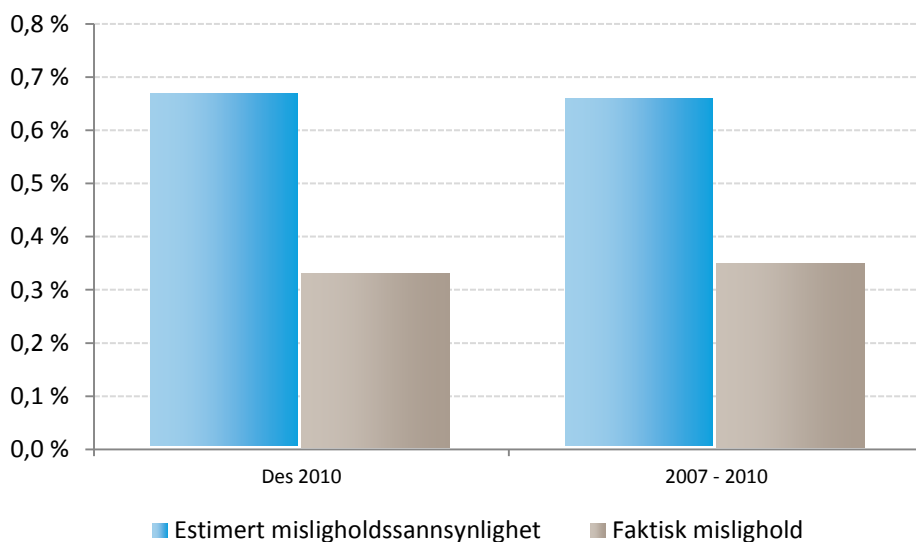
Analysen av treffsikkerhet på misligholdsnivå viser i hvor stor grad de estimerte misligholdsnivåene treffer med faktisk misligholdsnivå over tid (langsiktig utfall)⁷. Faktisk mislighold er antall kunder som er i, eller har vært i mislighold i løpet av en 12 måneders periode. Kunder med mindre låneengasjement teller med andre ord like mye som kunder med store låneengasjement. Kunder med mindre låneengasjement er historisk overrepresentert i misligholdet.

I figur 65 og 66 nedenfor vises treffsikkerhet på misligholdsnivå for personmarkeds kunder i perioden 2007-2010 fordelt på kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom og øvrige kunder. Figurene viser at

⁷ Langsiktig utfall for misligholdssannsynlighet estimeres med utgangspunkt i en full tapssyklus. En full tapssyklus innebærer gjennomsnittlig mislighold over en periode på om lag 25 år, der perioden forutsettes å inneholde minst en dyp krise.

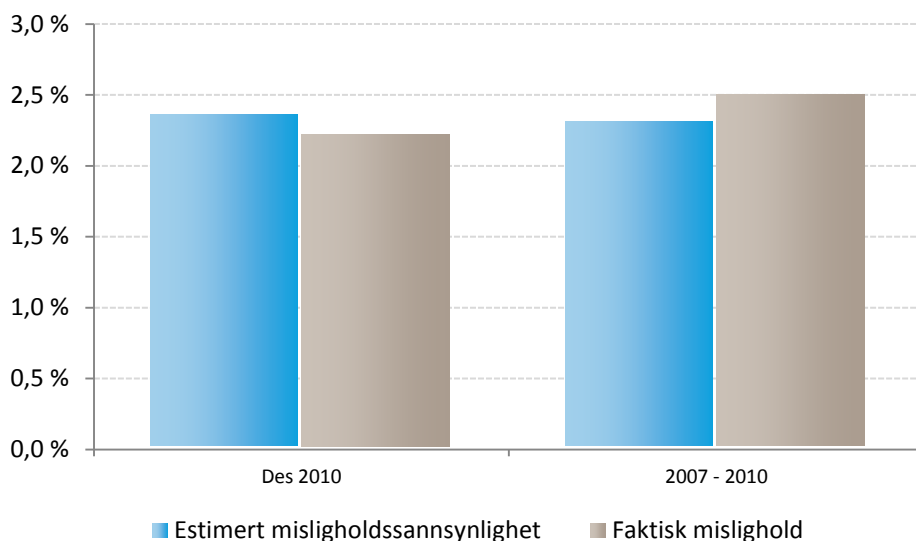
SpareBank 1 SR-Bank over tid har overestimert misligholdet for personmarkedssegmentet med sikkerhet i fast eiendom. For segmentet uten sikkerhet i fast eiendom, har estimert misligholdssannsynlighet vært tilnærmet lik faktisk mislighold for nesten alle perioder, men med en svak underestimering mot slutten av perioden. I revidert scoringsmodell er det foreslått å redusere antall scorekort fra fire til to; ett scorekort for kunder med sikkerhet i fast eiendom og ett scorekort for øvrige kunder. Dette vil føre til at nivået vil kalibreres mer korrekt for de enkelte segmentene. Modellen er planlagt implementert i 1. halvår 2011. Den nye scoringsmodellen vil først bli implementert internt, da regulatorisk anvendelse krever godkjenning av Finanstilsynet.

Figur 65: Treffsikkerhet på misligholdsnivå for kunder med lån med sikkerhet i fast eiendom

Figur 65 viser at ved utgangen av 4. kvartal 2010 ble estimert mislighold for personkunder med lån med sikkerhet i fast eiendom beregnet til 0,67 prosent, mens faktisk mislighold ble 0,33 prosent. Dette er omtrent på samme nivå som for perioden 2007-2010 samlet sett. Det har vært en betydelig overestimering av misligholdet i perioden. SpareBank 1 SR-Bank vurderer på bakgrunn av dette å nedjustere misligholdsestimatene for langsiktig utfall i 2011. Justeringen vil få begrensede konsekvenser for størrelsen på risikojustert kapital.

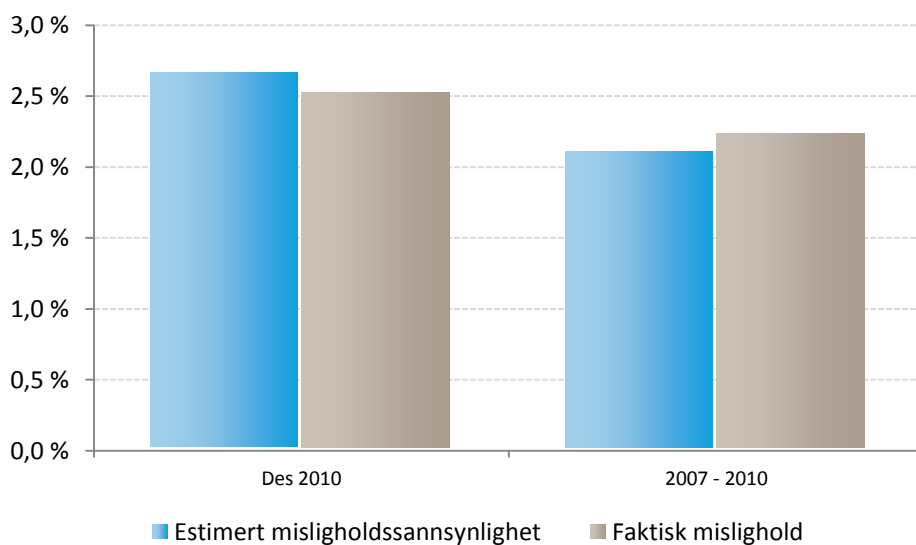
Figur 66: Treffsikkerhet på misligholdsnivå for øvrige personmarkeds kunder

Figur 66 viser at ved utgangen av 4. kvartal 2010 ble estimert mislighold for øvrige personkunder estimert til 2,36 prosent, mens faktisk mislighold ble 2,22 prosent. I perioden 2007-2010 var estimert mislighold på 2,31 prosent, mens faktisk mislighold ble 2,51 prosent. Det har vært en underestimering av misligholdet i forhold til langsiktig utfall. SpareBank 1 SR-Bank vil på bakgrunn av dette oppjustere misligholdsestimatene for langsiktig utfall i 2011. Justeringen vil få begrensede konsekvenser for størrelsen på risikojustert kapital.

I figur 67 nedenfor vises treffsikkerhet på misligholdsnivå for normalscorede bedriftskunder i perioden 2007-2010.

Figur 67: Treffsikkerhet på misligholdsnivå for normalscorede bedriftsmarkeds kunder

Figur 67 viser at ved utgangen av 4. kvartal 2010 ble beregnet mislighold for normalscorede bedriftsmarkedskunder estimert til 2,67 prosent, mens faktisk mislighold ble 2,53 prosent. I perioden 2007-2010 var estimert mislighold på 2,11 prosent, mens faktisk mislighold ble 2,24 prosent.

Tapsgrad ved mislighold – LGD

Modellbeskrivelse

Tapsgrad ved mislighold beskriver hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Vurderingen tar hensyn til verdien av underliggende sikkerheter og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

SpareBank 1 SR-Bank tar hensyn til hovedtyper av sikkerheter som vist i tabell 13 nedenfor:

Tabell 13: Hovedtyper av sikkerheter

Sikkerhetstype	Personmarkedet	Bedriftsmarkedet
Fast eiendom	X	X
Motorvogn	X	X
Fritidsbåter	X	
Verdipapirer	X	X
Kausjoner	X	X
Driftstilbehør		X
Skip		X
Anleggsmaskiner		X
Varelager		X
Landbruksløsøre		X
Kundefordringer		X
Innskudd		X

Det tillates ikke pant i innskudd hos personmarkedskunder som omfattes av forbrukerdefinisjonen i Finansavtaleloven.

I personmarkedet fastsettes markedsverdien for fast eiendom enten ved å benytte meglertakst/takst, verdiestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom) eller unntaksvis ved å benytte egenvurdering. Eiendomsverdi er et informasjons- og analyseverktøy som gir tilgang til estimert markedsverdi for eiendommer i Norge. Bruk av verdiestimer fra Eiendomsverdi kan i henhold til interne rutiner benyttes dersom eiendommen ligger i et velfungerende boligmarked og det er liten grad av usikkerhet i verdiestimatet. Egenvurdering kan bare benyttes dersom vilkårene for dette er oppfylt, men da skal en annen enn kundeansvarlig godkjenne verdivurderingen som legges til grunn. Realisasjonsverdien på fast eiendom fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi og redusere denne med henholdsvis 20 prosent for boligeiendommer og 40 prosent for tomter og

fritidseiendommer. I personmarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn fast eiendom.

I bedriftsmarkedet er leieverdimetoden den primære metoden for beregning av sikkerhetsverdi på næringsseiendommer. Markedsverdien beregnes ved å multiplisere netto leieinntekter med en rentesats som reflekterer risikofri plassering + generell risikopremie. På basis av den beregnede markedsverdi fastsettes realisasjonsverdien til mellom 60 prosent og 80 prosent, avhengig av byggets beskaffenhet og hva det benyttes til. Spesialiserte industribygg med begrensede alternative anvendelsesmuligheter tilordnes en realisasjonsverdi på maksimalt 25 prosent av markedsverdien.

Øvrige sikkerhetsverdier verdivurderes i henhold til fastsatte interne rutiner. Realisasjonsverdien på de stilte sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, og denne reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper og utgjør minimum 20 prosent. Sikkerheter i form av negativ pant og unoterte verdipapirer tillegges ikke noen sikkerhetsmessig realisasjonsverdi, mens kausjoner bare kan tillegges realisasjonsverdi dersom visse vilkår er oppfylt.

Det benyttes sju klasser (1 – 7) for klassifisering av engasjementer i henhold til tapsgrad ved mislighold. Definisjonen av disse klassene for bedriftsmarkedsengasjementer er vist i tabell 14 nedenfor. Personmarkedskunder har en noe høyere estimert tilfriskningsgrad på misligholdte engasjementer, og tilsvarende tapsgrader for disse vil derfor være noe lavere enn for bedriftsmarkedskunder innen samme sikkerhetsklasse.

Tabell 14: Definisjon av tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Klasse	Tapsgrad nedre grense	Tapsgrad øvre grense	Tilsvarende sikkerhetsdekning (realisasjonsverdi)
1	-	0,08 %	Over 120 %
2	-	0,08 %	Over 100 %
3	0,08 %	13,62 %	Over 80 %
4	13,62 %	27,23 %	Over 60 %
5	27,23 %	40,85 %	Over 40 %
6	40,85 %	54,46 %	Over 20 %
7	54,46 %	68,08 %	Inntil 20 %

Valideringsresultater

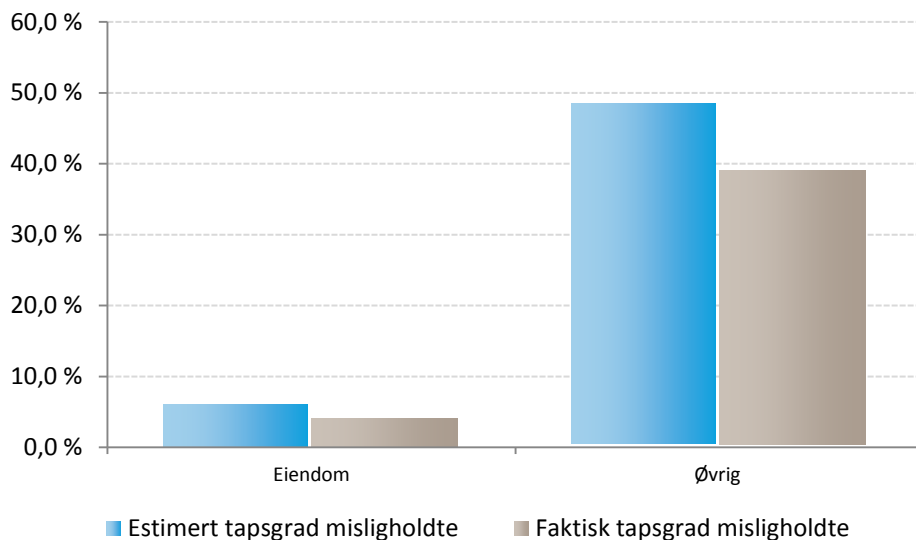
Treffsikkerhet Tapsgrad ved Mislighold (LGD)

Analysen viser i hvor stor grad de beregnede tapsgradene på misligholdte engasjement samsvarer med den faktiske tapsgraden. Mens SpareBank 1 SR-Bank bruker langsiktige utfall ved beregning av misligholdssannsynligheten, bruker konsernet såkalte down-turn estimater ved beregning av tapsgrad. Dette betyr at estimert tapsgrad skal forutsi tapsgraden i en nedgangskonjunktur.

Ved beregning av tapsgrad for personmarkedet justeres markedsverdien for sikkerheter som hovedregel ned med minimum 20 prosent for å reflektere den antatte realisasjonsverdien i økonomiske nedgangstider.

Figur 68 nedenfor viser estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte engasjement i SpareBank 1 SR-Bank i perioden 2000 til 2010 fordelt på misligholdte personmarkedsengasjement med sikkerhet i fast eiendom og øvrige misligholdte engasjement. Da validering av tapsgrad påkriver en viss oppklaringsperiode, vil resultatene fra siste års validering inneholde beste tapsestimat for misligholdte ikke oppgjorte engasjement.

Figur 68: Tapsgrad misligholdte engasjement i personmarkedet

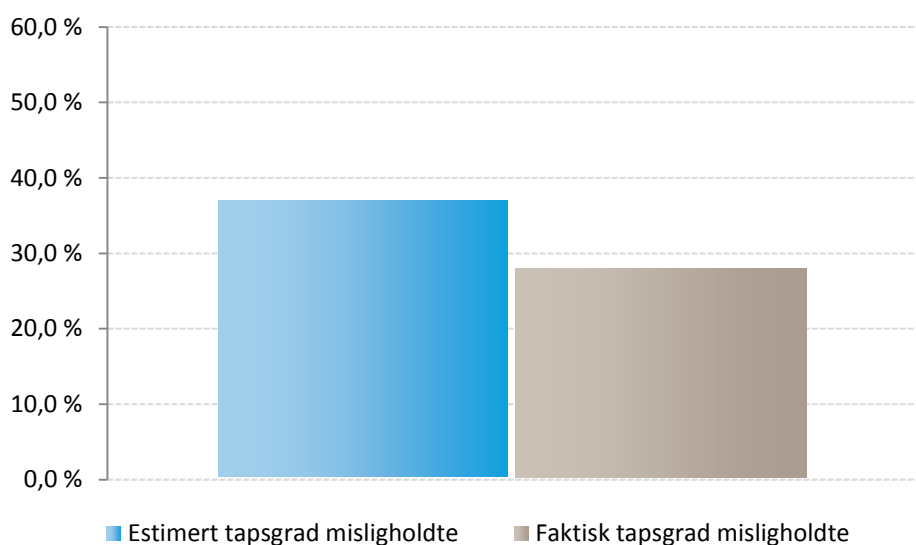

Analysen viser at for misligholdte engasjement med sikkerhet i fast eiendom er faktisk tapsgrad 4,1 prosent mot en estimert tapsgrad⁸ på 6,0 prosent for perioden. For øvrige misligholdte engasjement er faktisk tapsgrad 39,0 prosent mot en estimert tapsgrad på 48,5 prosent. Analysen viser dermed en generell overestimering av den faktiske tapsgraden både for kunder med sikkerhet i fast eiendom og for øvrig kunder.

Figur 69 nedenfor viser estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte engasjementer i bedriftsmarkedet i SpareBank 1 SR-Bank i perioden 2000 til 2010. Da validering av tapsgrad krever en viss oppklaringsperiode, vil resultatene fra siste års validering også her inneholde beste tapsestimat for misligholdte ikke oppgjorte engasjement.

⁸ Estimert tapsgrad er estimert for alle misligholdte kunder en måned før mislighold.

Figur 69: Tapsgrad misligholdte engasjement i bedriftsmarkedet

Analysen viser at faktisk tapsgrad på misligholdte engasjement er 28 prosent mot estimert 37 prosent. Perioden for tapsdata dekker perioden 2000 til 2010 som i stor grad inneholder år med høy økonomisk aktivitet, mens estimert tapsgrad skal forutsi tapsgraden i en økonomisk nedgangskonjunktur. Dette er en av forklaringene på avviket mellom estimert og faktisk tapsgrad.

Eksposering ved mislighold - EAD

Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet kredittramme som forventes trukket opp ved mislighold. For garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer for bedriftsmarkedskunder forutsettes det et opptrekk på 75 prosent (0,75). For innvilgede, men ikke trukne rammer på personmarkedskunder forutsettes det et opptrekk på 100 prosent (1)

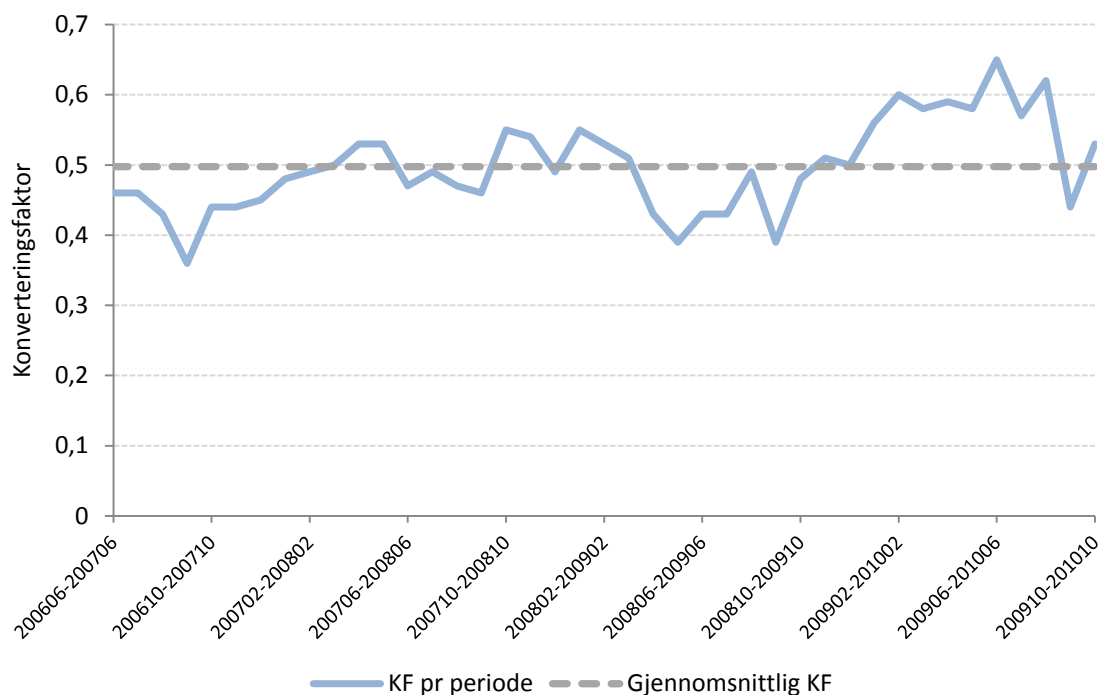
Treffsikkerhet KF-faktor (EAD)

Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet kredittramme som forventes trukket opp ved mislighold. Dersom konverteringsfaktoren (KF) settes lik 1 blir eksposering ved mislighold (EAD) lik full rammeutnyttelse.

For personmarkedet er KF-faktor for kredittrammer konservativt satt til 100 prosent (1).

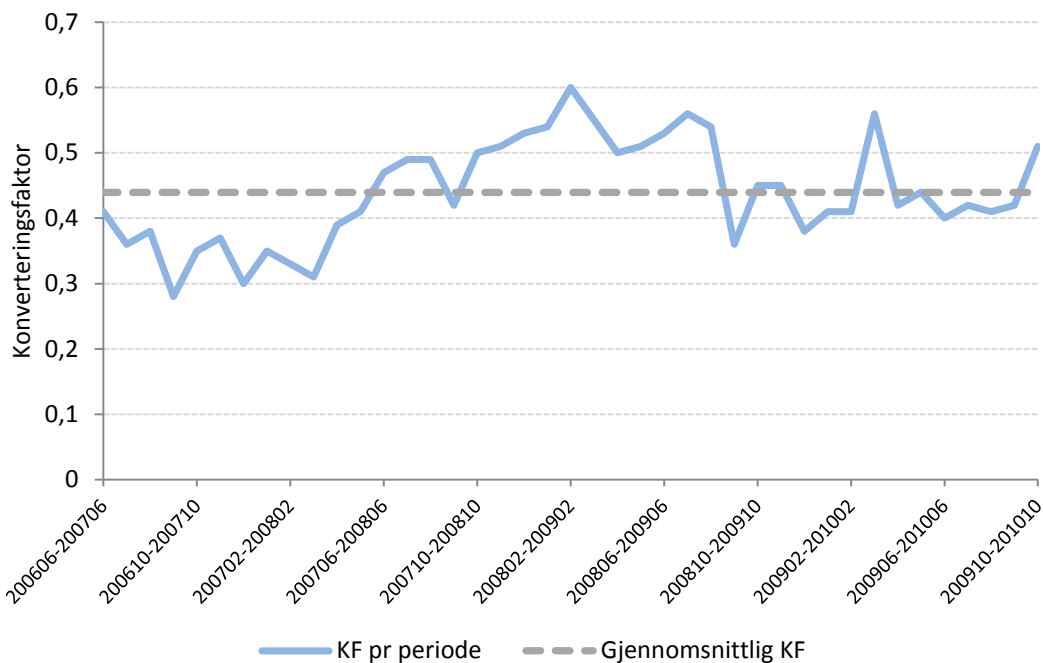
Valideringsresultatene viser at faktisk konverteringsfaktor er vesentlig lavere, slik det er illustrert i figur 70 nedenfor. Figuren viser at i perioden 2007 – 2010 har konverteringsfaktoren i gjennomsnitt vært 50 prosent, med en spennvidde fra en laveste observerte verdi på 36 prosent til høyeste observerte verdi på 65 prosent. Dersom man ser hele SpareBank 1 Alliansen under ett er gjennomsnittlig konverteringsfaktor 57 prosent, men det er en vesentlig mindre spennvidde i observerte verdier over tid som følge av et større statistisk datagrunnlag.

Figur 70: Konverteringsfaktor ved beregning av EAD i personmarkedet

For bedriftsmarkedet er KF-faktor for trekkrettigheter inklusive garantier for låneprogrammer konservativt satt til 75 prosent (0,75). Valideringsresultatene viser at faktisk konverteringsfaktor er vesentlig lavere, slik det er illustrert i figur 71 nedenfor. Figuren viser at i perioden 2007 – 2010 har konverteringsfaktoren i gjennomsnitt vært 44 prosent, med en spennvidde fra en laveste observerte verdi på 28 prosent til høyeste observerte verdi på 60 prosent. Dersom man ser hele SpareBank 1 Alliansen under ett er gjennomsnittlig konverteringsfaktor 43 prosent, men det er en vesentlig mindre spennvidde i observerte verdier over tid som følge av et større statistisk datagrunnlag.

Figur 71: Konverteringsfaktor ved beregning av EAD i bedriftsmarkedet

Forventet tap - EL

Forventet tap beskriver det tapet konsernet statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode (langsiktig utfall). Forventet tap beregnes ved å multiplisere henholdsvis sannsynlighet for mislighold, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold.

Risikogrupper

Et engasjement får tildelt en risikogruppe fra laveste til høyeste risikogruppe basert på engasjementets forventede tap. Risikogrupperne er definert som vist i tabell 15 nedenfor.

Tabell 15: Definisjon av risikogrupper

Risikogruppe	Forventet tap	
	Nedre grense	Øvre grense
Laveste	0 %	0,0125 %
Lav	0,0125 %	0,50 %
Middels	0,50 %	2,00 %
Høy	2,00 %	2,40 %
Høyeste	2,40 %	99,99 %

Risikojustert kapital - UL

Det er mange forhold som påvirker konsernets tap på utlån og kreditter. Det forventede tapet er basert på størrelser som er usikre. Usikkerheten er i stor grad knyttet til egenskaper ved engasjementene. Det er relativt lite usikkerhet knyttet til godt sikrede engasjement til låntakere som har god betjeningsevne, mens det er relativt stor usikkerhet knyttet til svakt sikrede engasjement og til kunder med ustabil betjeningsevne.

For å ta hensyn til disse forholdene beregnes det et uventet tap på alle engasjement. Ved å summere de uventede tapene over alle engasjement får vi et anslag på hvor mye konsernet kan tape utover det forventede tapet. Dette anslaget tar hensyn til at alle kundene ikke gir tap samtidig. Det brukes derfor en korrelasjon mellom kundene på 0,2 for å ta hensyn til dette. Basert på tilgjengelige internasjonale studier vurderes denne korrelasjonen som en konservativ tilnærming.

Risikojustert kapital beskriver med andre ord hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke alle mulige uventede tap ut fra et gitt konfidensnivå på 99,97 prosent.

Risikoprising - Rorac

SpareBank1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko riktig. Dette innebærer at engasjementer med høy risiko prises høyere enn engasjementer med lav risiko. Det generelle nivået på risikoprisingen vil imidlertid også avhenge av konsernets overordnede avkastningsmål og hensynet til konkurransesituasjonen.

SpareBank 1 SR-Bank bruker derfor modeller som beregner den riktige risikoprisen som bør tas for blant annet å prise inn forventet tap og avkastning på risikojustert kapital. Risikoprisingmodellen tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem.

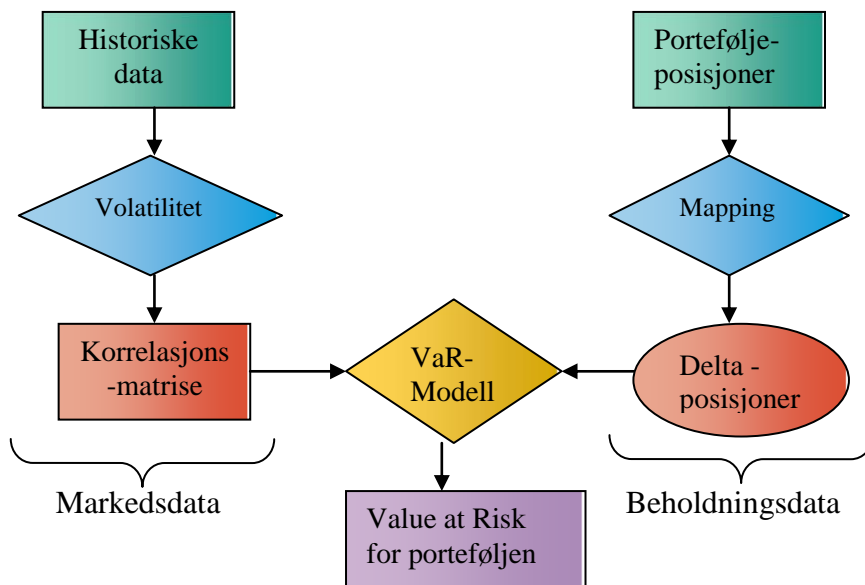
Modellen bygger på en standard "RARORAC"-modell (Risk Adjusted Return On Risk Adjusted Capital) for måling av risikojustert avkastning.

Prisingmodellen brukes hovedsakelig ved innvilgelse og fornyelse til å beregne kundens pris og for å måle og følge opp lønnsomheten.

4.5.3 Markedsrisiko

Konsernet rapporterer regulatorisk kapital i henhold standardmetoden for markedsrisiko. Risikojustert kapital for rente-, valuta- og verdipapirrisiko beregnes i forbindelse med Pilar 2 etter Value at Risk (VaR) prinsippet. Formålet med verktøyet er å estimere nivået på bankens markedsrisiko og nødvendig økonomisk kapital som følge av den kalkulerede risikoeksponeringen. VaR-modellen benytter historiske observasjoner for å estimere fremtidige varianser og kovarianser. Figuren under viser de ulike sekvensene som ligger til grunn for VaR-beregningen:

Figur 72: Trinn i VaR-modellen

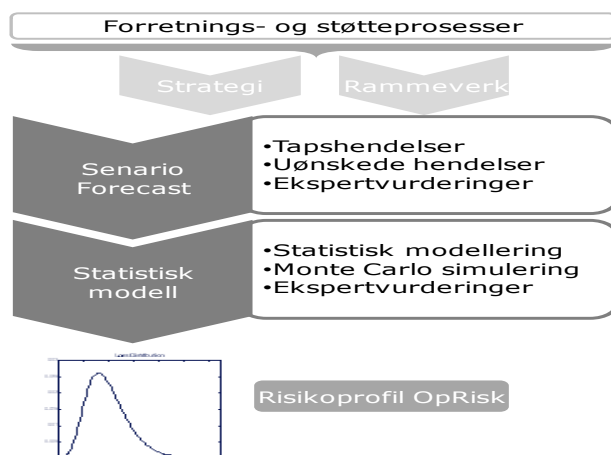
VaR-modellen er et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyring og kapitalallokering. Modellen benyttes imidlertid ikke i den daglige styringen av konsernets markedsrisiko.

Kvantifisering av risikojustert kapital for spreadrisiko i obligasjonsporteføljene beregnes i henhold Finanstilsynets modell for risikobasert tilsyn av markedsrisiko i forsikringsselskaper. Metodikken er i hovedsak basert på Solvens II (QIS5-spesifikasjonene) og legger til grunn et konfidensnivå på 99,5 prosent. Ettersom SpareBank 1 SR-Bank beregner risikojustert kapital med 99,97 prosent har man lagt inn en justeringsfaktor for å ta høyde for forskjellen i konfidensnivå.

4.5.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko identifiseres i konsernets vesentlige forretnings- og støtteprosesser. For å identifisere operasjonell risiko benyttes en kombinasjon av workshop med prosesseamene og evt. andre ekspertressurser. Data over tapshendelser og uønskede hendelser hentet fra SpareBank 1 SR-Bank sin egen Taps- og hendelsesdatabase inkluderes og i tillegg benyttes eksterne hendelser.

Figur 73: Overordnet modell for måling av operasjonell risiko

For hver forretnings- og støtteprosess gjennomføres en overordnet analyse basert på CoSo anbefaling. Gjennom workshop med prosessteamene identifiseres den operasjonelle risikoen for forretnings- og støtteprosessene. Til å identifisere operasjonell risiko benyttes et eget verktøy utviklet av Universitetet i Stavanger, kalt Orbit (Operational Risk in Banking Identification Tool). Metoden fokuserer på fremtidige potensielle hendelse og bevisstgjøring av den operasjonelle risikoen som prosessen er eksponert for. Metoden drar nytte av kollektiv kunnskap og erfaring samtidig som den bidrar til økt kunnskap om operasjonell risiko

Basert på detaljanslysene skal det utarbeides et estimat over antall hendelser basert på operasjonell risiko for den enkelte forretnings- og støtteprosess, i forhold til forhåndsdefinerte tapsintervaller, jfr. figur 74 nedenfor.

Figur 74: Kvantifisering av operasjonell risiko

Prosess/Delprosess				Scenario						
Risiko	Kilde	Kontroll/ styringstiltak	Effekt tiltak	Estimert antall hendelser pr år					Max enkelt tap i mill kr	Hendelser pr år
			Høy Medium Lav	0 – 0,5 mill kr	0,5 – 10 mill kr	10 – 50 mill kr	50 -75 mill kr	> 75 mill kr		

Estimert antall hendelser pr år er basert på følgende faktorer;

Tapshendelser og uønskede hendelser. For interne hendelse vurderes type tapshendelser og uønskede hendelser, samt konsekvensen av disse, i.e. faktiske tap eller potensielt tap. Interne hendelser og historikk på tap gir en god indikasjon på effekten av etablerte kontroll og styringstiltak. Erfaring fra eksterne hendelser benyttes til å kunne si noe om potensialet for eventuelle interne hendelser forutsatt at utgangspunktet for hendelsen er representativ for egen organisasjon og produktutvalg.

Ekspertvurderinger. Prosessansvarlige og fageksperter med god kunnskap og lang erfaring fra de enkelte prosessområdene deltar i å estimere antall hendelser. Fagekspertene har ingen intensiver etablert til kvantifisering av operasjonell risiko og fremstår derfor som uavhengige.

Antall hendelser pr år inneholder estimert forventet tap med relativt små beløp og hyppigere antall enn for uventet tap. Estimert antall hendelser pr år innenfor et beløpsintervall kan variere fra en enkelt

hendelse pr måned til en enkelt hendelse hvert år, eller en hendelse hvert 10. år (0,10/år), hvert 50. år (0,02/år) osv.

Beløpsintervallene er basert på bankinterne data og historikk fra tidligere hendelser internt og nasjonalt og internasjonalt. For hver identifiserte risiko skal det i tillegg til estimert antall hendelser innenfor gitte beløpsintervaller, defineres et maksimum tap for hver risiko. Maksimum tap settes basert på ekspertvurderinger samt basert på interne data og nasjonale/internasjonale hendelser.

Risikoprofil utarbeides basert på EL (forventet tap) og UL (uventet tap, 99,97 prosent konfidensnivå).

Det benyttes scenarioanalyser og statistisk modellering (Monte Carlo simulering) for å beregne konsernets risikoeksponering for operasjonell risiko. Faktorene i scenarioanalysene er basert på identifiserte risikoer, tapsdata og ekspertvurderinger. Man danner seg et bilde av hvilke risikoer man står overfor og knytter statistiske fordelinger til hver variabel som inngår i bergningsmodellene og simulerer tilfeldig trekning av hver av dem samtidig. Minimum og maksimum verdier samt forventning om antall hendelser er definert i tabell, se figur 74.

Når risikoprofil er satt for hver forretnings- og støtteprosess foretas det en totalberegning av risikoprofilen for operasjonell risiko basert på samme metode som beskrevet over. Eventuelle korrelasjonseffekter mellom de ulike forretnings- og støtteprosessene blir tatt hensyn til i beregningen.

4.5.5 Eierrisiko

Ved beregning av risikojustert kapital for eierrisiko tas det utgangspunkt i selskapenes egen ICAAP eller tilsvarende kapitalberegninger.

4.5.6 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko beregnes på bakgrunn i volatiliteten i konsernets inntekter og eventuelle merkostnader som følge av uro i fundingmarkedet.

4.5.7 Omdømmerisiko

For beregning av risikojustert kapital for omdømmerisiko benyttes det scenarioanalyser og statistisk modellering (Monte Carlo simulering). Faktorene i scenarioanalysene er basert på identifiserte risikoer og ekspertvurderinger.

4.5.8 Strategisk risiko

Risikojustert kapital for strategisk risiko settes på bakgrunn av ekspertkunnskap og skal reflektere nedsiderisikoen i strategiske prosjekter.

4.5.9 Diversifiseringseffekter

Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig. Samlet risiko er et resultat av den målte risiko på de ulike områder og graden av samvariasjon mellom de ulike risikoene.

Konsernet er kjent med at det foreligger lite erfaringsmateriale i Norge og internasjonalt med estimering, bruk, validering og etterprøving av beregnede diversifiseringseffekter mellom ulike risikotyper. Konsernet er også kjent med at det hersker betydelig skepsis blant tilsynsmyndighetene internasjonalt med hensyn til de metoder som brukes for å beregne diversifiseringseffekter i

institusjonene. Kredittilsynet deler denne skepsis og vil være forsiktige med å tillate bruk av diversifiseringseffekter i institusjonens beregning av kapitalbehov.

På bakgrunn av overnevnte forhold har SpareBank 1 SR-Bank valgt en konservativ tilnærming ved beregning av korrelasjonskoeffisientene slik at det gjøres forsvarlige fradrag i samlet kapitalbehov.

Korrelasjonseffekten er forsøkt estimert ved hjelp av historiske data hvor dette har vært mulig (for kreditt- og markedsrisiko). For disse områdene har konsernet både sett på korrelasjonseffekten over en lengre periode (1988-2004) og for en gitt stressperiode (1990-1995). Konsernet har deretter valgt å bruke de mest konservative estimatene i beregning av diversifiseringseffektene. For kredittområdet er det tatt utgangspunkt i kredittap for norske banker i perioden 1988-2004.

På områder hvor det ikke foreligger data er det lagt til grunn konservative estimater basert på kvalitative vurderinger.

5. PILAR 3: DETALJINFORMASJON REGULATORISK KAPITALDEKNING

5.1 Konsolidering

Tabell 16: Konsolideringsgrunnlag

Datterselskap (beløp i tusen kroner)	Antall aksjer	Bokført verdi	Stemmerett	Konsolideringsmetode
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334 000	418 686	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	45 365	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	-	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3 500	174 087	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning ASA	6 000	29 019	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningsservice AS	1 000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Kvinnherad Sparebank Eigedom	3 000	15 061	100 %	Oppkjøpsmetoden
SpareBank 1 SR-Fondsforvaltning ASA	10 000	11 636	100 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		693 979		

Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

Investeringer i Tilknyttede selskaper

Investeringer i tilknyttede selskaper blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet og etter oppkjøpsmetoden i morbanken. Investeringene blir behandlet likt for kapitaldekningsformål bortsett fra konsernets investeringer på 28,57 % i SpareBank 1 Boligkreditt AS og 24,13% i SpareBank 1 Næringskreditt AS. I konsernets kapitaldekning foretas en forholdsmessig konsolidering.

Investeringer i Fellestrollert virksomhet

Konsernet har en eierandel på 19,5 % i SpareBank 1 Gruppen AS, 19,5% i Bank 1 Oslo AS og 23,5 % i BN Bank ASA.

Investeringene blir bokført etter egenkapitalmetoden. I konsernet går den bokførte verdien av investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo AS til fradrag i ansvarlig kapital og i beregningsgrunnlaget i kapitaldekningen.

Når det gjelder investeringen i BN Bank ASA foretas en forholdsmessig konsolidering i konsernets kapitaldekning.

I SpareBank 1 SR-Bank blir investeringene bokført etter oppkjøpsmetoden. Den del av investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS sin og Bank 1 Oslo AS sin bokførte verdi som overstiger 2 % av SpareBank 1 Gruppen sin og Bank 1 Oslo sin ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget.

Tabell 17: Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner

Beløp i mill kroner	Bokført verdi
SR-Pensjonskasse	35
Sandnes Sparebank	65
Øvrige finansinstitusjoner	21
Sum	121

SpareBank 1 SR-Bank legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av

regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammelovgivningen og forskriften. Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse to selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra disse selskapene.

5.2 Ansvarlig kapital

Tabell 18: Ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggs kapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger pr. 31.12.2010

Ansvarlig kapital, herunder kjernekapital og tilleggs kapital samt aktuelle tillegg, fradrag og begrensninger pr. 31.12.2010

Konsern (beløp i mill kroner)	2010	2009
Eierandelskapital	3 183	3 023
- Egne egenkapital bevis	-3	-9
Overkursfond	625	458
Utjevningfond	1 175	759
Avsatt utbytte	336	212
Grunnfondskapital	2 477	2 241
Kompensasjonsfond	55	20
Gavefond	372	240
Fond for urealiserte gevinster	43	127
Annen egenkapital	1 139	1 002
Sum balanseført egenkapital	9 402	8 073
Kjernekapital		
Utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-77	-42
Fond for urealiserte gevinster tilgjengelig for salg	-2	-1
Fradrag for avsatt utbytte	-336	-212
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-21	-17
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-268	-337
50 % kapitaldekningsreserve	-645	-552
Andel av nullstilte uamortiserte estimatavvik	-	-
Fondsobligasjon ¹⁾	1 389	1 218
Sum kjernekapital	9 442	8 130
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Evigvarende ansvarlig kapital	783	760
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	2 191	2 045
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-21	-17
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-268	-337
50 % kapitaldekningsreserve	-645	-552
Sum tilleggs kapital	2 040	1 899
Netto ansvarlig kapital	11 482	10 029
¹⁾ Betingelser fremgår av tabellen "Ansvarlig lånekapital og Fondsobligasjon"		
Minimumskrav ansvarlig kapital	2010	2009
Kreditrisiko (se tabell 34)	6 112	5 864
Markedsrisiko (se tabell 40)	348	319
Operasjonell risiko (se tabell 41)	374	320
Kapitalkrav knyttet til overgangsordninger	566	264
Minimumskrav ansvarlig kapital	7 400	6 767
Kapitaldekning	12,41 %	11,86 %
Herav kjernekapital	10,21 %	9,61 %
Herav tilleggs kapital	2,21 %	2,26 %

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital får redusert egenkapitalverdien med 20 prosent hvert år de siste 5 årene før forfall. I den grad konsernet har ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner, går denne direkte til fradrag i konsernets egen ansvarlige kapital for den del som overstiger 2 prosent av mottakende finansinstitusjons ansvarlige kapital.

Har konsernet ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner som utgjør mindre enn 2 prosent av den enkelte finansinstitusjons ansvarlige kapital, kommer summen av slik kapital til fradrag i konsernets ansvarlige kapital for den del som overstiger 10 prosent av konsernets ansvarlige kapital. Dersom konsernet har fått pålegg om 100 prosent kapitaldekningsreserve på bestemte eiendeler skal et beløp tilsvarende eiendelens bokførte verdi trekkes fra i den ansvarlige kapitalen og i beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget vektet i henhold til risiko.

Tabell 19: Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon (beløp i mill kroner)

Hovedstol	Betingelser	Forfall	Første forfalls- tidspunkt	2010	2009
Tidsbegrenset					
JPY 13 000	3 mnd Libor + margin	2035	2012	960	853
NOK 500	3 mnd Nibor + margin	2018	2013	499	499
NOK 450	3 mnd Nibor + margin	2017	2012	450	450
NOK 75	3 mnd Nibor + margin	2019	2014	86	-
Sum tidsbegrenset				1 995	1 802
Evigvarende					
USD 75	3 mnd Libor + margin			439	429
SEK 200	3 mnd Stibor + margin			179	173
NOK 170	3 mnd Nibor + margin			170	170
Sum evigvarende				788	772
Fondsobligasjon					
USD 75	3 mnd Libor + margin			495	493
NOK 684	3 mnd Nibor + margin			686	669
NOK 116	3 mnd Nibor + margin			115	113
NOK 40	3 mnd Nibor + margin			40	-
Sum fondsobligasjon				1 336	1 275
Opptjente renter				25	22
Sum ansvarlig lånekapital				4 144	3 871

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon i utenlandsk valuta inngår i konsernets totale valutaposisjon slik at det ikke er valutarisiko knyttet til lånene. Av totalt 4 144 mill kroner i ansvarlig lånekapital teller 1 268 mill kroner som kjernekapital, 783 mill kroner som evigvarende ansvarlig kapital og 1 961 mill kroner som tidsbegrenset ansvarlig kapital. Aktiverte kostnader ved låneopptak blir reflektert i beregning av amortisert kost. Fondsobligasjoner kan maksimum utgjøre 15 prosent av samlet kjernekapital. Eventuelt overskytende teller som evigvarende ansvarlig lånekapital.

Finansinstitusjoner som omfattes av konsolideringen

Tabell 20: Kapitalkrav, netto ansvarlig kapital og de enkelte konsoliderte selskapenes kapitaldekning.

Beløp i tusen kroner	Kapitalkrav	Netto ansvarlig kapital	Kapitaldekning i prosent
SpareBank 1 SR-Finans AS	355 192	500 329	11,27
SpareBank 1 Boligkreditt AS	3 185 482	4 648 942	11,68
BN Bank ASA	2 525 863	4 424 881	14,01
SpareBank 1 Næringskreditt AS	557 459	728 291	10,45

SpareBank 1 Boligkreditt AS bruker IRB metoden i sin kapitaldekningsrapportering. De øvrige selskapene bruker standardmetoden i sin kapitaldekningsrapportering.

5.3 Kredittrisiko - generelt om kredittrisiko, mislighold og verdifall

5.3.1 Porteføljeinformasjon basert på regulatoriske beregninger

Av de påfølgende tabeller fremgår oversikt over bankens engasjementer i relasjon til kredittrisiko.

Tabell 21: Samlet engasjementsbeløp, definert som brutto utlån til kunder + garantier + ubenyttet kreditt i konsernet, etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse og engasjementenes gjennomsnittlige størrelse i løpet av perioden, oppdelt i engasjementstyper

Beløp i mill kroner	Engasjementsbeløp pr 31.12.10	Gjennomsnittlig engasjements-beløp i 2010
Foretak	64 452	62 235
Massemarked	61 765	56 269
Brutto engasjement kunder	126 217	118 504
Individuelle nedskrivninger	-402	-366
Nedskrivning på grupper av utlån	-357	-339
Nedskrivning garantiier	-3	-6
Netto engasjement kunder	125 455	117 795
Stater (Norges Bank)	1 023	782
Institusjoner	1 273	1 287
Sum engasjementsbeløp	127 751	119 864

Tabell 22: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante geografiske områder før fradrag for nedskrivninger.

Beløp i mill kroner	Rogaland	Agder-fylkene	Hordaland	Øvrige	Sum
Brutto utlån til kunder	75 869	9 657	13 139	7 127	105 792
Ubenyttet kreditt	8 997	1 116	936	864	11 913
Garantier	5 733	572	1 134	1 073	8 512
Sum brutto engasjement kunder	90 599	11 345	15 209	9 064	126 217

Tabell 23: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på signifikante bransjer før fradrag for nedskrivninger

Beløp i mill kroner	Utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Jordbruk/skogbruk	3 430	738	13	4 181
Fiske/fiskeoppdrett	365	30	1	396
Bergverksdrift/utvinning	2 236	106	800	3 142
Industri	2 591	616	1 213	4 420
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	3 882	1 438	1 831	7 151
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	2 504	772	439	3 715
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	6 127	136	2 299	8 562
Eiendomsdrift	22 105	1 860	963	24 928
Tjenesteytende virksomhet	5 011	1 380	499	6 890
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	726	0	383	1 109
Ufordelt (merverdi fastrente utlån)	323	-323	-	-
Sum foretak	49 300	6 753	8 441	64 494
Massemarked	56 492	5 160	71	61 723
Sum brutto engasjement kunder	105 792	11 913	8 512	126 217

Tabell 24: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt etter gjenstående løpetid

Beløp i mill kroner	På forespørsel	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån kunder	37 334	4 243	12 016	52 199	105 792
Ubenyttet kreditt	12 955				12 955
Garantier		290	1 564	6 658	8 512
Sum brutto engasjement kunder	50 289	4 533	13 580	58 857	127 259
Stater (Norges Bank)	1 023	-	-	-	1 023
Institusjoner	1 273	-	-	-	1 273

Tabell 25: Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter signifikante bransjer

Beløp i mill kroner	Samlet engasjementsbeløp			Resultatførte
	Engasjementer med verdifall	Forfalte engasjementer	Verdiendringer og nedskrivninger	verdiendringer i løpet av perioden
Jordbruk/skogbruk	5	16	9	5
Fiske/fiskeoppdrett	2	0	1	-
Bergverksdrift/utvinning	0	0	0	-
Industri	60	14	28	-8
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	22	32	35	15
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	45	15	29	13
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	96	24	57	4
Eiendomsdrift	313	180	119	144
Tjenesteytende virksomhet	102	12	63	31
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	0	0		-
Sum foretak	645	293	341	204
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				23
Massemarked	117	150	61	7
Sum	762	443	402	234

Tabell 26: Faktiske tap pr. misligholdsklasse i perioden

Beløp i mill kroner	2010	2009
A (0,00-0,10 %)	0	0
B (0,10-0,25 %)	0	0
C (0,25-0,50 %)	0	0
D (0,50-0,75 %)	0	0
E (0,75-1,25 %)	0	0
F (1,25-2,50 %)	0	0
G (2,50-5,00 %)	0	0
H (5,00-10,00 %)	0	0
I (10,00 -)	0	0
J	0	0
K	234	368
Sum	234	368

Tabell 27: Separat angivelse av de samlede engasjementsbeløp med verdifall og misligholdte engasjementer fordelt på signifikante geografiske områder, herunder samlede verdiendringer og nedskrivninger

Beløp i mill kroner	Samlet engasjementsbeløp		Samlede verdiendringer og nedskrivninger
	Engasjementer med verdifall	Misligholdte engasjementer	
Rogaland	447	220	229
Agder-fylkene	208	55	99
Hordaland	95	164	70
Øvrige	12	4	4
Sum	762	443	402

Tabell 28: Avstemming av endringer i henholdsvis verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

Type verdiendring og nedskrivninger	Inngående balanse pr. 1.1.2010	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra anslått tap	Utgående balanse pr. 31.12.2010
Individuelle nedskrivninger	329	258	331	402
Nedskrivninger på grupper av utlån	320		37	357
Spesifiserte tapsavsetninger garantier	8	0	-5	3
Sum	657	258	363	762

Tabell 29: Fordeling på risikoklasser der IRB-metoden benyttes

Engasjementskategori	Misligholds- klasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennomsnittlig		
				Gjennomsnittlig risikovekt	tap gitt mislighold	
Foretak	A	509	213	0,27	0,45	0,93
	B	2 500	970	0,50	0,45	0,89
	C	7 163	2 112	0,62	0,45	0,91
	D	6 165	1 561	0,71	0,45	0,92
	E	10 085	1 868	0,91	0,45	0,94
	F	9 520	1 397	1,03	0,45	0,95
	G	10 503	1 629	1,29	0,45	0,95
	H	1 940	181	1,59	0,45	0,97
	I	1 696	112	2,15	0,45	0,98
	J	51	6	0,00	0,45	0,96
	K	651	18	0,00	0,45	0,99
Sum Foretak		50 783	10 066			
Massemarked	A	11 879	3 164	0,02	0,10	1,00
	B	21 756	2 178	0,06	0,11	1,00
	C	24 590	1 854	0,09	0,11	1,00
	D	14 508	830	0,13	0,11	1,00
	E	11 919	481	0,17	0,12	1,00
	F	4 478	135	0,24	0,12	1,00
	G	905	30	0,36	0,13	1,00
	H	921	17	0,55	0,14	1,00
	I	684	12	0,78	0,15	1,00
	J	94	0	0,06	0,11	1,00
	K	179	0	0,41	0,30	1,00
Sum massemarked		91 912	8 703			

Et engasjement anses som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over 1.000 kr, eller når banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale i henhold til sine forpliktelser ovenfor banken. Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig estimert og faktisk mislighold for porteføljen siste år og for perioden 2007-2010. Misligholdsprosenten defineres som totalt antall kunder som er, eller som har vært i mislighold innenfor en 12 måneders periode, sett i forhold til totalt antall kunder i porteføljen. Dette betyr at en misligholdt kunde med et lite låneengasjement vektet like mye som en misligholdt kunde med et stort låneengasjement.

Tabell 30: IRB Misligholdsnivå

Portefølje	Estimert mislighold	Faktisk mislighold	Estimert mislighold	Faktisk mislighold
	2009 - 2010	2009 - 2010	2007 - 2010	2007 - 2010
Massemarked med pant i fast eiendom	0,98 %	0,35 %	0,90 %	0,35 %
Øvrig massemarked	4,36 %	2,87 %	3,49 %	2,55 %
Foretak	3,25 %	2,67 %	2,88 %	2,16 %

Tabell 31 viser estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte lån i SpareBank 1 SR-Bank. Forskrift om Kapitalkrav forutsetter at estimert tapsgrad skal representere økonomiske nedgangstider (downturn). Estimert tapsgrad for massemarked er estimert for alle misligholdte kunder en måned før mislighold da dette er det siste estimatet på tapsgrad før kunden gikk i mislighold. Estimert tapsgrad på 45 prosent for foretak er myndighetsfastsatt i Forskrift om kapitalkrav. Perioden for tapsdata dekker perioden 2000 – 2010. Estimert tapsgrad er noe høyere enn faktisk tapsgrad da dette er et downturn-estimat, mens faktisk tapsgrad representerer realisasjoner utført i noe ulike konjunkturer.

Tabell 31: Tapsgrad for misligholdte lån

Portefølje	Estimert tapsgrad	Faktisk tapsgrad
Massemarked med sikkerhet i fast eiendom	14,20 %	4,10 %
Øvrig massemarked	53,50 %	39,00 %
Foretak	45,00 %	28,00 %

Tabell 32: Samlet engasjementsbeløp og andelen som er sikret med pant, fordelt på engasjementskategorier (IRB)

Engasjements kategori	Engasjements-beløp	Herav sikret med pant i fast eiendom ¹⁾
Massemarked		
Engasjementer med pant i fast eiendom	84 950	96 %
Massemarked SMB	4 423	88 %
Øvrige massemarkedsengasjementer	2 563	2 % ²⁾
Sum	91 936	

¹⁾ Andel er totalt engasjement med slik sikkerhetsstillelse i forhold til totalt engasjement for gjeldende engasjementskategori

²⁾ Et engasjement på en massemarkedskunde der realisasjonsverdi av boligen vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med fast eiendom, men som øvrig massemarked.

SpareBank 1 SR-Bank har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak hensyntas ikke sikkerhetsstillelse i LGD beregningen. Her benyttes myndighetsfastsatte LGD-faktorer. Av den grunn fremgår ingen oppstilling av slike engasjementer i ovenstående tabell.

Tabell 33: De faktiske verdiendringene for den enkelte engasjementskategori og utvikling fra tidligere perioder (IRB)

(beløp i mill kroner)	Verdi 31.12.2010	Verdiendring i 2010 (i %)	Verdi 31.12.2009	Verdiendring i 2009 (i %)	Verdi 31.12.2008	Verdiendring i 2008 (i %)	Verdi 31.12.2007
Massemarkedsengasjementer	91 936	13,8 %	80 793	33,8 %	60 392	1,3 %	59 626
-herav massemarked SMB	4 423	9,0 %	4 057	11,4 %	3 641	22,8 %	2 965
-herav massemarked personer eiendom	84 950	14,9 %	73 956	33,6 %	55 342	0,0 %	55 323
-herav massemarked personer øvrig	2 563	-7,8 %	2 780	97,3 %	1 409	5,3 %	1 338
Foretak	28 018	18,4 %	23 665	17,1 %	20 216	35,1 %	14 965
Spesialisert långivning	26 784	1,0 %	26 515	-19,1 %	32 765	23,8 %	26 474
Sum	146 738	12,0 %	130 973	15,5 %	113 373	12,2 %	101 065

5.3.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Tabell 34: Minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko fordelt på engasjementskategorier og underkategorier

Beløp i mill kroner		Engasjement	Engasjement EAD	Minimumskrav til
				ansvarlig kapital Konsolidert
Foretak	Spesialiserte foretak	26 784	25 617	1 953
	Øvrige foretak	28 018	25 800	2 042
Massemarked	Massemarked SMB	4 423	4 416	38
	Massemarked personer	84 950	84 938	680
	Massemarked øvrig	2 563	2 558	87
Minimumskrav kredittrisiko IRB		146 738	143 329	4 800
Stater		1 420		2
Institusjoner		7 372		113
Foretak		1 703		88
Massemarked		550		15
Konsoliderte selskaper		13 083		982
Øvrige eiendeler		2 797		213
Minimumskrav standardmetoden		26 925		1 413
Immaterielle eiendeler				6
Fradrag				-107
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital knyttet til kredittrisiko				6 112

5.4 Markedsrisiko

5.4.1 Porteføljinformasjon

Tabell 35: Investeringer (egenkapitalposisjoner utenfor handelsportefølje) fordelt etter formål.

Beløp i mill kroner	Investeringer	Beløp
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	Austevoll Seafood	4
	Sparebanken Vest	1
	Borea Opportunity II	7
	Progressus	13
	Viking Fotball	4
	Viking Venture II	2
	Hitec Vision Private Equity IV LP	28
	HitecVision Asset Solution	5
	OptiMarin	14
	RPT Gass	5
	Øvrige finansielle investeringer	37
Sum finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet		120
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	Nordito Property	12
	Nets Holding	264
Sum strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat		276
Strategiske investeringer til tilgjengelig for salg	Øvrige strategiske investeringer	4
Sum		400

Aksjer og andeler klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Endring i virkelig verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra finansielle investeringer.

Tabell 36: Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap

Beløp i mill kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap i 2010	Urealiserte gevinster eller tap i 2010	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	120	120	1	0	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	276	276	199	-73	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	4	4	0	0	1
Sum	400	400	200	-73	1

Tabell 37: Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer

Beløp i mill kroner	Verdi 2010	Verdi 2009
Unotert	391	248
Omsatt på børs	5	4
Øvrige	4	2
Sum	400	254

Tabell 38: Oversikt over motpartsrisiko for derivater mv. utenfor handelsporteføljen

Beløp i mill kroner	Nominell verdi	Virkelig verdi	Engasjements- beløp	Minimumskrav til ansvarlig kapital ¹⁾
Valutaterminer (forwards)	3 972	69	126	2
Valutabytteavtaler (swaps)	14 845	240	452	8
Valutaopsjoner	94	2	2	-
Valutainstrumenter i handelsportefølje	18 911	311	580	10
Rentebytteavtaler (swaps)	97 528	1 001	1 224	47
Ikke-standardiserte kontrakter	6 391	1	-	-
Renteinstrumenter i handelsportefølje	103 919	1 002	1 224	47
Rentebytteavtaler (swaps)	25 250	1 486	179	27
Renteinstrumenter utenfor handelsportefølje	25 250	1 486	179	27
Kredittderivater				
Kredittderivater	0	0	0	0
Opptjente renter		442	229	18
Sum	148 080	3 241	2 212	102

¹⁾ Minimumskravet til ansvarlig kapital beregnes i sin helhet etter standardmetoden.

Tabell 39: Sensitivitet på netto rentekost før skatt (renteendring på ett prosentpoeng) ved utgangen av 2010

Sensitivitet på netto rentekost (beløp i mill kroner)	31.12.2010
Valuta	
NOK	17
EUR	3
USD	1
Øvrige	1

Renterisiko oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser.

Handelsaktivitetene knyttet til omsetning av renteinstrumenter skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimalt potensielt tap. Den kommersielle risikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig.

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng.

Maksimalt tap skal samlet ikke overstige 30 mill kroner på kronebalansen, og innenfor hvert løpetidsbånd (0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd, 1-2 år, osv.) skal maksimalt tap ikke overstige 15 mill kroner. Maksimalt nettotap knyttet til renterisiko på valutabalansen er 8 mill kroner før skatt. Ingen enkeltvaluta kan ha høyere renterisiko enn 5 mill kroner.

5.4.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Tabell 40: Minimumskrav til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjons-, mottaks-, parts-, valuta- og varerisiko

Beløp i mill kroner	Konsolidert	Konsolidert
	2010	2009
Posisjonsrisiko	260	258
- Herav egenkapitalinstrumenter	34	47
- Herav gjeldsinstrumenter markedsportefølje	116	82
- Herav gjeldsinstrumenter bankportefølje	110	129
Motpartsrisiko (derivater i handelsporteføljen)	88	61
- Herav derivater i handelsportefølje	61	42
- Herav derivater utenfor handelsportefølje	27	19
Valutarisiko	0	0
Sum	348	319

5.5 Operasjonell risiko

Tabell 41: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden

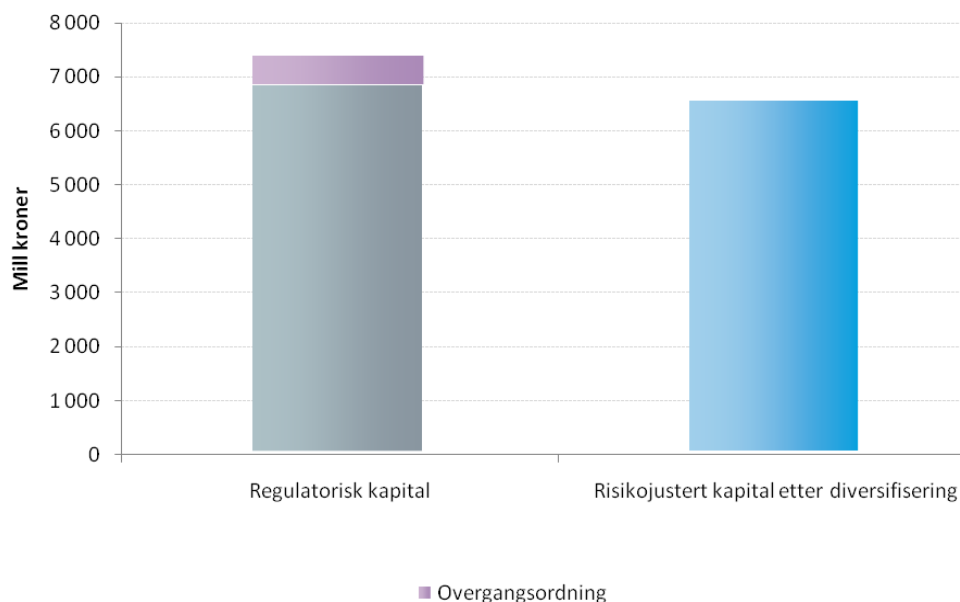
Beløp i mill kroner	Konsolidert	Eiendoms-	SR-	SR-
		Megler 1	Finans	Forvaltning
Banktjenester for massemarkeds kunder	211	33	0	8
Banktjenester for bedriftskunder	146	0	21	0
Betaling og oppgjørstjenester	17	0	0	0
Totalt	374	33	21	8

Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko er beregnet i prosent av snitt inntekt for hvert forretningsområde de 3 siste årene. Banktjenester for massemarkedet 12%, banktjenester for bedriftsmarkedet 15% og for øvrige tjenester 18%.

6. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK KAPITAL OG RISIKOJUSTERT KAPITAL

Figuren under viser regulatorisk kapital og risikojustert kapital pr 4. kvartal 2010.

Figur 75: Sammenligning av regulatorisk kapital og risikojustert kapital

Figur 75 viser at minimumskravet til ansvarlig kapital er på 6,8 mrd kroner før overgangsordning IRB og 7,4 mrd kroner inkludert overgangsordning. I en overgangsperiode er det bestemt i Forskrift om kapitalkrav at kravet til regulatorisk kapital i 2009 ikke kan være lavere enn 80 prosent av minimumskravet beregnet etter det gamle regelverket (Basel 1 fra 2006). Det er besluttet at gjeldende gulv skal videreføres i 2010 og 2011. Gulvet medfører at kravet til regulatorisk kapital er 566 mill kroner høyere enn det ellers ville vært.

Behovet for risikojustert kapital er på 7,4 mrd kroner før diversifiseringseffekter og 6,4 mrd kroner etter diversifiseringseffekter. Diversifiseringseffekten utgjør 979 mill kroner eller 14,7 prosent. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig. Hovedårsakene til avvik i kapitalkrav mellom regulatoriske kapital og risikojustert kapital er som beskrevet i dokumentet noe ulike tilnærminger i metodebruk og kategorisering av risiko.

IRB-kapitalkravet er beregnet til 6,8 mrd kroner, og inkludert IRB-overgangsordningen ("Gulvet") er minimumskravet til regulatorisk kapital på 7,4 mrd kroner. Regulatorisk kapital dekker kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Risikojustert kapital er beregnet til 7,4 mrd kroner før diversifiseringseffekter, og 6,4 mrd kroner etter diversifiseringseffekter. Risikojustert kapital dekker alle vesentlige risikogrupper.

Avviket mellom risikojustert kapital og regulatorisk kapital inkludert IRB-overgangsordningen ("Gulvet") er på omtrent 1 mrd kroner, og omtrent 400 mill kroner ekskludert IRB-overgangsordningen ("Gulvet").